

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΑΞΙΣ Ε'

Εγκρίθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στη Μεγαλοσύνη.
~ ~

34

Ἰωάν. Χ. Γιαννέλη

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΑΞΙΣ Ε'

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

(Ἀριθμ. Ἐγκρ. Ὑπουργείου Παιδείας 150493/19-12-59
κοινοποιηθεῖσα δι' ὑπ' ἀριθμ. 61378/15-6-61 δ/γῆς του).

«... Τὸ ὑπὸ κρίσιν βιβλίον εἶναι γεγραμμένον μετὰ ἰδιαίτερας προσοχῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ συμφώνως πρὸς τὰ διὰ τῆς Προκηρύξεως ὀριζόμενα. Τὴν ἐν αὐτῷ ὕλην, ἐκθέτει μὲ σαφήνειαν, ἀκρίβειαν καὶ ἐποπτικότητα. Ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Προκηρύξεως καὶ δύναται τοῦτο νὰ ὑποβοηθήσῃ τοὺς μαθητάς, δι' οὓς προορίζεται, εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἱστορικῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ γεγονότων καὶ τῆς δι' αὐτῶν ἀναμορφωτικῆς δυνάμεως τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ τὰ ἅτομα καὶ τοὺς λαοὺς...»

(Α. Παπαγεωργακόπουλος)

Εἰκονογράφησις: Ἀγὴν. Ἀστεριάδη

ΣΧΟΛΙΚΟΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ Α.Ε.
ΚΑΛΛΙΠΡΟΗΣ 67 • ΑΘΗΝΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ Παιδείας

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΔΙΔ. ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΜΗΜΑ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ

Εν Αθήναις τῇ 15-6 1931

Πληροφορίαι κ.

Πρὸς

(Τηλ.)

τὸν κ. Ἰωάννην Γιαννέλην

Βά μὴ ὑπὸντο καὶ ἀσφαλείας

ὁδ. Μενεκράτους 18

Ἀνω Ν. Σμύρνην (Ἀθηνῶν)

Ἀριθ. πρωτ. 61376

ἔχοντες ὑπ' ὄφιν

Θέμα: Ἐγκρίσις Ἑκκλησιαστικῆς Ἱστορίας β' Δημοτικοῦ

Ἐχοντες ὑπ' ὄφιν τὴν ὑπ' ἀριθ. 60/7-8-59 πρᾶξιν τοῦ
Α.Ε.Σ. καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 150493/19-12-59 ἀπόφασιν τοῦ
ὑπουργείου,

γ ν ω ρ ῖ ζ ο μ ε ν ὅτι τὸ βιβλίον σας ὑπὸ τίτλον
"Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία" ἐνεκρίθη ὡς βοηθητικὸν τοῦ μα-
θήματος τῶν θρησκευτικῶν τῆς β' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχο-
λείου διὰ μίαν τριετίαν, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεώς του
διὰ πῆς ὑπ' ἀριθ. 150493/19-12-59 ἀποφάσεως.

Δι' ὅ παρακαλοῦμεν, ὅπως προβῆτε εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ
βιβλίου σας συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμόν ἐκδόσεως βοηθη-
τικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ἀναγράφοντες εἰς τὸ
ἑσωτερικὸν ἐξώφυλλον τὴν παροῦσαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεω-
ρήσαντος τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ.

Ἐντολῇ ὑπουργοῦ

Ο

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ

Διευθυντῆς

1) Δ/νοιν Διδ. Βιβλίων

Παιδείας

2) Α.Ε.Σ.

Ἡ θεώρησις τῶν δοκιμίων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ
Ἐπιθεωρητοῦ κ. Ἰωάν. Δαββέτα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

α) Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐλέγετο ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν πολιτῶν. Κατ' αὐτὴν ἐλαμβάνοντο ἀποφάσεις ἐπὶ ὠρισμένων ζητημάτων τῆς πολιτείας, ἐψηφίζοντο οἱ νόμοι κλπ.

Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ λέξις αὕτη σημαίνει τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων, ποὺ πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἔχει ἰδρυτὴν τῆς αὐτὸν τοῦτον τὸν Κύριον. Εἶναι λοιπὸν θεοσύστατος καὶ ὄχι ἀνθρώπινον δημιούργημα.

Μὲ τὸν καιρὸν ἡ λέξις Ἐκκλησία ἀπέκτησε καὶ ἄλλας στενωτέρας ἐννοίας. Οὕτω σημαίνει τὸ σύνολον τῶν χριστιανῶν τοῦ αὐτοῦ δόγματος (π.χ.: «Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία», «Δυτικὴ Ἐκκλησία» κλπ.), ἢ τῆς αὐτῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως (π.χ.: «Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος», «Ἐκκλησία τῆς Κύπρου» κλπ.). Τέλος σημαίνει καὶ αὐτὸν τὸν τόπον τῆς θείας λατρείας, δηλ. τὸν ναὸν (π.χ.: «Ἐκκλησία τῆς Μεταμορφώσεως», «Ἐκκλησία τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς» κλπ.).

β) Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Τὴν ἱστορίαν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἐξετάζει ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἡ ὁποία μᾶς διδάσκει:

— Πότε καὶ πῶς ἰδρύθη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ· πῶς ἐξηπλώθη εἰς τὸν κόσμον ἡ διδασκαλία τῆς διὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ποῖα ἐμ-

πόδια συνήντησε καὶ μὲ ποῖα μέσα ἐνίκησε ταῦτα καὶ ἐθριάμβευσε.

— Ποῖα ἦτο ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ διοικήσις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς· πῶς διεμόρφωσε τὴν λατρείαν τῆς· πῶς καὶ διατί πολλά ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ὠδηγήθησαν εἰς τὴν πλάνην τῶν διαφόρων αἵρέσεων καὶ ὥς ἐκ τούτου ἀπεκόπησαν ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς.

— Ποῖα ἦτο ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν εἰς κάθε ἐποχὴν καὶ ποῖα ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα ἀπὸ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀποτελεῖ συνέχειαν καὶ συμπλήρωσιν τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας. Διότι ἡ Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προδιαγράφει τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν Μεσσίαν. Ἡ Ἱερὰ δὲ Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης περιγράφει τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία παρακολουθεῖ τὴν ζωὴν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας μέχρι σήμερον.

ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣ. ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Κυριώτεραι πηγαὶ τῆς Ἐκκλησ. Ἱστορίας εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. Ἡ Καινὴ Διαθήκη καὶ μάλιστα αἱ Πράξεις καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ τῶν Ἀποστόλων.

2. Τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Ἐκκλησίας (ἀποφάσεις τῶν Συνόδων, ἐγκύκλιοι Πατριαρχῶν, κανόνες μοναχικοῦ βίου, ἱερὰ ἀκολουθία κλπ.).

3. Αἱ ἰδιωτικαὶ μαρτυρίαι (συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἱστορικῶν συγγραφέων σχετικὰ μὲ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας).

4. Τὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα (χριστιανικοὶ ναοί, τάφοι, εἰκόνες, ἐπιγραφαὶ κλπ.).

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣ. ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Διάφορα μεγάλα γεγονότα ἐδημιούργησαν σταθμούς καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν χωρίζουν εἰς τέσσαρας περιόδους, τὰς ἑξῆς:

1. Πρώτη περίοδος (33 μ.Χ.—313 μ.Χ.), ἥτοι ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου.

2. Δευτέρα περίοδος (313 μ.Χ.—867 μ.Χ.), ἥτοι ἀπὸ τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ Σχίσματος (χωρισμοῦ) τῆς Ἐκκλησίας εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν.

3. Τρίτη περίοδος (867 μ.Χ.—1453 μ.Χ.), ήτοι από του Σχίσματος μέχρι της Αλώσεως της Κων/πόλεως υπό των Τούρκων.

4. Τετάρτη περίοδος (1453 μ.Χ. μέχρι σήμερα).

Ε) ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΣ

Ἡ Ἐκκλησ. Ἱστορία ἔχει μεγάλην ἀξίαν καί χρησιμότητα διὰ κάθε μορφωμένον ἄνθρωπον καί χριστιανόν, ἰδιαιτέρως δὲ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας, διότι :

1. Ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μας ἀποτελεῖ τὴν ζωντανὴν διδασκαλίαν τῆς ἀγίας μας Πίστεως διὰ μέσου τῶν ἱστορικῶν προσώπων καί πραγμάτων. Αὕτη αὐξάνει τὴν στοργὴν μας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καί μᾶς στηρίζει εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

2. Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἐνεφανίσθη ὅταν εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐπεκράτει ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμός. Οἱ Ἕλληνες ἡσπάσθησαν ἐκ τῶν πρώτων τὸν Χριστιανισμόν. Ἡ ἀθάνατος ἑλληνικὴ γλῶσσα καθηגיᾶσθη ὡς γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ θείου κηρύγματος καί τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Ἡ Ὁρθοδοξία ἐξυμώθη μὲ τὴν ζωὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, συνεδέθη μὲ κοινὰς περιπετείας καί διετηρήθη μὲ ἑλληνικὰς θυσίας. Ἐκτοτε δὲ ἡ χριστιανικὴ πίστις ἀποτελεῖ τὸ βάθρον ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἰκοδομεῖται, ἀνανεώνεται καί ὑψώνεται πάντοτε νικητὴς ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗ (33 μ.Χ. — 313 μ.Χ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

1. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ

Κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν ἐποχὴν :

— **Πολιτικῶς** ὅλον σχεδὸν τὸν τότε γνωστὸν κόσμον ἐκυβερνοῦσε τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος.

— **Θρησκευτικῶς** ἔλυμαίνετο τοὺς λαοὺς ἡ εἰδωλολατρία. Οἱ πολυθεῖσται καὶ οἱ εἰδωλολάτραι τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐλέγοντο μὲ μίαν λέξιν «ἐθνικοί». Μόνον οἱ Ἰουδαῖοι ἐπίστευον εἰς τὸν ἑνὰ καὶ μόνον ἀληθινὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τοὺς εἶχε δώσει τὰς ἐντολάς Του μὲ τὸν Μωϋσῆν.

— **Κοινωνικῶς** ἡ δουλεία κατεσπύλωνε τὴν ἀνθρωπίνην ἀξίαν. Τὸ δίκαιον ἀνῆκεν εἰς τὸν ἰσχυρότερον. Ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ γυναῖκα εὐρίσκοντο εἰς ἐξευτελισμόν.

— **Ἠθικῶς** ὁ κόσμος εὕρισκετο εἰς τοιαύτην κατάπτωσιν, ὥστε νὰ διαπράττωνται τὰ μεγαλύτερα κακουργήματα φανερά καὶ χωρὶς ἐντροπῆν. Σύνθημα ὅλων ἦτο τὸ «φάγωμεν καὶ πῖωμεν». Ὅλα διὰ τὸ σῶμα καὶ διὰ τὴν ψυχὴν καμμία σκέψις δέν ἐγίνετο.

Ὁ Θεὸς ὅμως, ποῦ θέλει τὴν σωτηρίαν κάθε ἁμαρτωλοῦ, εἶχε πλέον τελειώσει τὴν προπαρασκευὴν τοῦ κόσμου, ὥστε νὰ δεχθῇ τὸν Σωτῆρα. Ἔτσι ἐγεννήθη μίαν νύκτα εἰς τὴν ταπεινὴν φάτνην τῆς Βηθλεὲμ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ὁ Κύριος ἐμεγάλωσε καὶ ἐζήσεν ὡς κοινὸς θνητός. Μὲ ὅλην δὲ τὴν ζωὴν καὶ διδασκαλίαν του ἔθεσε τὸν θεμέλιον λίθον τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειτα ἀνελήφθη καὶ πάλιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἐπὶ τῆς γῆς ἐφύτευσε τὴν «ἀμπελον τῆς Ἐκκλησίας». Ἀλλὰ τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς ἀνέθεσεν εἰς τοὺς ἀγίους τοῦ Ἀποστόλου. Οὗτοι ἔπρεπε νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον τοῦ Σωτῆρος καὶ ὡς «μικρὰ ζύμη» νὰ ἀναπλάσουν καὶ νὰ ἀναμοφώσουν τὴν ἀνθρωπότητα.

2. Η ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ, Η ΕΠΙΦΟΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

+ α) Ο ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Οἱ Ἀπόστολοι, μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, μαζί με τὴν ἁγίαν Μητέρα τοῦ Σωτῆρος καὶ τοὺς ἄλλους ὁπαδούς του, συνεκεντρώνοντο καθημερινῶς εἰς τὸ «ὑπερῶν». Τοῦτο εὐρίσκετο πιθανῶς εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας, μητρὸς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ὅπου ἐτελέσθη καὶ ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος.

Ἐκεῖ ἀφωσιώνοντο εἰς τὴν προσευχὴν καὶ ἀνέμενον νὰ δεχθοῦν τὴν «θεῖαν δωρεάν», σύμφωνα με τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ θεοῦ Διδασκάλου των: «λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Πράξ. α'. 8).

Μίαν ἡμέραν, ἐνῶ εἰς τὸ ὑπερῶρον παρευρίσκοντο περίπου 120 πιστοί, ἐσηκώθη ὁ Πέτρος καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς:

— Ἀδελφοί, ἡ θεόπνευστος Γραφὴ προεῖπε διὰ τοῦ Δαυΐδ, ὅτι ὁ Ἰούδας θὰ εὕρῃ ἐλεεινὸν θάνατον εἰς τὸν «ἄγρον τοῦ αἵματος», ποῦ ἡγοράσθη μετὰ τὸ τίμημα τῆς προδοσίας τοῦ Διδασκάλου μας. Ἡ προφητεία ὁμως λέγει ὅτι τὴν θέσιν ἐκείνου πρέπει νὰ λάβῃ ἄλλος, ἐξ ἐκείνων βεβαίως, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν τὸν Κύριον καὶ εἶδον τὰ θαύματα καὶ τὴν Ἀνάστασιν αὐτοῦ. Ποῖον θεωρεῖτε κατάλληλον;

Τότε ὅλοι μαζί ἐσκέφθησαν, ἐξήτασαν καὶ εὔρον, ὅτι κατάλληλοι εἶναι ὁ Ἰοῦστος καὶ ὁ Ματθαῖος.

Κατόπιν προσηυχήθησαν πρὸς τὸν Κύριον καὶ εἶπον:

— Σὺ, Κύριε, ποῦ γνωρίζεις τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ἀνάδειξε ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς μαθητὰς τὸν ἄξιον ἀπόστολόν Σου.

Ἐπειτα ἔρριξαν κλῆρον καὶ ὁ κλῆρος ἔπεσεν εἰς τὸν Ματθαῖον. Οὗτος ἐδέχθη μετὰ ταπεινοφροσύνης τὴν μεγάλην αὐτὴν τιμὴν καὶ «συγκατεψηφίσθη» μετὰ τῶν ἑνδεκα, ὡς δωδέκατος Ἀπόστολος.

β) Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Μία από τὰς μεγάλας ἐορτὰς τῶν Ἰουδαίων ἦτο ἡ Πεντηκοστή. Ἦτο ἀφιερωμένη εἰς ἐνθύμισιν τῶν Δέκα Ἐντολῶν, ποὺ τοὺς ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ. Ἦτο ἀκόμη καὶ ἡ ἐορτὴ τῶν «ἀπαρχῶν» (πρωτογενημάτων τοῦ θερισμοῦ). Τότε προσεφέροντο εἰς τὸν Θεὸν οἱ πρῶτοι καρποὶ τῆς νέας ἐσοδείας εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης.

Ὅπως τὸ Πάσχα, ἔτσι καὶ τὴν Πεντηκοστὴν ἤλθον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πολλοὶ Ἰουδαῖοι προσκυνηταὶ ἀπὸ ὅλην τὴν Παλαιστίνην καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὅπου ἦσαν διασκορπισμένοι. Διότι οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον ἓνα μόνον ναόν, τὸν Ναὸν τοῦ Σολομῶντος εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ. Ἐπίστευον δὲ ὅτι ὁ Θεὸς μόνον εἰς αὐτὸν ἔπρεπε νὰ λατρεύεται. Δι' αὐτό, κατὰ τὰς μεγάλας ἰδίως ἐορτὰς, παρατηρεῖτο μεγάλη κοσμοσυρροή.

Οἱ μαθηταὶ ὁμως τοῦ Κυρίου ἔμειναν κλεισμένοι εἰς τὸ ὑπερῶν καὶ τὴν ἡμέραν αὐτήν. Προσηύχοντο διαρκῶς καὶ ἀνέμενον τὴν «δύναμιν ἐξ ὕψους».

γ) Ἡ ΕΠΙΦΟΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ (Πράξ. β' 1—5)

Ἡ ὥρα ἦτο ἐνάτη πρωϊνὴ. Αἶφνης ἠκούσθη ἤχος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὥσαν πνοὴ σφοδροῦ ἀνέμου, καὶ «ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον τῶν».

Ταυτοχρόνως ἐφάνη μία λάμψις, ἡ ὁποία ἐμοιράζετο ἀμέσως εἰς πολλὰς γλώσσας καὶ κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς ἐκάθησεν ἐπάνω εἰς ἕκαστον Ἀπόστολον καὶ μαθητὴν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην «ἐπλήσθησαν Πνεύματος Ἁγίου». Ὁ νοῦς τῶν ἐφωτίσθη καὶ ἤρχισαν νὰ ἐννοοῦν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Ἡ θέλησις τῶν ἐτονώθη καὶ ἔμειναν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Κύριον καθ' ὅλην τὴν ζωὴν. Ἡ δειλία τῶν ἐξηφανίσθη καὶ τοὺς ἐχαρκτήριζε πλέον θάρρος ἀκατανίκητον. Αὐτοί, ποὺ μόλις ἐγνώριζον τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου τῶν, ἐγιναν τῶρα γλωσσομαθέστατοι καὶ διηγοῦντο τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τῶν τότε λαῶν τῆς γῆς.

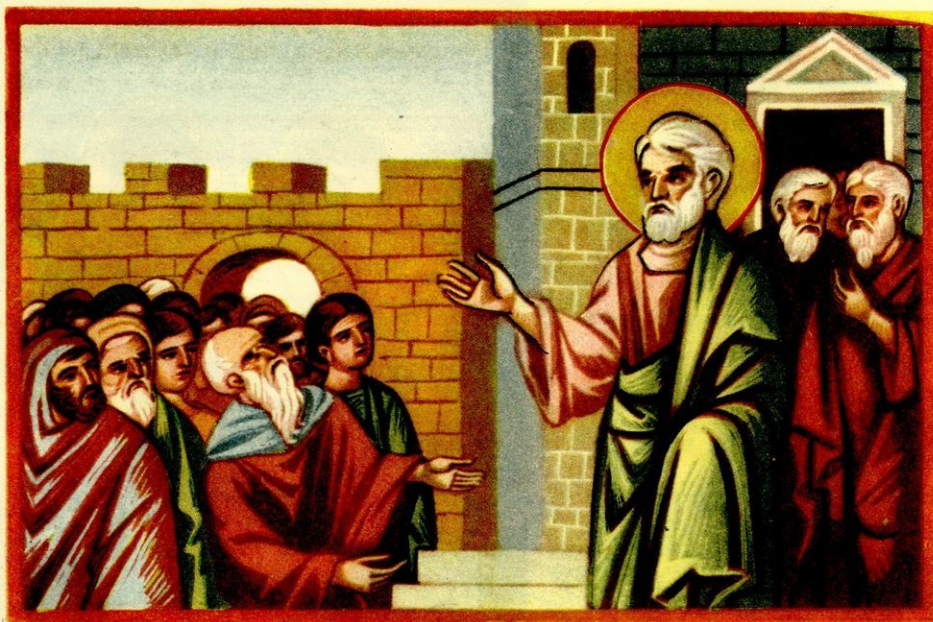
Τοιοῦτοτρόπως οἱ δειλοὶ, οἱ ἀμόρφωτοι καὶ ἀδύνατοι μαθηταί, ἐγιναν διὰ μιᾶς οἱ γενναῖοι, οἱ σοφοὶ καὶ ἐμπνευσμένοι Ἀπόστολοι τοῦ κόσμου.

«.. καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ὥφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἐτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.»

(Πράξ. β', 1—5)

δ) **Ἡ ἸΟΥΔΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (Πράξ. β' 5—41)**

Τὸν ἤχον ὅμως εἶχον ἀκούσει καὶ οἱ προσκυνηταὶ καὶ μάλιστα ἀντελήφθησαν, ὅτι κατήλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔσβησεν εἰς τὸ ὑπερῶν μιᾶς οἰκίας. Ἀμέσως ἔτρεξαν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ θαύματος. Ἐκπληκτοὶ τότε ἤκουσαν τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὰς νὰ κηρύττουν περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς διαφόρους γλώσσας ἕκαστος, ἀναλόγως μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ συνομιλητοῦ του.

Πολλοὶ ἐγνώριζον τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἔλεγον μεταξύ των :

— Δὲν εἶναι ὅλοι αὐτοὶ Γαλιλαῖοι; Πῶς τότε ὁμιλοῦν διαφόρους γλώσσας καὶ μᾶς διηγοῦνται τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ;

Ἄλλοι πάλιν εὐρέθησαν πρόθυμοι νὰ τοὺς συκοφαντήσουν :

— Μὴν τοὺς προσέχετε. Μεθυσμένοι εἶναι.

Τότε ὁ Πέτρος ὠμίλησε πρὸς ὅλους μὲ δυνατὴν φωνήν :

— Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, μὴ ἀπορεῖτε δι' ὅσα βλέπετε καὶ ἀκούετε. Δὲν εἴμεθα μεθυσμένοι, ὅπως πολλοὶ νομίζουν, διότι εἶναι ἀκόμη πρωτὴ καὶ ἡ σημερινὴ ἑορτὴ δὲν ἐπιτρέπει νὰ βάλωμε τίποτε εἰς τὸ στόμα μας. Ὅμιλοῦμεν ὅμως εἰς διαφόρους γλώσσας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διότι ἐφωτίσθημεν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα...

Μὲ θεῖαν δύναμιν ὁ Πέτρος συνέχισε τὸ πρῶτον ἐκεῖνο χριστιανικὸν κήρυγμα. Ὡμίλησε περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπενθύμισε τὰ θαύματά του. Περιέγραψε τὸν σκληρόν του θάνατον καὶ ἐπέμεινεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεώς του. Ἐβεβαίωσε δέ, ὅτι ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι καὶ πλῆθος ἄλλο μαθητῶν, εἶχον ἰδεῖν τὸν ἀναστάντα Διδάσκαλόν των. Ἀνέφερε προφητείας, αἱ ὁποῖαι ἐξεπληρώθησαν καὶ κατέληξε μὲ τὸ νὰ τονίσῃ ὅτι ὁ Θεὸς ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦν, τὸν ὁποῖον ἐσταύρωσαν, τὸν ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θρόνου Του καὶ τοῦ ἔδωκε πᾶσαν δύναμιν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου συνεκλόνησε τὰ πλήθη. Πολλοὶ εἶχον ἰδεῖν τὰ θαύματα τοῦ Σωτῆρος καὶ ἄλλοι ἦσαν μεταξύ ἐκείνων ποὺ ἐκραύγαζον τὸ Πάσχα: «Σταύρωσον αὐτόν». Ἐσκέφθησαν τῶρα τὸ μέγα ἔγκλημα των καὶ ἠρώτησαν μὲ ἀγωνίαν τοὺς Ἀποστόλους:

— Ἄνδρες ἀδελφοί, τί πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ σωθῶμεν;

Ὁ Πέτρος εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ μετανοήσουν, νὰ βαπτισθοῦν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ὁ Κύριος θὰ τοὺς συγχωρήσῃ καὶ θὰ χαρίσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν «δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Πολλοὶ ἤκουσαν μὲ ἀνακούφισιν τὴν συμβουλὴν τοῦ Πέτρου καὶ ἐβαπτίσθησαν τὴν ἡμέραν αὐτὴν περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας, οἱ ὁποῖοι προσετέθησαν εἰς τοὺς ἑκατὸν εἴκοσι πρῶτους μαθητάς.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συνεστήθη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία καλεῖται «Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν». Ἡ δὲ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς χαρακτηρίζεται ὡς «ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας» μας.

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο γεγονὸς ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, τὴν δὲ ἐπομένην Δευτέραν ἐορτάζει τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον:

«Εὐλογητὸς εἰ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἁλεις ἀναδείξας, κατέπεμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαηνεύσας, Φιλάνθρωπε, δόξα Σοι.»

Ἑρωτηθεῖς - Ἑργαδίαι:

- Τί ἐορτάζουν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τί ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί;
- Ἑρμηνεύσατε, ἀπομνημονεύσατε καὶ ψάλατε τὸ ἀπολυτίκιον τῆς Πεντηκοστῆς.
- Ἐκθεσίς: Οἱ πάνσοφοι ἁλεις.

3. ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ, ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
α) ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ (Πράξ. γ' 1—26, δ' 1—31)

Ὁλόκληρὸς ἡ Ἱερουσαλήμ ὠμίλει διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου. Ὁ θαυμασμὸς δὲ ὅλων ἐμεγάλωνε μὲ τὰ θαύματα, ποὺ ἔκαμνον οἱ Ἀπόστολοι.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸν Ναὸν διὰ νὰ προσευχηθοῦν. Εἰς τὸν περίβολον αὐτοῦ συνήντησαν ἓνα χωλόν, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐζήτησεν ἐλεημοσύνην. Ὁ Πέτρος τὸν ἐλυπήθη καὶ τοῦ εἶπε:

— Χρήματα δὲν ἔχω, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ἔχω νὰ σοῦ δώσω, σοῦ τὸ δίδω ἀμέσως: Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, σηκώσου καὶ περιπάτει!

Πράγματι δὲ ὁ χωλὸς ἐσηκώθη καὶ εἰσῆλθε μαζί των εἰς τὸν Ναόν, ὅπου ἐδόξασε τὸν Θεόν. Κατάπληκτοι οἱ ἄλλοι προσκυνηταί, ἔτρεξαν πρὸς τὸν χωλόν καὶ τὸν ἵταρετήρουν ἐκστατικοί. Τότε ὁ Πέτρος ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς εἶπεν:

— Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, διατί ἀπορεῖτε μὲ τὸ γεγονός αὐτό; Εἶναι ἔργον τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον σεῖς ἠρνήθητε ἐμπρὸς εἰς τὸν Πιλάτον καὶ ἐζητήσατε νὰ σταυρώσῃ αὐτὸν καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ληστήν.

‘ΑΛΛ’ ὁ Θεὸς ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦν, ὁ ὅποιος ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν δύναμιν καὶ κάμνομεν τοιαῦτα θαύματα. Βεβαίως ὅ,τι ἐκάματε, τὸ ἐπράξατε ἀπὸ ἄγνοιαν. Πρέπει ὅμως νὰ μετανοήσετε διὰ τὸ ἐγκλημά σας καὶ ὁ Χριστὸς θὰ σᾶς συγχωρήσῃ

Ἐξαφνα ἦλθον οἱ ἱερεῖς τοῦ Ναοῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι (1) καὶ συνέλαβον τοὺς δύο Ἀποστόλους, τοὺς ἐκράτησαν δὲ διὰ νὰ δικασθῶν ἀπὸ τὸ Συνέδριον (2) τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἐπειδὴ εἶχε νυκτώσει πλέον.

Οἱ λόγοι ὅμως τοῦ Πέτρου ἔφερον τοὺς καρπούς των. Πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἔτσι ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔφθασε τὰς πέντε χιλιάδας.

Τὴν ἐπομένην πρωΐαν οἱ δύο Ἀπόστολοι ὡδηγήθησαν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Ἐκεῖ τοὺς ἠρώτησαν νὰ εἴπουν τίνος τὸ ὄνομα ἐπεκαλέσθησαν καὶ ἐθεράπευσαν τὸν χωλόν.

Τότε ὁ Πέτρος ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἶπεν :

— Ἀρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ προϊστάμενοι τοῦ Ἰσραὴλ, σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι ἐπεκαλέσθημεν τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον σεῖς ἐσταυρώσατε καὶ ὁ Θεὸς ἀνέστησε, διὰ νὰ μᾶς φέρῃ τὴν σωτηρίαν, ὅπως μᾶς ὑπέσχέθη διὰ τῶν Προφητῶν.

Τὸ Συνέδριον ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ αὐστηρὰ τοὺς δύο Ἀποστόλους, ἀλλὰ ἔβλεπεν ὅτι αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ λαὸς ἦτο μαζί των. Ἐπὶ πλέον δὲν ἠδύνατο νὰ διαφεύσῃ τὸ θαῦμα, ἀφοῦ ὁ χωλὸς ἦτο παρὼν καὶ τὸ ἐβεβαίωνεν. Ἦρκέσθη μόνον νὰ τοὺς ἀπειλήσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀπαγορεύσῃ νὰ ὁμιλοῦν διὰ τὸν Ἰησοῦν.

Οἱ δύο Ἀπόστολοι ἀπήντησαν τότε μὲ θάρρος :

— Κρίνατε καὶ μόνοι σας, ἂν εἶναι ὀρθὸν νὰ ὑπακούωμεν εἰς σᾶς καὶ ὄχι εἰς τὸν Θεόν. Διότι, πῶς δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ μὴν λέγωμεν ὅσα ἠκούσαμεν καὶ εἶδομεν ;

(1) Οἱ Σαδδουκαῖοι ἀνῆκον εἰς Ἰουδαϊκὴν αἵρεσιν, ἡ ὁποία δὲν παρέδέχετο τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, τοὺς ἀγγέλους κλπ.

(2) Τὸ Συνέδριον ἦτο ἀνώτατον θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν συμβούλιον τῶν Ἰουδαίων. Αὐτὸ ἐδίκασε καὶ τὸν Χριστόν. Συνεδρίαζεν εἰς μίαν αἴθουσαν, πλησίον τοῦ Ναοῦ, καὶ ἀποτελεῖτο ἀπὸ 71 μέλη, ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὴν ἱερατικὴν τάξιν, τοὺς ἄρχοντας (πρεσβυτέρους) καὶ τοὺς γραμματεῖς (νόμοδιδασκάλους). Πρόεδρος ἦτο ὁ κατ’ ἔτος ἀρχιερεὺς.

Ἐλευθεροὶ πλέον οἱ δύο Ἀπόστολοι ἐπέστρεψαν εἰς τοὺς ἄλλους, πού τοὺς ἐπερίμεναν μὲ ἀγωνίαν. Τοὺς διηγήθησαν τὰ συμβάντα καὶ ὅλοι μαζί προσευχήθησαν εἰς τὸν Θεόν.

Μόλις ἐτελείωσεν ἡ προσευχή, ἦλθεν ἡ ἀπάντησις τοῦ Θεοῦ. Ὁ τόπος ἐσείσθη καὶ ὅλοι ἐπληρώθησαν ἀπὸ Πνεῦμα Ἁγίον καὶ ἐλάλουν ἀφόβως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

β) ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΚΑΤΑΔΙΩΚΕΙ ΤΟΥΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΣ (Πράξ. ε' 12—42)

Οἱ Ἀπόστολοι ἐξηκολούθουν νὰ κηρύττουν καὶ νὰ κάμνουν διάφορα θαύματα. Ὁ λαὸς τοὺς ἐσέβετο καὶ τοὺς ἐτίμα. Ὅλοι δὲ ὅσοι εἶχον ἀσθενεῖς ἔφερον αὐτοὺς εἰς τὰς πλατείας μήπως περάσει ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Πέτρος. Ἐφθανε καὶ ἡ σκιά του ἀκόμη νὰ πέσῃ εἰς κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς διὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ.

Ὁ ἄρχιερεὺς καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι κατελήφθησαν ἀπὸ φθόνον. Συνέλαβον λοιπὸν ὅλους τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἐφυλάκισαν, διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσουν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Τὴν νύκτα ὁμῶς ἄγγελος Κυρίου ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς καὶ παρήγγειλε νὰ κηρύξουν ἀφόβως εἰς τὸν περίβολον τοῦ Ναοῦ. Τοῦτο ἔπραξαν οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἐπομένην πρωΐαν.

Ἦδη ὁ ἄρχιερεὺς συνεκάλεσε τὸ Συνέδριον καὶ ἔστειλε τοὺς κλητῆρας καὶ τοὺς ὑπηρέτας νὰ ὀδηγήσουν τοὺς Ἀποστόλους εἰς αὐτό. Ἀλλὰ κατάπληκτοι ὅλοι ἐπληροφοροῦντο μετ' ὀλίγον ὅτι ἡ φυλακὴ ἦτο κλειστή, οἱ φύλακες εἰς τὰς θέσεις των καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐκήρυττον εἰς τὸν Ναόν. Ἐστειλαν τότε, τοὺς ἔφεραν εἰς τὸ Συνέδριον καὶ ὁ ἄρχιερεὺς τοὺς λέγει:

— Σᾶς ἐδώσαμεν αὐστηρὰν ἐντολὴν νὰ μὴ διδάσκετε περὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ σεῖς ἐγεμίσατε τὴν πόλιν μὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν. Ζητεῖτε μάλιστα νὰ ρίψετε ἐπάνω μας τὴν ἐνοχὴν διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ.

Τότε ὁ Πέτρος ἀπήντησεν ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν Ἀποστόλων:

— Ἐχομεν ὑποχρέωσιν νὰ πειθαρχῶμεν εἰς τὸν Θεόν, πού μᾶς διέταξε διὰ τοῦ ἀγγέλου του νὰ συνεχίσωμεν τὸ κήρυγμα καὶ ὄχι εἰς σᾶς τοὺς ἀνθρώπους, πού μᾶς εἶπατε νὰ σιωπῶμεν.

Οἱ σύεδροι ἐσκέπτοντο μὲ ἀγανάκτησιν καὶ λύσσαν μὲ ποῖον τρόπον θὰ τοὺς καταδικάσουν εἰς θάνατον. Ὁ νομοδιδάσκαλος ὁμῶς Ἰα-

μαλιήλ, διέταξε νὰ βγάλουν ἔξω τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἶπε πρὸς τὸ Συνέδριον: «Ἄν τὸ ἔργον τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν προέρχεται ἐξ ἀνθρώπων, θὰ καταστραφῇ μόνον του, χωρὶς τὴν ἰδικήν σας ἐπέμβασιν. Ἄν ὅμως προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, τότε δὲν θὰ ἐπιτύχετε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ γίνετε θεομάχοι. Δι' αὐτὸ ἀφήσατε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἔλευθέρους».

Τὸ Συνέδριον ἐπείσθη εἰς τὴν σύστασιν τοῦ Γαμαλιήλ. Ἐκάλεσε τοὺς Ἀποστόλους, συνέστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ παύσουν νὰ κηρύττουν τὸν Ἰησοῦν καὶ διέταξε νὰ τοὺς δείρουν. Ἐπειτα οἱ Ἀπόστολοι ἀνεχώρησαν χαρούμενοι, διότι ἠξιώθησαν νὰ ὑποστοῦν ἀτιμωτικὴν τιμωρίαν χάριν τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ τότε «πᾶσαν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν» (Πράξ. ε', 42).

4. Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

α) Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ (Πράξ. β' 42—47, δ' 32—37)

Ἀπὸ τὰς τρεῖς χιλιάδας τῶν χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι προσετέθησαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὰς τοῦ Κυρίου, πολλοὶ εἶχον ἐπιστρέψει εἰς τὰς χώρας, ὅπου ἦσαν ἐγκατεστημένοι. Εἰς αὐτὰς μετέφερον καὶ τὸ μήνυμα τῆς νέας θρησκείας. Ἔτσι ἐξηγεῖται πῶς, ὀλίγον βραδύτερον, εὕρισκοντο χριστιανοὶ παντοῦ, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ρώμην.

Οἱ ἄλλοι, πού ἀπέμειναν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀπετέλεσαν τὴν «Μητέρα Ἐκκλησίαν» καὶ εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος, μὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὰ θαύματα τῶν Ἀποστόλων, «προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ». (Πράξ. β', 47).

Ὁ θεῖος Λουκᾶς μᾶς παρουσιάζει (Πράξ. β', 42) τὴν πρώτην αὐτὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἓνα κῆπον γεμᾶτον ἀπὸ εὐοσμᾶ ἄνθη. Ἡ πίστις αὐτῶν ἦτο θερμὴ καὶ ἄδολος. Ἡ λατρεία των ἀγνή καὶ ἀγία. Ἦσαν «προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς». Τὰ ἔργα λοιπόν, τὰ ὁποῖα παρηκολούθουν μετὰ ζήλου οἱ πρῶτοι χριστιανοί, ἦσαν τέσσαρα:

α) Ἡ διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων, διότι ἐπεθύμουν νὰ γνωρίσουν ὅλον καὶ βαθύτερον τὴν ἀγίαν των θρησκείαν.

β) Ἡ **κοινωνία**, ἥτοι ἡ μεταξύ των στοργικὴ ἐπικοινωνία καὶ ἐνότης, ἡ ὁποία ἐξεδηλώνετο μὲ ἔργα φιλανθρωπίας, ὥστε «οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς». (Πράξ. δ', 34).

γ) Ἡ **κλᾶσις τοῦ ἄρτου**, δηλ. ἡ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου καὶ ἡ μεταληψις τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, μὲ πίστιν καὶ φόβον Θεοῦ.

δ) Αἱ **προσευχαί**. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐξηκολούθουν νὰ προσεύχωνται εἰς τὸν Ναόν. Συνεκεντρώνοντο δὲ καὶ ἰδιαιτέρως εἰς διαφόρους οἰκίας, διὰ νὰ ὑμνήσουν τὸν Θεὸν καὶ νὰ τελέσουν τὴν θείαν Εὐχαριστίαν.

Εἰς τὸ τέλος παρεκάθηντο εἰς κοινὰ δεῖπνα, ὅπου «μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας». Αἱ συναθροίσεις αὐταὶ ἐτελείωναν μὲ προσευχὰς καὶ ὕμνους, ὅποτε ἀπεχωρίζοντο μὲ ἀδελφικὸν φίλημα ὅλοι. Διὰ τοῦτο τὰ δεῖπνα αὐτὰ ὠνομάσθησαν «ἀγάπαι» (1)

Πράγματι δὲ τόσοι ἠγαπῶντο μεταξύ των, ὥστε ὠνομάζοντο «ἀδελφοί» καὶ ἦτο εἰς ὅλους «ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία». Οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ πλούσιοι, οἱ ἐλεύθεροι καὶ οἱ δοῦλοι, οἱ μορφωμένοι καὶ οἱ ἀμόρφωτοι, ἦσαν ὅλοι «ἀγαπητοὶ ἀδελφοί».

Οἱ πρῶτοι αὐτοὶ χριστιανοὶ «εἶχον ἅπαντα κοινὰ», χρήματα καὶ κτήματα. Ὅ,τι ἀπεκόμιζε κανεὶς ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του ἢ ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν κτημάτων του, τὸ κατέθετεν εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον, τὸ ὁποῖον διηύθυνον οἱ Ἀπόστολοι. Ἀπὸ αὐτὸ ἐλάμβανε κατόπιν ἕκαστος διὰ τὰς ἀνάγκας του.

Εἰς τὰς «ἀγάπας» μόνον οἱ ἄνδρες προσήρχοντο. Αἱ γυναῖκες ἔμενον εἰς τὰς οἰκίας των. Διὰ τοῦτο ἐμοίραζον εἰς αὐτὰς τρόφιμα ἐπιτροπαὶ ἐκ χριστιανῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεσκέπτοντο καὶ τοὺς πτωχοὺς, τοὺς ἀσθενεῖς, τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ, διὰ νὰ προσφέρουν βοήθειαν.

Οὕτως ὠργανώθη ἡ θαυμασία φιλανθρωπία τῶν χρόνων ἐκείνων, ὥστε ἄπειροι ψυχαὶ νὰ εὐρίσκουν ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν.

(1) Μὲ τὴν αὐξησιν τῶν Χριστιανῶν καὶ τὴν ἐξάπλωσιν των ἦτο ἀδύνατον νὰ παρατίθενται πλέον κοινὰ δεῖπνα εἰς ὅλους. Διὰ τοῦτο ἀργότερον ἡ Εὐχαριστία ἐγένετο τὸ πρῶν, αἱ δὲ «ἀγάπαι» ἐτελοῦντο τὴν ἑσπέραν, ὅπου τοῦτο ἦτο δυνατόν. Ἀπὸ τοῦ γ' καὶ δ' αἰῶνος αἱ ἀγάπαι ἀπετέλεσαν φιλανθρωπικὸν θεσμόν, ὅπου οἱ εὐποροὶ παρέθετον δεῖπνα χάριν τῶν πτωχῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν κληρικοῦ τινός. Τέλος κατηργήθησαν ὑπὸ τῆς Πενθέκτης Συνόδου (692 μ.Χ.) καὶ ἐξέλιπον.

β) Ο ΑΝΑΝΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΑΠΦΕΙΡΑ (Πράξ. ε' 1-11)

Τὸ καλὸν παράδειγμα διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κοινοῦ ταμείου τὸ ἔδωσεν ὁ Βαρνάβας, χριστιανὸς ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Λευί, ὅστις κατήγετο ἀπὸ τὴν Κύπρον. Οὗτος ἐπώλησε τὸν ἀγρόν του καὶ τὰ χρήματα τὰ ἔθεσε «παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων». Κατόπιν τὸν ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι.

Δὲν ἔλειψεν ὁμως καὶ τὸ κακὸν παράδειγμα. Ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ σύζυγός του Σαπφείρα ἐσκέφθησαν νὰ κρύψουν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ χρήματα, πού εἰσέπραξαν ἀπὸ τὸ κτῆμα των. Ἐπειτα ὁ Ἀνανίας ἔφερε τὰ ὑπόλοιπα καὶ τὰ προσέφερεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους.

Ὁ Πέτρος ὁμως ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τοῦ εἶπεν :

— Ἀνανία, κανεῖς δὲν σέ ὑπεχρέωσε νὰ πωλήσης τὸ κτῆμα σου, οὔτε νὰ φέρῃς ἐδῶ μέρος τῆς ἀξίας του. Ἡμποροῦσες νὰ κρατήσης ὅλα τὰ χρήματα, ἢ νὰ εἴπῃς πὼς ἐκράτησες ἓνα μέρος, χωρὶς νὰ σέ κατηγορήσῃ κανεῖς δι' αὐτό. Διὰ τί τότε ἐσκέφθης τὴν ἀπάτην; Δὲν ἐψεύσθης εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν.

Ὁ Ἀνανίας ἔπεσε τότε κάτω ὡς κεραυνόπληκτος καὶ οἱ νεώτεροι τῶν χριστιανῶν ἔθαψαν τὸ σῶμα του ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν.

Χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τίποτε ἀπὸ τὰ συμβάντα ἦλθεν εἰς τὴν συνάθροισιν καὶ ἡ Σαπφείρα καὶ εἰς ἐρώτησιν τοῦ Πέτρου ἐβεβαίωσεν ὅτι εἰσέπραξαν ἀπὸ τὸ κτῆμα μόνον τὰ χρήματα, πού ἔφερεν ὁ Ἀνανίας.

Ὁ Πέτρος τότε τῆς λέγει :

— Ἰδού, ἀκούονται τὰ βήματα τῶν νέων, πού ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὴν ταφὴν τοῦ συζύγου σου. Οἱ ἴδιοι θὰ παραλάβουν καὶ τὸ ἰδικόν σου σῶμα νεκρὸν διὰ νὰ τὸ θάψουν, ἀφοῦ θέλετε νὰ δοκιμάσετε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἂν τὰ γνωρίζῃ ὅλα.

Πράγματι δὲ ἡ Σαπφείρα ἔπεσε νεκρὰ καὶ ἐτάφη πλησίον τοῦ συζύγου της. Τὰ γεγονότα δὲ αὐτὰ ἐδίδαξαν εἰς ὅλους, ὅτι ὁ Θεὸς τιμωρεῖ αὐστηρὰ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀμετανοήτους.

5. Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΔΙΑΚΟΝΩΝ - ● ΣΤΕΦΑΝΟΣ

α) ΟΙ ΕΠΤΑ ΔΙΑΚΟΝΟΙ (Πράξ. στ' 1-7)

Μὲ τὴν αὔξησιν τῶν πιστῶν μερικοὶ χριστιανοὶ παρεπονοῦντο, ὅτι πολλοὶ χῆραι καὶ ὀρφανὰ ἔμενον χωρὶς περίθαλψιν ἐκ μέρους τῶν Ἀπο-

στόλων. Τότε οἱ Ἀπόστολοι συνεκάλεσαν τό πλῆθος τῶν πιστῶν καί εἶπον πρὸς αὐτούς :

— Δὲν εἶναι ὀρθόν νὰ ἀφήσωμεν τὸ κήρυγμα τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ὑπηρετῶμεν τὰς τραπέζας καὶ τὰ βοηθήματα. Καλὸν εἶναι, ἀδελφοί, νὰ ἐκλέξετε ἑπτὰ ἐναρέτους ἄνδρας καὶ νὰ ἀναθέσωμεν εἰς αὐτούς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτήν, ἡμεῖς δὲ νὰ ἀφοσιωθῶμεν ἀποκλειστικῶς μὲ τὴν προσευχήν καὶ τὸ κήρυγμα.

Ἡ πρότασις αὕτη ἤρρεσεν εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ ἐξέλεξαν ἀμέσως ἑπτὰ ἄνδρας. Οὗτοι ἦσαν ὁ Στέφανος, ὁ Φίλιππος, ὁ Πρόχορος, ὁ Νικάνωρ, ὁ Τίμων, ὁ Παρμενᾶς καὶ ὁ Νικόλαος. Οἱ Ἀπόστολοι τότε προσηυχήθησαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἐχειροτόνησαν, δηλαδὴ ἔθεσαν ἐπ' αὐτῶν τὰς χεῖρας, διὰ νὰ μεταδοθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ θεία χάρις. Ἀνέθεσαν δὲ εἰς αὐτοὺς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν τραπεζῶν καὶ βοηθημάτων. Οὗτοι ὠνομάσθησαν διάκονοι καὶ ὁσάκις εὐρισκον εὐκαιρίαν, ἐκήρυττον καὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι προώδευε τὸ κήρυγμα καὶ οἱ πιστοὶ ἤϋξανον.

β) Ὁ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

(Πράξ. στ' 8 — 15 ζ, η).

Ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων διεκρίθη περισσότερο ὁ Στέφανος, ὅστις «πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως» ἐκήρυττε μὲ ζῆλον τὸν Χριστὸν καὶ ἔκαμνε «τέρατα καὶ σημεῖα», ἥτοι θαύματα. Προικισμένος δὲ μὲ εὐγλωττίαν, ἀπεστόμωνεν εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ τοὺς πλέον μορφωμένους Ἰουδαίους, ὅπως ἦσαν οἱ προερχόμενοι ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἄλλα μέρη. Διὰ τοῦτο τὸν ἐμίσησαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι καὶ μὲ συκοφαντίας ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸ Συνέδριον. Ἐκεῖ διάφοροι ψευδομάρτυρες ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἤκουσαν τὸν Στέφανον νὰ λέγῃ βλασφημίας κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου.

“Ολοι τότε ἐστράφησαν πρὸς τὸν Στέφανον διὰ ν’ ἀκούσουν τί θὰ ἀπελογεῖτο. Εἶδον δὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὅμοιον μὲ ἀγγέλου.

Μὲ θείαν γαλήνην ὁ Στέφανος διηγήθη τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὑπενθύμισε τὰς τόσας εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην αὐτῶν, ἀφοῦ κατήντησαν νὰ γίνουν φονεῖς τοῦ Σωτῆρος καὶ Λυτρωτοῦ των.

Οἱ σύεδροι ἔτριζον τοὺς ὀδόντας των ἀπὸ ἀγανάκτησιν ἐναντίον τοῦ Στεφάνου, ἐνῶ αἱ καρδίαι των ἐσχίζοντο ἀπὸ τὸ μῖσος.

Γαλήνιος καὶ εἰρηνικός ὁ Στέφανος ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν οὐρανόν, εἶδε τὴν ἔνδοξον λαμπρότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Ἰησοῦν καθήμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καὶ εἶπεν :

— Ἰδού, βλέπω ἀνοιγμένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν «Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου» νὰ κάθεται ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Οἱ σύεδροι ἐβούλωσαν τὰ αὐτιά των διὰ νὰ μὴν ἀκούσουν τοὺς λόγους του. Ὁρμησαν δὲ ἐναντίον του καὶ τὸν παρέδωσαν εἰς τὸν μαινόμενον ὄχλον, ὁ ὁποῖος τὸν ἔσυρεν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ἤρχισε νὰ τὸν λιθοβολῇ. Πολλοί, διὰ νὰ ἔχουν ἐλευθέρας τὰς χεῖρας των, ἔβγαλαν τὰ ἱμάτιά των, τὰ ὁποῖα ἀνέλαβε νὰ φυλάξῃ εἰς νέος Φαρισαῖος, ὁ Σαούλ.

Γονατίζει ὁ πρωτομάρτυς καὶ μιμεῖται τὸ παράδειγμα τοῦ Δεσπότη τοῦ Χριστοῦ. Ἐνῶ οἱ λίθοι ἐπιπτον ἐναντίον του καὶ ἐδέχeto τὰς πληγὰς των, προσηύχeto μεγαλοφώνως :

— «Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην».

Εἰς τὸ τέλος ἐξηντλήθη καὶ μὲ τὰς λέξεις : «Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμα μου», ἐκοιμήθη τὸν εἰρηνικὸν ὕπνον τοῦ θανάτου (37 μ.Χ.).

Οἱ Χριστιανοὶ παρέλαβον τὸ ἅγιον λείψανόν του μὲ εὐλάβειαν καὶ πόνον ψυχῆς, τὸ ἐθρήνησαν καὶ τὸ ἔθαψαν.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ πρωτομάρτυρος αὐτῆς Στεφάνου τὴν 27ην Δεκεμβρίου, ὅτε ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«Βασιλεῖον διάδημα ἐστέφθη σὴ κορυφῇ ἐξ ἁθλῶν, ὃν ὑπέμεινες ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, Μαρτύρων Πρωτόθυλε. Σὺ γὰρ τὴν Ἰουδαίων ἀπειλῆς μανίαν, εἰδὼς σου τὸν Σωτῆρα, τοῦ Πατρὸς δεξιόθεν. Αὐτὸν οὖν ἐκούσῳπαι αἰεὶ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν».

6. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΜΑΡΕΙΑΝ - ΦΙΛΙΠΠΟΣ (Πράξ. η' 1-40)

Οί Ἰουδαῖοι, ἐρεθισμένοι ἀπὸ τὸ πρῶτον χριστιανικὸν αἷμα, ἔκαμαν ἀγριώτερον τὸν διωγμὸν τῶν χριστιανῶν. Ἐπὶ κεφαλῆς εἶχον τὸν Σαούλ, ὅστις «ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν». Εἰσήρχετο εἰς τὰς οἰκίας, συνέλαμβανεν ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς ἔρριπτεν εἰς τὰς φυλακάς.

Πολλοὶ χριστιανοὶ διεσκορπίσθησαν τότε εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Παλαιστίνης. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ διάκονος Φίλιππος, ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰς Σαμάρειαν. Ἐκεῖ, μὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὰ θαύματά του, ἔκαμε πολλοὺς νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ βαπτισθοῦν.

Μόλις ἐπληροφορήθησαν τοῦτο οἱ Ἀπόστολοι, ἔστειλαν ἀμέσως ἐκεῖ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην. Οὗτοι συνεπλήρωσαν τὸ κήρυγμα τοῦ Φιλίππου καὶ μετέδωσαν εἰς τοὺς βαπτισθέντας τὴν θεῖαν χάριν μὲ ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν των ἐπ' αὐτῶν.

Μεταξὺ τῶν βαπτισθέντων ἦτο καὶ ὁ μάγος Σίμων, ὅστις προσέφερεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ δώσουν καὶ εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν τῆς μετὰ δόσεως τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Ὁ Πέτρος τότε τοῦ εἶπε :

— Δυστυχισμένε, πὺν ἐνόμισες ὅτι τὸ ἀνεκτίμητον αὐτὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ ἐξαγοράζεται μὲ χρήματα, μετανόησε διὰ τὸ ἁμάρτημά σου αὐτὸ καὶ παρακάλεσε τὸν Θεὸν νὰ σὲ συγχωρήσῃ.

Ὁ Σίμων ὁμως ἐξηκολούθησε νὰ κηρύττῃ πεπλανημένας ιδέας μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ κατέστη ὁ πρόδρομος τῶν αἰρετικῶν.

Κατόπιν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἐπέστρεψαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀφοῦ ἐκήρυξαν εἰς πολλὰς ἐνδιαμέσους κωμοπόλεις.

Ὁ Φίλιππος, ἐξ ἄλλου, ἔλαβεν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ μεταβῇ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Γάζης. Ἐκεῖ συνήντησεν ἕνα αὐλικὸν τῆς βασιλείας τῶν Αἰθίοπων Κανδάκης. Ὁ Αἰθίοψ αὐτὸς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὕστερα ἀπὸ εὐλαβικὸν προσκύνημα εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Σολομῶντος. Καθήμενος δὲ εἰς τὴν πολυτελεῆ ἁμαξάν του, ἀνεγίνωσκε μεγαλοφώνως τὸ χωρίον τοῦ προφήτου Ἠσαΐου: «ὥς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη...», τὸ ὁποῖον περιγράφει τὰ Πάθη τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Φίλιππος τὸν ἐπλησίασε καὶ τὸν ἠρώτησεν:

—«Ἀρά γε γινώσκεις ἢ ἀναγινώσκεις;»

Ὁ Αἰθίοψ τὸν παρακάλεσε ν' ἀνεβῇ εἰς τὴν ἁμαξάν του καὶ νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ὁ Φίλιππος ἤρχισεν ἀπὸ τὸ χωρίον αὐτὸ τῆς Π. Διαθήκης καὶ ἐκήρυξεν εἰς τὸν Αἰθίοπα τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος. Εἰς τὸ τέλος τὸν ἐβάπτισεν εἰς μίαν πηγὴν καὶ ἐξηφανίσθη, διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸν μετέφερεν εἰς ἄλλην πόλιν. Ὁ Αἰθίοψ, συνέχισε μὲ χαρὰν τὸ ταξιδίον του καὶ εἰς τὴν πατρίδα του, τὴν Αἰθιοπίαν (Ἀβησσυνίαν), ἔκαμε καὶ ἄλλους χριστιανούς.

Κατόπιν ὁ Φίλιππος ἐξηκολούθησε τὸ κήρυγμά του καὶ κατέληξεν εἰς τὴν Καισάρειαν (Παλαιστίνη), ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μακρόν. Ἀρχαία παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μας ἀναφέρει ὅτι ἐμαρτύρησεν εἰς Τράλλεις (Ἀϊδίνιον) τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 11ην Ὀκτωβρίου.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι

— Πῶς ἡ τάξις σας θ' ἀποτελέσῃ μίαν ὑποδειγματικὴν χριστιανικὴν κοινότητα, ἡ ὁποία θ' ἀνακουφίσῃ τὰ ἄπορα μέλη της;

— Ποία στιγμή ἀπὸ τὸ μαρτύριον τοῦ Στεφάνου ὁμοιάζει μὲ παρομοίαν στιγμὴν τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ;

Ἐκθεσις: «Μίαν νύκτα εἰς τὰς ἀγάπας».

7. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

α) Ο ΠΕΤΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἐγεννήθη εἰς Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀνδρέου. Εἰργάζοντο καὶ οἱ δύο ὡς ἄλιεῖς εἰς τὴν λίμνην τῆς Γεννησαρέτ, ἐνῶ ἦσαν καὶ μαθηταὶ τοῦ Προδρόμου. Ὁ Ἀνδρέας ἐγνώρισε πρῶτος τὸν Χριστόν. Κατόπιν παρουσίασε καὶ τὸν Πέτρον, ποῦ ἐλέγετο Σίμων. Ὁ Κύριος τὸν ὠνόμασε Πέτρον καὶ τοῦ εἶπε ὅτι ἀπὸ τῶρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ψαρεύῃ ψυχὰς ἀνθρώπων. Ὁ Πέτρος ἐγινε φλογερὸς μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησε εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις. Ἦτο εἰς ἐκ τῶν τριῶν ἡγαπημένων μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος. Ἦκουε μὲ προσοχὴν τὸν θεῖον Διδάσκαλον, προσεπάθει νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν διδασκαλίαν του καὶ ἐκρέματο ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Πρῶτος ἐλάμβανε τὸν λόγον διὰ νὰ ἐρωτήσῃ ἢ ν' ἀπαντήσῃ πρὸς τὸν Κύριον. Δι' αὐτὸ ὁ Χρυσόστομος τὸν ἀποκαλεῖ «στόμα τῶν Ἀποστόλων».

Εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας παρακαλεῖ τὸν Διδάσκαλον: «Ἐξελθε, Κύριε, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμί». Κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον ἀρνεῖται εἰς τὸν Κύριον νὰ τοῦ πλύνῃ τοὺς πόδας. Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τὸν ἀρνεῖται τρεῖς φορές, ἀλλ' ἀμέσως μετανοεῖ πικρῶς καὶ χύνει θερμὰ δάκρυα. Πρῶτος μετὰ τοῦ Ἰωάννου σπεύδει εἰς τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος τὴν πρωΐαν τῆς Ἀναστάσεως καὶ πρῶτος ἐκ τῶν Ἀποστόλων εἶδε τὸν ἀναστάντα Κύριον. Ὁ Χριστὸς τοῦ εἶχεν εἶπει: «σὺ εἰ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν» (Ματθ. ιστ', 18). Πράγματι δὲ ὁ Πέτρος ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν καὶ ἐστάθη ἀκλόνητος διὰ τὴν στερέωσίν της.

β) Ἡ ΑΠΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΤΑΒΙΘΑ (Πράξ. θ' 32-43)

Κατὰ τὸ ἔτος 41 μ.χ. αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Παλαιστίνης εἶχον ἡρεμίαν καὶ εἰρήνην. Ὁ Σαοῦλ ἢ Παῦλος, διώκτης τῶν χριστιανῶν, εἶχε γίνει κήρυξ τῆς νέας θρησκείας, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἀπησχολημένοι μὲ ἄλλα ζητήματα.

Ἦσαν τότε οἱ χριστιανοὶ ἐκήρυττον τὸ Εὐαγγέλιον.

Ὁ Πέτρος ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ διαφόρους πόλεις. Πρῶτον μετέβη εἰς Λύδδαν, ὅπου ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον Αἰνέαν. Κατόπιν μετέβη εἰς Ἰόππην, ὅπου εὗρέθη πρὸ θλιβεροῦ θεάματος. Πτωχοί, ὀρφανὰ καὶ χήραι, ἐδείκνυν εἰς τὸν Ἀπόστολον τὰ ἐνδύματά των, ἔργα ὅλα τῶν χειρῶν τῆς χριστιανῆς κόρης Ταβιθά, τὴν ὁποίαν ἔκλαιον καὶ ἐθρήνουν νεκράν. Ὁ Πέτρος, ἀφοῦ ἐβγαλεν ἔξω ὅλους, ἐπλησίασε τὸ ὥχρον καὶ παγερὸν λείψανον, προσηυχήθη εἰς τὸν Κύριον καὶ ἐφώνασε δυνατὰ: «Ταβιθά, ἀνάστηθι!». ✓

Ἀμέσως ἀνεστήθη ἡ νεκρά κόρη καὶ ὅλοι ἐδόξαζον τὸν Θεόν.

Υ) Ο ΠΕΤΡΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ (Πράξ. ι, ια' 1—18)

Ὁ Πέτρος ἔμεινεν ἀρκετὰς ἡμέρας εἰς τὴν Ἰόππην, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ βυρσοδέφου Σίμωνος. Μίαν μεσημβρίαν, ἐνῶ προσηύχετο εἰς τὸ ὑπερῶον αὐτῆς, κατελήφθη ἀπὸ ἑκστασιν. Εἶδε ν' ἀνοίγῃ ὁ οὐρανός,

νὰ κατέρχωνται ὅλα τὰ ἀκάθαρτα ζῶα καὶ νὰ τοῦ προσφέρωνται διὰ φαγητόν. Ἐπειτα ὅλα ἀνελήφθησαν πάλιν εἰς τὸν καθαρὸν οὐρανόν, ὅπου τίποτε ἀκάθαρτον δὲν εἰσχωρεῖ.

Ὁ Πέτρος διηρωτᾶτο τί νὰ ἐσήμαινε τὸ ὄραμα, ὅταν ἔφθασαν ἀπεσταλμένοι τοῦ ἑκατοντάρχου Κορνηλίου καὶ τὸν ἐκάλουν εἰς τὴν Καισάρειαν. Ὁ εὐσεβὴς αὐτὸς Ρωμαῖος ἐπληροφορήθη ἀπὸ ἄγγελον Κυρίου, ὅτι αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ ἐλεημοσύναι του ἐγένοντο δεκταὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἔπρεπε νὰ καλέσῃ τὸν Πέτρον πλησίον του. Ὁ Πέτρος ἐνόησε τώρα τὸ ὄραμα καὶ ἔσπευσε νὰ κηρύξῃ τὸν Χριστὸν καὶ μεταξύ τῶν ἐθνικῶν.

Ὁ Κορνήλιος τὸν ἐδέχθη μὲ ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του καὶ ὁ Πέτρος ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς ἐπ' ἄρκετόν. Οἱ λόγοι του ἐγέννησαν θερμὴν πίστιν εἰς τὰς ψυχὰς ὧν, οἱ ὅποιοι καὶ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Τότε κατήλθεν ἐπ' αὐτῶν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν εἰς διαφόρους γλώσσας.

Ὁ Πέτρος ἔμεινε μαζί των μερικὰς ἡμέρας καὶ κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅπου ἐδέχθη τὸν ἑλεγχον τῶν πιστῶν :

— Εἰσῆλθες εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἐθνικῶν καὶ ἔφαγες ἀπὸ τὰ φαγητά των, χωρὶς νὰ σκεφθῇς καὶ νὰ ἐξετάσῃς ἂν αὐτὰ ἦσαν παρασκευασμένα κατὰ τὰς ἰδικὰς μας διατάξεις καὶ παραδόσεις.

Ὁ Πέτρος διηγήθη τὰ τοῦ ταξιδίου του καὶ κατέληξεν ὡς ἑξῆς :

— Ὁ Θεός, τὴν αὐτὴν δωρεὰν καὶ τὰ αὐτὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς, ἔδωκε καὶ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς, μόλις ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίσθησαν. Ποῖος ἡμῖν ἐγὼ καὶ μὲ ποῖαν δύναμιν θὰ ἡμπόδιζον τὸν Θεὸν νὰ τοὺς δεχθῇ πλησίον του ;

Τότε ὅλοι ἡσύχασαν καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν.

δ) ΑΠΟΚΕΦΑΛΙΣΙΣ ΙΑΚΩΒΟΥ - ΦΥΛΑΚΙΣΙΣ ΠΕΤΡΟΥ (Πράξ. ιβ' 1—23)

Κατὰ τὰ ἔτη 41 — 44 μ.Χ. ἐβασίλευσεν εἰς Παλαιστίνην ὁ Ἡρώδης Ἀγρίππας ὁ Α', ὅστις συνέλαβε τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον (ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου) καὶ τὸν ἀπεκεφάλισεν. Ἐπειδὴ τοῦτο ηὐχαρίστησε τὸν ὄχλον, συνέλαβε καὶ τὸν Πέτρον διὰ νὰ τὸν θανατώσῃ. Ἦτο ὁμως Πάσχα καὶ δὲν ἐπετρέποντο αἱ θανατικαὶ ἐκτελέσεις. Τὸν ἔρριψε λοιπὸν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀνέθεσε τὴν φρουρὰν αὐτοῦ εἰς δέκα ἑξ στρατιώτας. Ἐξ αὐτῶν δύο ἐκοιμῶντο δεμένοι δι' ἀλύσεων μὲ τὸν Πέτρον.

Οἱ χριστιανοὶ προσηύχοντο μὲ θερμὴν διὰ τὸν Πέτρον καὶ ὁ Θεὸς, ὅστις δύναται νὰ συντρίψῃ τὰς ἀλύσεις, ἤκουσε τὴν προσευχὴν των. Τὴν νύκτα ἄγγελος Κυρίου ἐξύπνησε τὸν Πέτρον καὶ τοῦ εἶπεν: «ἀνάστα ἐν τάχει». Τότε αἱ ἀλύσεις του ἔπεσαν, ἐνεδύθη πάραυτα καὶ τὸν ἠκολούθησεν. Αἱ πύλαι ἤνοιξαν αὐτομάτως καὶ ἐξῆλθον. Ἐνῶ δὲ εἰσῆρχοντο εἰς μίαν ὁδὸν ὁ ἄγγελος ἐξηφανίσθη.

Ὁ Πέτρος ἔσπευσεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας, ὅπου προσηύχοντο ἀκόμη οἱ χριστιανοί. Διηγῆθη εἰς αὐτοὺς τὰ συμβάντα, ἔπειτα τοὺς παρεκάλεσε νὰ τὰ ἀναφέρουν εἰς τὸν προϊστάμενον τῆς Ἐκκλησίας Ἰάκωβον (τὸν ἀδελφόμενον) καὶ ἀνεχώρησε μακράν.

Τὴν πρωΐαν κατάπληκτος ὁ Ἡρώδης ἐπληροφορήθη τὴν φυγὴν τοῦ Πέτρου, ἐνῶ αἱ πύλαι τῆς φυλακῆς ἦσαν κλεισταί. Διέταξε νὰ θανατωθοῦν οἱ φρουροὶ καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Καισάρειαν. Ἡ τιμωρία του ὅμως δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ.

Μίαν ἡμέραν ἐνεδύθη τὴν βασιλικὴν του στολὴν, ἐκάθησεν ἐπὶ θρόνου καὶ ὠμίλησε πρὸς ἀπεσταλμένους τῶν εἰδωλολατρῶν γειτόνων τῆς Παλαιστίνης. Ἐκεῖνοι ἐφώναζον, ὅτι «θεὸς καὶ ὄχι ἄνθρωπος ὁμιλεῖ». Αὐτὸς ἐδέχετο μὲ κομπασμοὺς τοὺς εἰδωλολατρικοὺς αὐτοὺς ἐπαίνους, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ὥραν ἄγγελος Κυρίου τὸν ἐπάταξε δι' ἀπαισίας νόσου. Τὸ σῶμα του ἐγέμισε πληγὰς καὶ ἀπέθανε μέσα εἰς φρικτοὺς πόνους.

Ὁ Πέτρος ἔκαμε πολλὰς περιοδεΐας εἰς διάφορα μέρη. Ὡς βοηθὸν εἶχε τὸν Μᾶρκον, ὁ ὁποῖος κατέγραφε τὰ κηρύγματά του. Ἀπὸ τὰ σημειώματα αὐτὰ προῆλθε τὸ «κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον».

Τέλος — κατὰ παράδοσιν — ὁ Πέτρος ἔφθασε καὶ εἰς τὴν Ρώμην. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν (54 — 68 μ.Χ.) αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων ἦτο ὁ σκληρὸς Νέρων. Συνέβη δὲ ἡ πόλις νὰ καταστραφῇ ἀπὸ πυρκαϊάν, τὴν ὁποίαν ὁ Νέρων ἀπέδωκεν εἰς τοὺς χριστιανούς. Οὕτω ἐξαπελύθη φοβερὸς διωγμὸς ἐναντίον των. Τὰ θύματα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπληθύνοντο. Μίαν πρωΐαν συνελήφθη καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὠδηγήθη εἰς τὸν Βατικανὸν λόφον.

Ζύλινοι σταυροὶ ὑπῆρχον παντοῦ. Μερικοὶ ἔφερον καμμένα σώματα χριστιανῶν καὶ ἄλλοι ἦσαν ἐντελῶς ἀνέπαφοι. Ἡ φρουρά ἐσταμάτησεν ἔμπρὸς εἰς ἓνα σταυρὸν ἀπὸ τοὺς τελευταίους.

Ὁ πτωχὸς καὶ ἀγράμματος ἄλιεύς ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν ἐνεθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος: «ὅταν δὲ γηράσης, ἐκτενεῖς τὰς χεῖρας σου, καὶ οἶσει ὅπου οὐ θέλεις» (Ἰωάν. κα', 18). Ἐστάθη λοιπὸν ἄφοβος ἔμπρὸς εἰς τὸν κεντυρίωνα καὶ ἐζήτησεν ἐν τελευταίῳ πρᾶγμα ἀπὸ τὸν κόσμον:

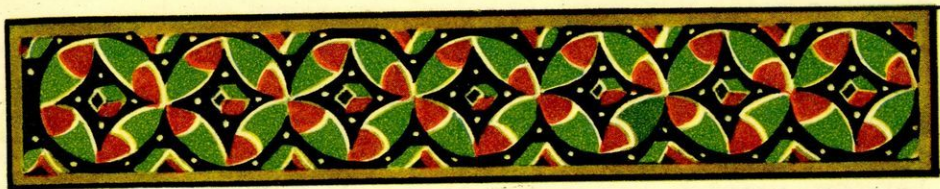
— Ἄν πρέπει νὰ σταυρωθῶ, ἅς σταυρωθῶ μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω. Δὲν εἶμαι ἄξιος ν' ἀποθάνω, ὅπως ὁ Κύριός μου!

Ὀλίγον ἄργότερον ἦτο κρεμασμένος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων (67 μ.Χ.).

Ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἀκόμη τοῦ Μ. Κων/τίνου, εἶχε κτισθῇ ναὸς πρὸς τιμὴν του. Ὁ ναὸς αὐτὸς ἄργότερα ἐλαμπρύνθη καὶ σήμερα θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος τῆς Χριστιανωσύνης.

Ὁ ἅγιος ἀπόστολος Πέτρος ἀφῆκε δύο Καθολικὰς ἐπιστολάς (δηλ. πρὸς ὅλους τοὺς χριστιανούς), ἀνεδείχθη ὁ στῦλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐσφράγισε τὴν ἀκλόνητον πίστιν του πρὸς τὸν Χριστὸν μὲ τὸ αἷμα τοῦ μαρτυρίου του. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του μετὰ τῆς μνήμης τοῦ Παύλου (29 Ἰουνίου). Τότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον:

«Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτοθρόνοι καὶ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότῃ τῶν ὅλων πρεσβεύσατε, εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

8. Ο ΠΑΥΛΟΣ ΑΠΟ ΔΙΩΚΤΗΣ ΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΚΗΡΥΞ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

α) ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Ἡ Ταρσὸς τῆς Κιλικίας ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν μία πόλις πολύκοσμος, μεγάλη καὶ εὐτυχισμένη, εἰς τὴν ὁποίαν ἤκμαζεν ἡ ἑλληνικὴ παιδεία. Εἰς αὐτὴν ἐγεννήθη — πιθανῶς τὸ 4 π.Χ. — ὁ Σαοῦλ ἡ ἑλληνικώτερον Σαῦλος. Ὁ πατὴρ του ἦτο εὐπορος Ἰουδαῖος καὶ εἶχεν ἀποκτήσει τὸ προνόμιον τοῦ Ῥωμαίου πολίτου. Τοῦτο ἐκληρονόμησε καὶ ὁ υἱὸς του καὶ δι' αὐτὸ ἐλέγετο καὶ Παῦλος.

Ὁ Παῦλος ἀνετράφη καὶ ἐμορφώθη εἰς ἑλληνικὸν περιβάλλον. Ἐσκέπτετο λοιπόν, ἔγραφε καὶ ὠμίλει ὡς Ἕλλην. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκήρυττε καὶ ἔγραφε τὰς ἐπιστολάς του. Μὲ αὐτὴν δὲ ἀνεδείχθη ὁ «Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν».

Οἱ γονεῖς του ἠθέλησαν νὰ τοῦ δώσουν καὶ ραββινικὴν μόρφωσιν καὶ τὸν ἔστειλαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, πλησίον τοῦ περιφήμου νομοδιδασκάλου Γαμαλιήλ, ὅστις ἐπέτυχεν νὰ τὸν κάμῃ φανατικὸν Φαρισαῖον καὶ ἄριστον ραββῖνον (διδάσκαλον) τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, ὡς ραββῖνος ἔμαθε καὶ τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν τῶν ραββίνων, ὥστε νὰ ἔχῃ ἓνα ἐπάγγελμα καὶ νὰ εἶναι ἀνεξάρτητος οἰκονομικῶς.

Ὁ Παῦλος, βυθισμένος εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ Ἰσραήλ, ἐμίσει καὶ κατεδίωκε τοὺς χριστιανούς. Δι' αὐτὸ παρέστη εἰς τὸν λιθοβολισμόν τοῦ Στεφάνου καὶ ἐφύλαττε τὰ ἐνδύματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι τὸν ἐλιθοβόλουν μέχρις ὅτου συμπληρώσουν τὸ στυγερόν των ἔγκλημα.

†
β) ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΔΑΜΑΣΚΟΥ (Πράξ. θ' 1-30, κατ' 12-18)

Ὁ Παῦλος, ἀφοῦ ἐφυλάκισεν, ἐβασάνισε καὶ διεσκόρπισε πολλοὺς χριστιανούς τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀπεφάσισε νὰ καταδιώξη αὐτοὺς καὶ εἰς ἄλλας πόλεις. Ἐμαθεν ὅτι εἰς τὴν Δαμασκὸν εἶχον πιστεῦσαι εἰς τὸν Χριστὸν πολλοὶ Ἰουδαῖοι καὶ ἠθέλησε νὰ τοὺς συλλάβῃ καὶ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Πρὸς τοῦτο ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἔλαβε τὴν ἀδειαν, ὡς καὶ συστατικὰς ἐπιστολάς πρὸς τοὺς ἐπισήμους Ἰουδαίους τῆς Δαμασκοῦ. Μὲ τὴν συνοδείαν δὲ στρατιωτῶν ἐξεκίνησε νὰ σβῇ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπλησίαζε πλέον πρὸς τὴν πόλιν, ὁπότε συνέβη παράδοξον γεγονός. Φῶς λαμπρόν, λαμπρότερον καὶ ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, κατήλθεν ἄφρα ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τῆς συνοδείας. Ἡ λάμψις τοῦ ἐθάμβωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Παύλου, ὅστις ἔπεσεν ὡς κεραυνόπληκτος ἐπὶ τῆς γῆς.

—«Σαοῦλ, Σαοῦλ, τί με διώκεις ;» ἤκούσθη νὰ τοῦ λέγῃ μία θεία φωνή.

—Ποῖος εἶσαι, Κύριε ; ἠρώτησεν ἔντρομος ὁ Παῦλος.

—'Εγώ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὅποιον σὺ καταδιώκεις. Ἀλλὰ σηκώσου καὶ πῆγαινε εἰς τὴν πόλιν. Ἐκεῖ θὰ σοῦ ὑποδειχθῇ τὶ πρέπει νὰ κάμῃς!

Οἱ συνοδοὶ τοῦ Παύλου ἤκουσαν ἐπίσης τὴν φωνήν, χωρὶς νὰ ξεχωρίζουν λέξεις, οὔτε νὰ βλέπουν κανένα. Ἀντιθέτως ὁ Παῦλος καὶ τὰς λέξεις ἐνόησε καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀναστάντος Κυρίου εἶδε. Διέγνωσε δὲ μὲ τὴν φωτεινὴν του διάνοιαν τὸ μήνυμα τοῦ Ὑψίστου, ποῦ τὸν ἐκάλει πρὸς αὐτόν. Ἐσηκώθη τότε καὶ μολοντί εἶχεν ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, δὲν ἔβλεπε πλέον. Ὁδηγούμενος λοιπὸν ἀπὸ τοὺς συνοδοὺς του ἔφθασεν εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐντελῶς τυφλός, χωρὶς νὰ φάγῃ, οὔτε νὰ πῖν τίποτε. Ἐσκέπτετο διαρκῶς τὴν συμπεριφορὰν του πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, προσηύχετο διαρκῶς καὶ ἐζήτηε συγχώρησιν.

Τὴν τρίτην ἡμέραν παρουσιάσθη ὁ Κύριος μὲ ὄραμα εἰς τὸν Ἀνανίαν, ὅστις ἦτο χριστιανός, καὶ τοῦ εἶπεν:

—Ἀνανία, πῆγαινε εἰς τὴν ὁδὸν Εὐθείαν καὶ ζήτησε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰούδα τὸν Σαῦλον ἀπὸ τὴν Ταρσόν. Αὐτὴν τὴν στιγμήν προσεύχεται, ἀλλὰ εἰς ὄραμα σὲ εἶδε νὰ ἔρχεσαι εἰς τὸ δωμάτιόν του, νὰ θέτῃς ἐπ' αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ νὰ τὸν θεραπεύῃς ἀπὸ τὴν τύφλωσιν.

Ὁ Ἀνανίας ἔσπευσε πρὸς τὸν Παῦλον, ἔθεσεν ἐπ' αὐτοῦ τὰς χεῖρας του καὶ ἀμέσως ἔπεσαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ ὡς εἰδός τι λέπια καὶ ἀνέβλεψεν. Ἐπίστευσε μὲ ὅλην του τὴν ψυχὴν καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ (37 μ.Χ.).

Μετ' ὀλίγον ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἀραβίαν, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ τρία ἔτη, κηρύττων τὸν Χριστόν, μελετῶν τὰς προφητείας περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐτοιμαζόμενος διὰ τὸ μελλοντικὸν ἔργον του. Πολλάκις ἀνεχώρει εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἐλάμβανεν ἀποκαλύψεις παρὰ τοῦ Θεοῦ. Φαίνεται δὲ ὅτι τότε ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου εἶδε τὸν Παράδεισον καὶ ἤκουσεν «ἄρρητα ρήματα» (Β' Κορινθ. ιβ', 4).

Μετὰ τὴν βαθεῖαν αὐτὴν μελέτην τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐπέστρεψεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν Δαμασκόν, ὅπου ἐκήρυττεν εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ ἀπεστόμωνε τοὺς πάντας, ἀποδεικνύων διὰ τῶν Γραφῶν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας.

✠ Οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι ἀνέμενον ἓνα διώκτην τῶν χριστιανῶν καὶ ὄχι ἓνα κήρυκα τοῦ Χριστοῦ, ἀπεφάσισαν νὰ τὸν θανατώσουν. Ἐφρούρουν λοιπὸν τὰς θύρας τῶν τειχῶν διὰ νὰ τὸν συλλάβουν. Ἀλλ' οἱ χριστιαν-

νοὶ κατεβίβασαν αὐτὸν μίαν νύκτα ἀπὸ τὰ τείχη, μέσα εἰς ἓνα κάλαθον, καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Μὲ πόσῃ συγκίνησιν ἐπανέβλεπε τώρα ὁ Παῦλος τὴν «ἀγίαν πόλιν»! Ὡς ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ποὺ τὸν ἐπανέφερε κήρυκα καὶ ὄχι διώκτην τῆς νέας θρησκείας. Ἔσπευσε νὰ συναντήσῃ τοὺς Ἀποστόλους καὶ νὰ τοὺς ἀνακοινώσῃ τὴν «κλήσιν» του. Ἀλλὰ ἐχρειάσθη νὰ μεσολαβήσῃ ὁ Βαρνάβας διὰ νὰ τὸν δεχθοῦν, διότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφοβοῦντο καὶ δὲν ἐπίστευον ὅτι εἶχε γίνει χριστιανός.

Κατόπιν ὁ Παῦλος ἐκέρυττε μὲ πίστιν καὶ θάρρος τὸν Χριστόν, μὲ κίνδυνον νὰ φονευθῇ ἀπὸ τοὺς πρῶην συνεργάτας του.

Μίαν νύκτα, ἐνῶ προσηύχeto, περιέπεσεν εἰς ἔκστασιν καὶ εἶδε τὸν Κύριον, ὅστις τοῦ εἶπε: «σπεῦσον καὶ ἐξελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ, διότι οὐ παραδέξονται σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ· πορεύσου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελλῶ σε» (Πράξ. κβ', 18).

Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐφυγάδευσαν τὸν Παῦλον εἰς τὴν παραλιακὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ταρσόν.

Υ) Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ (Πράξ. ια' 20—30, ιβ' 25)

Μὲ τοὺς διωγμοὺς οἱ χριστιανοὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις. Πολλοὶ μάλιστα ἀνεχώρησαν διὰ τὰς γειτονικὰς χώρας καὶ ἄλλοι ἐφθασαν ἕως τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Χριστιανισμὸς διεδίδετο μὲ ἱλιγγιώδη ταχύτητα.

Μετὰ τὴν Ἱερουσαλήμ ἐδημιουργήθη τώρα νέον κέντρον χριστιανικὸν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, τὴν τρίτην πόλιν τοῦ γνωστοῦ τότε κόσμου (μετὰ τὴν Ρώμην καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν).

Οἱ Ἀπόστολοι ἔστειλαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὸν Βαρνάβαν, διὰ νὰ στηρίξῃ τοὺς ἐκεῖ χριστιανοὺς. Ὁ Βαρνάβας ἀντελήφθη ὅτι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἤμποροῦσε νὰ κάμῃ σπουδαίαν ἐργασίαν, ἃν εἶχε τὸν κατάλληλον συνεργάτην. Ὡς τοιοῦτον δὲ ἐσκέφθη τὸν Παῦλον, τὸν ὁποῖον ἐπῆγε καὶ ἔφερεν ἀπὸ τὴν Ταρσόν.

Οἱ δύο κήρυκες τοῦ Χριστοῦ ἐργάσθησαν μετὰ ζήλου καὶ ὁ μόχθος των ἔφερε πλουσίους καρπούς. Οἱ πιστοὶ ἐπληθύνθησαν καταπληκτικῶς καὶ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ ὠνομάσθησαν διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν Χριστιανοί.

Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἦλθον ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ μερικοὶ χρι-

στianoί προφήται. Ἐξ αὐτῶν ὁ Ἄγαθος, ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς μίαν σύναξιν τῶν πιστῶν, καὶ εἶπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ μεγάλη πείνα. Ἡ προφητεία ἐπραγματοποιήθη ἐπὶ αὐτοκράτορος Κλαυδίου Καίσαρος, τὸ 44 μ.Χ. Τότε οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀντιοχείας συνέλεξαν εἰσφοράς καὶ τὰς ἔστειλαν πρὸς τοὺς πτωχοὺς χριστιανοὺς τῶν Ἱεροσολύμων μετὰ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν. Οὗτοι κατὰ τὴν ἐπιστοφὴν τῶν παρέλαβον ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν Μάρκον, ἀνεψιὸν τοῦ Βαρνάβα.

Τότε ὁ Βαρνάβας καὶ ὁ Παῦλος ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσουν μεγάλα ταξίδια, ποὺ ὀνομάζονται Ἀποστολικαὶ πορεῖαι. Αὗται ἥλλαξαν τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου καὶ κατέστησαν τὸν Παῦλον Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν.

9. Η ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ (44 – 48 μ.Χ.).

α) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ (Πράξ. ιγ' 3–12)

Ὁ Παῦλος, ὁ Βαρνάβας καὶ ὁ ἀνεψιὸς του Μάρκος, ἐξεκίνησαν μετὰ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, ἐφθασαν εἰς τὴν Σελεύκειαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀπέπλευσαν εἰς Κύπρον (46 μ.Χ.).

Ἡ ἑλληνικὴ μεγαλόνησος εὕρισκετο τότε εἰς μεγάλην ἀκμὴν. Τὴν

διέσχισαν από την μίαν άκρην έως την άλλην και τό κήρυγμά των εύρηκε παντοῦ μεγάλην άπήχησιν. Είς την Πάφον είχε τόν πόθον νά γνωρίση την άλήθειαν και αύτός ό άνθύπατος Σέργιος Παῦλος. Ό μάγος του όμως Έλύμας τόν ήμπόδιζε μέ διαφόρους πανουργίας νά πιστεύση. Ό Παῦλος έφωτίσθη από τό "Άγιον Πνεῦμα και έτύφλωσε τόν Έλύμαν προσωρινώς. Μέ τό θαῦμα αύτό ό Παῦλος κατώρθωσε ν' ανοίξη τούς πνευματικούς όφθαλμούς τοῦ Ρωμαίου άνθυπάτου, τόν όποιον και έβάπτισε χριστιανόν.

β) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΤΤΕΙ ΕΙΣ Μ. ΑΣΙΑΝ (Πράξ. ιγ' 13—52, ιδ' 1—27)

Από την Κύπρον οί κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου άπεριβιάσθησαν είς την άπέναντι παραλίαν τής Μ. Ασίας και έφθασαν είς Πέργην τής Παμφυλιάς. Από εκεί ό Μάρκος επέστρεφεν είς Ίεροσόλυμα, ενώ οί δύο άλλοι έπροχώρησαν μέχρι τής Άντιοχείας (Πισιδίας).

Ό Παῦλος, όπου επήγαινε, συνήθιζε νά κηρύττη πρώτον είς την Συναγωγήν τών Ίουδαίων. Από εκεί τό κήρυγμα μετεφέρετο είς τούς έθνικούς (ειδωλολάτρες), όπου κατά κανόνα εύρισκε μεγαλυτέραν άπήχησιν και ιδρύετο Εκκλησία.

Οί Ίουδαίοι, άλλοτε ζστρεφον τόν όχλον έναντίον του και άλλοτε κατέφευγον είς τās ρωμαϊκάς άρχάς. Είς αύτάς παρίστανον τόν Παῦλον και τούς συνεργάτας του ως επαναστάτας και έχθρούς τοῦ Καίσαρος, διά νά επιτύχουν την καταδίωξιν των. Είς την Άντιόχειαν τής Πισιδίας έκίνησαν τόν όχλον έναντίον τών Αποστόλων και τούς εξέδίωξαν. Αύτοί όμως είχαν επιτύχει νά ιδρύσουν Εκκλησίαν.

Οί Αποστολοι μετέβησαν είς Ίκόνιον, όπου έκαμαν πολλά θαύματα και έπίστευσαν πολλοί. Η παράδοσις αναφέρει, ότι μεταξύ τών πιστῶν ήτο και ή άγία Θέκλα.

Οί Ίουδαίοι όμως προεκάλεσαν ταραχάς και διωγμόν και οί κήρυκες τοῦ Χριστοῦ ανεχώρησαν διά Λύστρα, όπου ό Παῦλος έθεράπενυσεν ένα έκ γενετῆς χωλόν. Τά ειδωλολατρικά πλήθη τότε έφώναζον ότι «οί θεοί όμοιωθέντες άνθρώποις κατέβησαν πρός ήμās» και έξέλαβον τόν μέν Βαρνάβαν ως τόν Δία, τόν δέ Παῦλον ως τόν Έρμήν. Ό Ιερεὺς μάλιστα τοῦ Διός έτοίμασε θυσίαν πρός τιμήν των.

Ό Παῦλος άντελήφθη την παρεξήγησιν και έβεβαίωσεν όλους, ότι και αύτοί είναι άνθρωποι και διδάσκουν τόν άληθινόν Θεόν. Εν τῷ μεταξύ έφθασαν φανατικοί Ίουδαίοι από την Άντιόχειαν. Μέ συκοφάν-

τίας καὶ ἐγκληματικὰς παρακινήσεις ἐδημιούργησαν ἑξαψιν καὶ ἐρεθισμόν εἰς τὸν ὄχλον, ὁ ὁποῖος ἐλιθοβόλησε τὸν Παῦλον μέχρι θανάτου. Ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐνεθυμήθη τότε τὸν Στέφανον καὶ ἦτο ἑτοιμος νὰ ἀποθάνῃ, ὅπως ὁ πρωτομάρτυς. Ὅταν τὰ πλήθη τὸν εἶδον καταπληγωμένον καὶ αἰμόφυρτον νὰ πίπτῃ ἀναίσθητος, τὸν ἐνόμισαν νεκρὸν καὶ τὸν ἔσυραν ἔξω τῆς πόλεως.

Ὁ Βαρνάβας ἐπληροφόρηθη τὸ τραγικὸν γεγονός καὶ με τοὺς ἄλλους πιστοὺς ἔσπευσεν εἰς τὸν τόπον, ὅπου κατέκειτο ὁ Παῦλος.

Μὲ σπαραγμὸν ψυχῆς καὶ δάκρυα εἰς τὰ μάτια ἔμαζεύθησαν γύρω ἀπὸ αὐτόν, ὅπως μαζεύονται γύρω ἀπὸ νεκρόν. Ὁ Παῦλος ὅμως δὲν εἶχεν ἀποθάνει. Ὁ Θεὸς τὸν εἶχε προφυλάξει ἀπὸ βέβαιον θάνατον, διότι τὸν εἶχε προορίσει διὰ τὸ μέγα ἔργον τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ἔθνων. Μὲ τὰς περιποιήσεις των συνῆλθεν, ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ με τὴν βοήθειαν τῶν χριστιανῶν ἐπέστρεψεν εἰς Λύστρα.

Ἐκεῖθεν ὁ Παῦλος παρέλαβε τὸν Βαρνάβαν καὶ ἀνεχώρησαν διὰ Δέρβην, ὅπου προσεῖλκυσαν πολλοὺς εἰς τὸν Χριστόν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Τιμόθεος, ὁ μετέπειτα πιστὸς ἀκόλουθος τοῦ Παύλου.

Ἄλλ' ἤδη εἶχον περάσει τρία ἔτη ἀφ' ὅτου ἐξεκίνησαν. Ἐπρεπε νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ νὰ ἀνακοινώσουν εἰς τὴν ἐκεῖ Ἐκκλησίαν τὴν θαυμαστὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου μεταξὺ τῶν ἔθνων. Ἀπεχαιρέτησαν λοιπὸν τοὺς χριστιανούς τῆς Δέρβης, ἐπέστρεψαν εἰς Λύστρα, ἐπροχώρησαν εἰς τὸ Ἰκόνιον καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν (Πισιδίας).

Παντοῦ ἔκαμνον συγκεντρώσεις τῶν χριστιανῶν, ἐδίδασκον, ἐστήριζον εἰς τὴν πίστιν καὶ παρηγόρουν αὐτοὺς διὰ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς θλίψεις. Ἰδιαιτέρως ὅμως ἐνδιεφέρθησαν νὰ ἀφήσουν εἰς κάθε Ἐκκλησίαν ἐναρέτους καὶ μορφωμένους χριστιανούς, τοὺς ὁποίους ἐχειροτονοῦν πρεσβυτέρους (ἱερεῖς).

Ἔτσι πέρασαν τὴν Πισιδίαν, ἔφθασαν καὶ ἐκήρυξαν εἰς Πέργην καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν Ἀττάλειαν. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔφθασαν εἰς Συρίαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας.

Μὲ πόσῃν χαρὰν τοὺς ἀντίκρυσαν οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀντιοχείας, ὕστερα ἀπὸ τόσον μακροχρόνιον χωρισμόν! Οὗτοι ἀνῆγγειλαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν «ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως» (Πράξ. ιδ', 27).

Υ) Η ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ (Πράξ. ιδ' 1—34)

Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν εἶχον ἔρθῃ χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἐκήρυττον ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε νὰ σώσῃ τὰς ψυχὰς μόνον τῶν Ἰουδαίων. Συνεπῶς οἱ ἐθνικοὶ ἔπρεπε νὰ γίνουν Ἰουδαῖοι πρῶτον καὶ ὡς τοιοῦτοι νὰ σωθοῦν. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας δὲν ἐσκέφθησαν ποτὲ νὰ κηρύξουν παρόμοιον δόγμα. Εἰς τὴν φωτισμένην σκέψιν των ἐφαίνετο καθαρά, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἀπηυθύνετο πρὸς ὅλα τὰ ἔθνη καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δυσκολεύεται τὸ κήρυγμα εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς μετὰ παρομοίας ἰουδαϊκὰς ἀπαιτήσεις.

Προσεπάθησαν λοιπὸν μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου των νὰ ἀποδείξουν μωρὰς τὰς διδασκαλίας αὐτάς, ἀλλὰ πολλοὶ Ἰουδαῖοι χριστιανοὶ ἦσαν ἀμετάπειστοι, ἐνῶ οἱ ἐθνικοὶ χριστιανοὶ ἀνησύχουν καὶ ἐλυτοῦντο. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ τὸν Παῦλον, τὸν Βαρνάβαν καὶ ἄλλους ἐπίσημους χριστιανούς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐκεῖ ἦσαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι. Ὅλοι μαζὶ ἔπρεπε νὰ συζητήσουν καὶ νὰ λάβουν ἀποφάσεις.

Ἡ ἀντιπροσωπεΐα τῆς Ἀντιοχείας ἐγένετο δεκτὴ μετὰ μεγάλην ἐγκαρδιότητα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων. Συνεκλήθη τότε ἡ πρώτη καὶ ὑποδειγματικὴ Σύνοδος τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας (51 μ. Χ.). Εἰς τὴν Ἀποστολικὴν αὐτὴν Σύνοδον ἔλαβον μέρος οἱ ἀπόστολοι, οἱ πρεσβύτεροι καὶ πολλοὶ χριστιανοὶ τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς καὶ ἡ ἀντιπροσωπεΐα τῆς Ἀντιοχείας. Πρόεδρος ὠρίσθη ὁ Ἰάκωβος (ὁ ἀδελφός-θεος) καὶ συνεζητήθη κατὰ πόσον ἔπρεπε νὰ ἀπαλλαγοῦν οἱ μὴ Ἰουδαῖοι χριστιανοὶ ἀπὸ πολλὰς διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου καὶ γενικώτερον, ἂν ἔπρεπε ὁ Χριστιανισμὸς νὰ διαδοθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἀφοῦ ἤρχισεν ἡ συζήτησις, ἔσηκώθη ὁ Πέτρος καὶ εἶπεν :

— Ἄνδρες ἀδελφοί, γνωρίζετε ἀπὸ τὸ περιστατικὸν τοῦ Κορνηλίου, ὅτι ὁ Θεὸς μετέστελλε νὰ κηρύξω καὶ μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν. Ὡς καρδιογνώστης δὲ ὁ Κύριος ἔκρινε τὴν μετάνοιαν των εἰλικρινῆ καὶ ἐβεβαίωσε διὰ σημείου, ὅτι ἔδωσε καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν. Κατόπιν τούτου πρὸς τί νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἄλλην ἐκδήλωσιν τοῦ θελήματός του ;

Κατόπιν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀνέπτυξαν λεπτομερῶς ὅσα ἔκαμεν ὁ Θεὸς μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν, ὅπου ἐκήρυξαν.

Τέλος ὁ Ἰάκωβος συνώπισε τὰ λεχθέντα καὶ εἶπεν :

—'Απὸ ὅλα αὐτὰ φαίνεται καθαρὰ ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ, ὅστις καλεῖ τοὺς Ἑθνικοὺς κατ' εὐθείαν εἰς τὴν νέαν θρησκείαν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν νὰ τοὺς ἐπιβαρύνωμεν μὲ τὰς ἰδικὰς μας διατάξεις;

Ἡ Σύνοδος ἐδέχθη ὁμοφώνως τὴν ἀποφιν αὐτὴν καὶ διετύπωσε τὴν ἀπόφασίν της εἰς ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Ἀντιόχεις.

Τὴν σπουδαιοτάτην ἀπόφασιν τῆς Συνόδου μετέφερον εἰς Ἀντιόχειαν ὁ Παῦλος, ὁ Βαρνάβας καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Ἱερουσαλὴμ χριστιανοὶ διδάσκαλοι Ἰούδας καὶ Σίλας. Οὗτοι ἐκάλεσαν συγκέντρωσιν τῶν χριστιανῶν, ἐδιάβασαν πρὸς αὐτοὺς τὴν ἐπιστολὴν καὶ εἶπον εἰς ὅλους νὰ πειθαρχήσουν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ λόγοι των, ὡς ὀλόφωτοι ἡλιακαὶ ἀκτῖνες, ἐσκόρπισαν τὴν ὁμίχλην τῆς συγχύσεως καὶ ταραχῆς καὶ ἐχάρισαν τὴν εἰρήνην, τὴν χαρὰν καὶ τὴν ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν χριστιανῶν. Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔκαμνε τὸ θαῦμα του. Τὸν σωτήριον αὐτὸν λόγον ἐκήρυττον ἐπ' ἄρκετόν καιρὸν εἰς Ἀντιόχειαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, καὶ ὁ Σίλας μὲ τὸν Ἰούδαν.

Παρὰ ταῦτα ἄρκετοὶ Ἰουδαῖοι χριστιανοὶ ἐπέμειναν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀλλοῦ νὰ μὴ δέχωνται τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου. Οὗτοι ἐκλήθησαν «ἰουδαῖζοντες», ἔγιναν αἰρετικοί, ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τελικῶς ἐξέλιπον.

10. Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ (52 — 56 μ.Χ).

α) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΕΙΣ Μ. ΑΣΙΑΝ (Πράξ. ιε' 35—41, ιστ' 1—10)

Μετ' ὀλίγον ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀπεφάσισαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰς Ἐκκλησίας, ποὺ ἱδρυσαν καὶ νὰ προχωρήσουν καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

Αὐτὴν τὴν φορὰν ἐχωρίσθησαν εἰς δύο ομάδας.

Ὁ Βαρνάβας μὲ τὸν Μᾶρκον μετέβησαν εἰς Κύπρον. Ἐκεῖ ὁ Βαρνάβας ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἀρχαία παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἐτάφη εἰς Σαλαμίνα καὶ τιμᾶται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἀπόστολος τῆς Κύπρου (μνήμη του 11 Ἰουνίου). Ὁ Μᾶρκος τότε ἀνεχώρησε δι' Ἱεροσόλυμα καὶ ἀργότερον ἠκολούθησε τὸν Παῦλον καὶ τὸν Πέτρον.

Ὁ Παῦλος μὲ τὸν Σίλαν ἀπέτέλεσαν τὴν ἄλλην ομάδα. Ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν Συρίαν, Κιλικίαν καὶ Λυκαονίαν. Ἀπὸ τὰ Λύστρα παρέλαβον καὶ τὸν Τιμόθεον. Οἱ τρεῖς τώρα ἀπέτέλεσαν ἱεραποστολικὴν ομάδα καί, φωτισμένοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, περιώδευον τὰς διαφόρους πόλεις. Παντοῦ ἀνεγίνωσκον τὴν ἐπιστολὴν τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου. Συνεβούλευον δὲ ὅλους νὰ μὴν ὑποπίπτουν εἰς πλάνας. Ἐπὶ πλεόν τοὺς ἔλεγον νὰ μεταδίδουν καὶ εἰς ἄλλους αὐτὰ ποὺ ἤκουον, νὰ γίνουιν καὶ οἱ ἴδιοι ἀπόστολοι τοῦ Σωτῆρος μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἔτσι «αἱ ἐκκλησίαι ἐπερίσσευν τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν» (Πράξ. ιστ', 5).

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν Γαλατίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡσθένησεν ὁ Παῦλος καὶ οἱ Γαλάται χριστιανοὶ τὸν περιποιήθησαν τόσον, ὥστε «καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς των, ἃν ἦτο ἀνάγκη, θὰ τοὺς ἔδιδον» (Γαλάτ. δ', 15).

Ἐφθασαν ἔπειτα εἰς τὴν Τρωάδα καὶ συνήντησαν ἐκεῖ τὸν Λουκᾶν, τὸν ὁποῖον ἀπεφάσισαν νὰ πάρουν μαζί των.

β) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΕΙΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥΣ (Πράξ. στ' 9—40)

Μίαν νύκτα ὁ Παῦλος εἶδεν ἓν ὄραμα. Ἐνεφανίσθη εἰς αὐτὸν εἰς Μακεδῶν, ὅστις τοῦ εἶπε: «διαβὰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν». Ἀνεχώρησαν διὰ Νεάπολιν (Καβάλαν), ἀπὸ ἐκεῖ δὲ μετέβησαν εἰς Φιλίππους, πόλιν μεγάλην καὶ πλουσίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος ἱδρυσεν τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τοὺς Φιλίππους οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶχον συναγωγὴν καὶ ὡς τόπον προσευχῆς ἐχρησιμοποιοῦν μίαν τοποθεσίαν ἔξω τῆς πόλεως, πλησίον τοῦ Γαγγίτου ποταμοῦ. Τὸ πρῶτον Σάββατον, ποὺ ἐπῆγαν ἐκεῖ οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, εὗρηκαν μόνον μερικὰς γυναῖκας, Ἑβραίας

καὶ Ἑλληνίδας. Ἐκήρυξαν εἰς αὐτάς τὴν νέαν θρησκείαν καὶ πρώτη ἡ Λυδία, πλουσία ἔμπορος πορφυρῶν, ἐπίστευσε καὶ ἐβαπτίσθη οἰκογενιακῶς. Ἐκάλεσε δὲ αὐτοὺς νὰ μείνουν καὶ νὰ φιλοξενηθοῦν εἰς τὴν οἰκίαν της.

Μίαν ἡμέραν, ἔνῳ μετέβαινον εἰς τὸν τόπον τῆς προσευχῆς, ἤκουλουθοῦντο ἀπὸ μίαν κόρην δούλην, ἡ ὁποία μὲ τὴν μαντικὴν της δύναμιν ἐκέρδιζε πολλὰ χρήματα διὰ τοὺς κυρίους της. Αὕτη ἐφώναζεν: «Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκουν εἰς ἡμᾶς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας». Ἐπειδὴ τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ὁ Παῦλος ἐπεκαλέσθη τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀπήλλαξεν ἀπὸ τοῦ «πνεῦμα πύθωνος», ποὺ τὴν κατεῖχεν. Ἀλλὰ τότε ἔπαυσε νὰ μαντεύῃ καὶ τοῦτο ἐζημίωνε τοὺς κυρίους της.

Δι' αὐτὸ συνέλαβον τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν καὶ τοὺς ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου δύο Ρωμαῖοι στρατηγοὶ ἐδίκαζον τὰς ὑποθέσεις τοῦ λαοῦ. Ἐκεῖ τοὺς κατηγορήσαν, ὅτι θέλουν νὰ ἐπιβάλουν ἡθὴ ἀνάρμοστα πρὸς Ρωμαίους. Οἱ στρατηγοὶ διέταξαν νὰ τοὺς μαστιγώσουν καὶ νὰ τοὺς φυλακίσουν. Ὁ δεσμοφύλαξ, πρὸς ἀσφάλειαν, τοὺς ἔβαλε καὶ δεσμά.

Ἦτο μεσονύκτιον, ὁπότε μία γλυκεῖα μελωδία ἠκούσθη. Ὡραῖοι ὕμνοι δοξολογίας, εὐχαριστίας καὶ δεήσεως πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐπάλλοντο μέσα εἰς τὸ κτίριον ἐκεῖνο τῶν βασιάνων. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας προσηύχοντο καὶ ὕμνουν τὸν Θεὸν καὶ ὅλοι οἱ φυλακισμένοι τοὺς ἤκουον. Ἐξαφνὰ ἐγίνε τρομερὸς σεισμός. Τὰ δεσμά τῶν φυλακισμένων ἐλύθησαν καὶ αἱ φυλακαὶ ἠνοιχθήσαν. Ἐντρομός ὁ δεσμοφύλαξ ἐνόμισεν ὅτι οἱ φυλακισμένοι ἐδραπέτευσαν. Ἐσκέφθη τὴν μεγάλην του εὐθύνην καὶ ἔσυρε τὸ ξίφος του διὰ νὰ φονευθῇ. Ἀλλ' ὁ Παῦλος τὸν ἐσταμάτησε.

— Μὴ κάμῃς κακὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Ὅλοι εἴμεθα ἐδῶ!

Ὁ δεσμοφύλαξ ἐνόησε τὴν θείαν δύναμιν τῶν δύο φυλακισμένων καὶ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Παῦλον τοὺς μεγάλους λόγους τῆς σωτηρίας. Τοὺς ἔλουσε τότε καὶ τοὺς ἐκαθάρισεν ἀπὸ τὰ αἵματα. Κατόπιν τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν πλησίον εὐρισκομένην οἰκίαν του. Ἐκεῖ ἐβαπτίσθη μετ' ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειάν του.

Τὴν πρωτὴν οἱ Ρωμαῖοι στρατηγοὶ ἔστειλαν τοὺς ραβδούχους των διὰ νὰ ἀπολύσουν τὸν Παῦλον καὶ τὸ Σίλαν. Ὁ Παῦλος ὅμως διεμαρτυρήθη μετ' ἀθένος:

— Εἵμεθα Ῥωμαῖοι πολῖται καὶ οἱ στρατηγοὶ σας μᾶς ἔδειραν καὶ μᾶς ἐφυλάκισαν χωρὶς δίκην. Δὲν θὰ ἐξέλθωμεν λαθραίως, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι πρέπει νὰ μᾶς ἀποφυλακίσουν.

Οἱ στρατηγοὶ ἀντελήφθησαν τὴν παράβασίν των καὶ ταπεινωμένοι ἔσπευσαν νὰ ζητήσουν συγγνώμην καὶ νὰ τοὺς ἐλευθερώσουν οἱ ἴδιοι.

Ὅταν οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου ἀνεχώρουν ἀπὸ τοὺς Φιλίππους διὰ Θεσσαλονίκην, ἄφηναν ἐκεῖ μίαν Ἐκκλησίαν πολυπληθεστάτην, «χαρὰν καὶ στέφανον» τοῦ Παύλου (Φιλ. δ', 1), σύμβουλον δὲ καὶ καθηγητὴν αὐτῆς τὸν Λουκᾶν.

Υ) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ - ΒΕΡΟΙΑΝ (Πράξ. ιζ' 1—14)

Ὁ Παῦλος, ὁ Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἔφθασαν εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ ἐκήρυξαν ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας. Ἐπέτυχον δὲ νὰ ἱδρῦσουν Ἐκκλησίαν, «δόξαν καὶ χαρὰν» τοῦ Παύλου (Α' Θεσσ. γ', 1).

Οἱ Ἰουδαῖοι ὅμως ἐπλήρωσαν μερικοὺς «ἀγοραίους», οἱ ὅποιοι παρέσυραν τὸν ὄχλον καὶ ἀνεζήτησε τὸν Παῦλον καὶ τοὺς βοηθοὺς του εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ εὐπόρου Ἰάσονος, ὅπου ἔμενον. Ἐπειδὴ δὲν τοὺς εὗρον, ὠδήγησαν τὸν Ἰάσονα καὶ μερικοὺς χριστιανοὺς πρὸς τοὺς πολιτάρχας μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι φιλοξενοῦν ταραξίας τῆς οἰκουμένης, ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ καταργήσουν τὸν Καίσαρα χάριν τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰάσων ἀπέδειξε ψευδεῖς τὰς κατηγορίας καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν συλληφθέντων. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος διὰ τὸν Παῦλον καὶ τοὺς συνεργάτας του δὲν ἐξέλιπεν. Οἱ χριστιανοὶ τῆς Θεσσαλονίκης ὅμως τοὺς ἐφυγάδευσαν εἰς Βέροιαν.

Πολλοὶ Ἰουδαῖοι τῆς Βεροίας ἐδέχθησαν μὲ προθυμίαν τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου καὶ μαζί μὲ τοὺς πιστεύσαντας Ἕλληνας ἐσχημάτισαν πολυπληθεῖ Ἐκκλησίαν. Ἀλλ' ἔφθασαν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονικὴν φανατισμένοι Ἰουδαῖοι καὶ ἐξήγειραν τὸν λαὸν κατὰ τοῦ Παύλου. Οἱ χριστιανοὶ τότε τὸν ἐφυγάδευσαν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκράτησαν δι' ὀλίγον καιρὸν μαζί των τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον.

Δ) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ (Πράξ. ιζ' 16—34)

Αἱ Ἀθῆναι, ὅταν τὰς ἐπεσκέφθη ὁ Παῦλος, διετῆρουν ἀκόμη τὰ ἀθάνατα μνημεῖα των καὶ εἶχον πολλὰ ἀγάλματα θεῶν καὶ ἡρώων. Ἦτο δὲ τόσο τὸ πλῆθος τῶν βωμῶν καὶ τῶν «σεβισμάτων», ὥστε ὁ Παῦλος ἐστενοχωρεῖτο μὲ τὴν τόσῃ εἰδωλολατρίαν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως, ὡς νὰ διησθάνοντο ὅτι ὑπάρχει ὁ ἀληθινός, ὁ εἰς αὐτοὺς ἄγνωστος Θεός, εἶχον καὶ ἓνα βωμόν διὰ τὸν «Ἄγνωστον Θεόν». Ὁ βωμός αὐτὸς ἔδωκεν ἐξαίρετόν ἀφορμὴν εἰς τὸν Παῦλον, διὰ νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ τὸν ἀληθινὸν Θεόν.

Ὁ Παῦλος κάθε Σάββατον ἐκήρυττεν εἰς τὴν Συναγωγὴν, τὰς ἄλλας δὲ ἡμέρας εἰς τὴν Ἀγοράν. Ἐκεῖ συνωμίλει μὲ τοὺς Ἑλλήνας φιλοσόφους καὶ ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς τὸν ἔλεγον «φλύαρον», ἄλλοι δὲ τὸν ἐνόμιζον ὡς κήρυκα ξένων θεῶν. Ὅλοι ὅμως ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀκούσουν καλύτερα καὶ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸν Ἀρειὸν Πάγον. Ἦτο τὸ βῆμα, ἀπὸ τὸ ὅποιον ὠμίλουν ἄλλοτε οἱ μεγάλοι ρήτορες καὶ σοφοὶ τῶν Ἀθηναίων. Ἀπὸ τὸ ἴδιον αὐτὸ βῆμα ὁ Παῦλος ἐκήρυξε τὴν νέαν θρησκείαν μὲ ὠραιότατον λόγον, ὡς ἑξῆς:

«Ἄνδρες Ἀθηναῖοι!

Βλέπω, ὅτι εἰσθε ἄνθρωποι περισσότερον εὐσεβεῖς ἀπὸ ἄλλους λαούς. Διότι, καθὼς ἐπατηροῦσα τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεώς σας, εἶδα καὶ ἐθαύμασα τόσον μεγάλους καὶ ὠραίους ναούς, ὅπως καὶ πλῆθος ἀπὸ βωμούς. Εἶδα καὶ ἓνα βωμόν, τὸν ὅποιον ἔχετε ἀφιερῶσει εἰς τὸν «Ἄγνωστον Θεόν». Αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν Θεόν, ποὺ λατρεύετε, μολονότι δὲν τὸν γνωρίζετε, ἐρχομαι νὰ σᾶς διδάξω.

Ὁ Θεὸς αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ δίδει ζωὴν καὶ συντηρεῖ τὰ πάντα. Αὐτὸς ἔπλασε καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν κατοικεῖ βεβαίως μέσα εἰς τοὺς χειροποίητους ναοὺς, οὔτε ὁμοιάζει μὲ τὰ ἀγάλματα, ποὺ κατασκευάζομεν, ἔστω καὶ ἂν αὐτὰ εἶναι ἀπὸ χρυσὸν ἢ ἀπὸ ἄργυρον. Εἶναι πνεῦμα καὶ εὐρίσκεται παντοῦ...».

Καὶ ἀφοῦ ὁ Παῦλος ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πατὴρ σταργικός, ποὺ προνοεῖ διὰ τὰ τέκνα του, ἐπροχώρησε εἰς τὸ κέντρον τοῦ κηρύγματος του, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ὡμίλησε λοιπὸν διὰ τὴν ζωὴν, τὰ Πάθη καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ κατέληξε μὲ τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἔλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὸν κόσμον. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁμως ὡς κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, οἱ ὅποιοι θὰ ἀναστηθοῦν.

Μὲ τὸ ἄκουσμα τῶν τελευταίων αὐτῶν λόγων οἱ Ἀθηναῖοι ἐχωρίσθησαν. Ἄλλοι ἐχλεύαζαν, ἄλλοι δὲν ἔδωσαν σημασίαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου Ἀποστόλου καὶ ἄλλοι ἤθελαν νὰ τὸν ἀκούσουν καὶ πάλιν. Ἡ «κενὴ καύχησις» δι' ἓνα νεκρὸν μεγαλεῖον τοὺς ἡμπόδιζε νὰ ἐννοήσουν τὴν «καινὴν διδασκαλίαν» τοῦ Παύλου.

Δι' ὅλα αὐτὰ πολὺ ὀλίγοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. Μεταξύ δὲ αὐτῶν ἦσαν ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ μία γυνή, ἡ Δάμαρις.

Ὁ Διονύσιος ἐγίνε ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Τραϊανοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν τιμοῦν ὡς πολιτοῦχον αὐτῶν ἁγίων καὶ ἑορτάζουν τὴν μνήμην του τὴν 3ην Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὴν ἑορτὴν του ψάλλεται τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον :

«Χρηστότητα ἐκδιδαχθεῖς, καὶ νήφον ἐν πᾶσιν, ἀγαθὴν συνείδησιν ἱεροπρεπῶς ἐνδυσάμενος, ἠντίλησας ἐκ τοῦ Σκεύους τῆς ἐκλογῆς τὰ ἀπόρρητα, καὶ τὴν πίστιν τηρήσας, τὸν ἴσον δρόμον τετέλεκας, ἱερομάρτυς Διονύσιε. Πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Ε) Ο ΠΑΝΑΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΡΙΝΘΟΝ (Πράξ. ιη' 1-22)

Ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας ὁ φλογερὸς κήρυξ τῆς θρησκείας τοῦ φωτὸς μετέβη εἰς τὴν Κόρινθον, τὴν περισσότερον πλουσίαν καὶ πολυάνθρωπον τότε πόλιν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ συνεδέθη μὲ ἓν εὐσεβὲς ἀνδρόγυνον, τὸν Ἀκύλαν καὶ τὴν Πρίσκιλλαν, καὶ μαζί των ἐργάζετο τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζεν. Ἔτσι δὲν τοὺς ἐπεβάρυνεν οἰκονομικῶς.

Ἐκεῖ τὸν συνήντησαν ὁ Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, ποὺ ἦλθον ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην. Τοῦ ἀνεκοίνωσαν δὲ ὅτι οἱ διωγμοὶ ἐξηκολούθουν ἐκεῖ,

ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ ἔμενον ἀκλόνητοι εἰς τὴν πίστιν των. Τὸν ἐπληροφόρησαν ἐπίσης ὅτι οἱ χριστιανοὶ τῆς Μακεδονίας εἶχον πολλὰς ἀπορίας.

Τότε ὁ Παῦλος ἔγραψε πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς τὴν πρώτην ἀπὸ τὰς ἀθανάτους ἐπιστολὰς του, ὀλίγον δὲ ἀργότερον καὶ τὴν δευτέραν.

Μαζὶ καὶ οἱ τρεῖς τώρα ἐξηκολούθησαν τὸ κήρυγμα. Ὁ Παῦλος ἐβάπτισε τὸν ἀρχηγὸν τῆς Συναγωγῆς Κρίσπον καὶ ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειάν του. Τὸ παράδειγμά του ἠκολούθησαν πολλοὶ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι μαζὶ μὲ τοὺς Ἑλληνας ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου. Οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι ὅμως ἐξηγέρθησαν καὶ ὠδήγησαν τὸν Παῦλον, μὲ τὰς συνήθεις κατηγορίας, ἐνώπιον τοῦ ἀνθυπάτου Γαλλίω-νος. Οὗτος ὅμως δὲν ἐνδιέφερετο διὰ θρησκευτικὰ ἰουδαϊκὰ ζητήματα καὶ ἀφῆκεν ἐλεύθερον τὸν Ἀπόστολον.

Ἐπέρασαν οὕτω 18 μῆνες καὶ τότε ὁ Παῦλος ἀπεχαιρέτησε μὲ συγκίνησιν τοὺς πολυαρίθμους χριστιανούς τῆς Κορίνθου. Μὲ τοὺς συνεργάτας του δὲ καὶ τὸν Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν ἀνεχώρησαν δι' Ἐφεσον, ὅπου ἀφῆκαν τὸ ἀνδρόγυνον, καὶ κατόπιν δι' Ἱερουσαλήμ. Ἀπ' ἐκεῖ ἐπέστρεψαν γρήγορα εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας.

II. Η ΤΡΙΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ (56 – 59 μ.Χ.)

α) Η ΕΦΕΣΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ (Πράξ. ιη' 23–38, ιθ' 1–41)

Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ πάλιν ὁ Παῦλος ἐπεχείρησε τὸ τρίτον ταξιδιὸν του. Ἐπεσκέφθη τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἐστάθμευσεν εἰς Ἐφεσον. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ πλέον σημαντικὴ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἔπρεπε νὰ γίνῃ χριστιανικὸν κέντρον.

Πρὸ τοῦ Παύλου εἶχε μεταβῇ ἐκεῖ ὁ Ἀπολλῶς, ὅστις μὲ πολὺν ζῆλον εἶχεν ὁμιλῆσαι εἰς τὴν Συναγωγὴν διὰ τὸν Χριστὸν ἀπὸ ὅσα ἐγνώριζεν ἀπὸ τὸν Πρόδρομον. Ὁ Ἀκύλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα τοῦ ἐδίδασκαν ἀκριβέστερον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος καὶ τὸν ἔστειλαν νὰ στηρίξῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου. Δι' αὐτὸ ὁ Παῦλος ἔγραφεν ἀργότερον πρὸς τοὺς Κορινθίους: «ἐγὼ ἐφύτρεσα. Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἡῴξανεν» (Α'. Κορ. γ', 16).

Εἰς τὴν Ἐφεσον ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας εἰς τὴν Συναγωγὴν καὶ ἐπὶ δύο ἔτη εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Τυράννου, ὅπου ἐδίδασκον διάφοροι ρήτορες καὶ φιλόσοφοι. Μὲ τὰ πολλὰ θαύματα, πού ἔκαμνεν, ἔστερέωσε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἐφέσου. Πράγματι δὲ ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε τόσῃν θαυματουργικῇ δυνάμει, ὥστε καὶ τὰ ἐνδύματά του ἀκόμη ἐθεράπευον ἀσθενεῖς.

Μερικοί τότε Ἰουδαῖοι ἐξορκισταί, πού ἐξεδίωκον τάχα τὰ πονηρὰ πνεύματα μέ μαγικάς λέξεις, ἠθέλησαν νά θεραπεύσουν δαιμονιζόμενους, ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Ὅταν ἔπραξαν τοῦτο τὰ ἑπτὰ τέκνα τοῦ Ἰουδαίου ἀρχιερέως Σκευᾶ, τὸ πονηρὸν πνεῦμα, πού ἦτο εἰς τὸν δαιμονιζόμενον, τοὺς εἶπε: «Γνωρίζω τὸν Ἰησοῦν, ἤξεύρω καὶ τὸν Παῦλον. Σεῖς ὅμως ποῖοι εἰσθε;» Καὶ ὁ δαιμονιζόμενος ὥρμησε ἐναντίον των καὶ τοὺς ἐκακοποίησε τόσον, ὥστε ἔφυγαν γυμνοὶ καὶ τραυματισμένοι.

Τὸ γεγονός αὐτὸ διεδόθη μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων τῆς Ἐφέσου. Ἐνῶ δὲ πρὶν ὠμίλουν ἀνεωλαβῶς διὰ τὸν Παῦλον καὶ τὴν διδασκαλίαν του, τώρα ἐκυριεύθησαν ἀπὸ φόβον καὶ ἐδόξαζον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Μάλιστα ἐπίστευσαν καὶ πολλοὶ μάγοι, οἱ ὅποιοι ἔκαυσαν ἔμπρὸς εἰς τὸν λαὸν τὰ πανάκριβα μαγικά βιβλία των.

Ὁ Παῦλος περιώδευεν, ἐκήρυττε καὶ ἐθεράπευε διαρκῶς. Ὅπουδῆποτε καὶ ἂν εὐρίσκετο, ἐλάμβανε πληροφορίας διὰ τὴν κίνησιν τῶν Ἐκκλησιῶν, τὰς ὁποίας εἶχεν ἰδρῦσει εἰς τὰς διαφόρους πόλεις. Ὅσᾱκις δὲ ἦτο ἀνάγκη, ἔγραφε μίαν ἐπιστολήν. Ἀρκεταὶ τοιαῦται ἐπιστολαὶ ἐγράφησαν ἀπὸ τὴν Ἐφεσον.

Ἡ διάδοσις ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ἐφεσον ἠλάττωσε κατὰ πολὺ τὴν πώλησιν τῶν ἀργυρῶν ὁμοιωμάτων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, τὰ ὁποῖα ἡγόραζον οἱ εἰδωλολάτραι προσκυνηταὶ τῆς θεᾶς. Οἱ κατασκευασταὶ καὶ πωληταὶ αὐτῶν ἐζημιώνοντο καὶ μέ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν «ἀργυροκόπον» Δημήτριον ἐδημιούργησαν ταραχάς, κραυγάζοντες: «μεγάλῃ ἡ Ἄρτεμις τῶν Ἐφεσίων». Ἦπείλουν δὲ νὰ κακοποιήσουν τὸν Παῦλον, ὅστις ἐδίδασκεν: «οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι». Ἐπενέβη ὅμως ὁ γραμματεὺς τῆς πόλεως, ὅστις εἶχεν ἐξουσίαν δημάρχου, καὶ καθυσύχασε τοὺς διαδηλωτάς. ✓

β) Ὁ ΠΑΥΛΟΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ (Πράξ. κ' -κα' 1—25)

Μετὰ τριετῇ παραμονῇ εἰς τὴν Ἐφεσον ὁ Παῦλος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου προηγουμένως εἶχε στείλει τὸν Τιμόθεον. Ἐπρωχώρησε πιθανῶς μέχρι τῆς Ἰλλυρίας καὶ κατέληξεν εἰς Κόρινθον, ὅπου ἀπεκατέστησε τὴν τάξιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ «Ἰουδαίζοντας» τινάς. Ἔστειλε τότε τοὺς βοηθοὺς του εἰς Τρωάδα, ὁ ἴδιος δὲ ἐπέρασε ἀπὸ τοὺς Φιλίππους καὶ παρέλαβε τὸν Λουκᾶν.

Συνηνητήθησαν ὅλοι εἰς τὴν Τρωάδα, ὅπου ἔμειναν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. Τὴν τελευταίαν νύκτα ὁ Παῦλος προσήυχετο μέ τοὺς χριστιανούς τῆς

Τρωάδος, ηύλόγησε τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον, μετέλαβον ὅλοι καὶ ἐκή-
ρύττε μέχρι πρωίας. Τὸ μεσσηνικὸν μάλιστα εἰς νέος ἔπεσεν ἀπὸ τὸν
τρίτον ὄροφον τῆς οἰκίας τοῦ κηρύγματος. Ἦτο ὁ Εὐτυχας, ποὺ τὸν
ἐσήκωσαν νεκρὸν. Ὁ Παῦλος ὁμως ἔσπευσε καὶ τὸν ἀνέστησε.

Συνεχίζοντες τὸ ταξιδιὸν των πρὸς Ἱερουσαλήμ, ἐστάθμευσαν εἰς
Μίλητον. Ἐκεῖ ἐδέχθη ὁ Παῦλος καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἐφέσου. Τοὺς ὠμίλησε μὲ θέρμην καὶ τοὺς ἔδωκεν ὑπερόχους συμ-
βουλίας. Κατέληξε δὲ ὡς ἐξῆς:

— Σᾶς ἐδίδαξα μετὰ παρρησίας καὶ δὲν ἐφοβήθην διώκτας. Τώρα
τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μὲ στέλλει εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου μὲ ἀναμένουν δεσμάς
καὶ θλίψεις. Δὲν θὰ μὲ ἐπανίδητε... Σᾶς ἐμπιστευομαι ὁμως εἰς τὸν Θεόν.
Προσέχετε τὸ πνευματικόν σας ποίμνιον, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ Ἅγιον
Πνεῦμα ἁῶς ἐτοποθέτησεν ἐπισκόπους...

Τότε ἐγκυπέτησαν καὶ προσηυχήθησαν ὅλοι μαζί. Ἐπειτα ὅλοι
ἐκλαίον, καθὼς τὸν συνώδευον εἰς τὸ πλοῖον, καὶ κατεφίλουν τὸν Παῦ-
λον, διότι ἤκουσαν ὅτι δὲν θὰ τὸν ἐπανίδουν πλέον.

Ὁ Παῦλος ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Κῶ, τὴν Ρόδον, τὴν Κύπρον καὶ
ἐφθασεν εἰς Καισάρειαν (Παλαιστίνης), ὅπου μὲ τὴν συνοδείαν του ἐφι-
λοξενήθη ὑπὸ τοῦ διακόνου Φιλίππου. Ἐκεῖ ὁ Ἄγαθος ἐδέθη μὲ τὴν
ζώνην τοῦ Παύλου, ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ προεῖπεν,
ὅτι παρομοίως θὰ δέσουν καὶ τὸν Παῦλον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὅλοι
τότε συνεβούλευον τὸν Παῦλον νὰ μὴ μεταβῇ ἐκεῖ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπήν-
τησε: «τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γινέσθω».

Θερμὴ ὑποδοχὴ ἐπερίμενε τὸν Παῦλον κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν
ἐπίσκεψίν του τῆς Ἱερᾶς Πόλεως. Ὅλοι οἱ χριστιανοὶ ἐγνώριζον τώρα
τὸ ἔνδοξον ἔργον του καὶ ἡσθάνοντο μεγάλην χαράν, ποὺ τὸν ἔβλεπον
μεταξύ των. Ἐγινε συγκέντρωσις τῶν πιστῶν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰα-
κώβου καὶ ὁ Παῦλος διηγῆθη πῶς διεδόθη τὸ Εὐαγγέλιον εἰς Μ. Ἀσίαν
καὶ Ἑλλάδα. Ὁ Παῦλος ἔλαμπεν ἀπὸ εὐχαρίστησιν, ἀλλ' ἡ χαρὰ του
ὑπῆρξε βραχύβιος.

Υ) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΦΥΛΑΚΙΖΕΤΑΙ (Πράξ. κα' 27—40, κβ', κζ')

Μίαν ἡμέραν ὁ Παῦλος ἐπεσκέφθη τὸν Ναόν. Ἐδέχθη νὰ κάμῃ ἐκεῖ
μίαν τελετὴν ἐξαγνισμοῦ, διὰ ν' ἀποδείξῃ εἰς πολλοὺς συμπατριώτας
του, ὅτι τηρεῖ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον.

Ἦσαν ὁμως αἱ ἡμέραι τῆς Πεντηκοστῆς καὶ μεταξύ τῶν προσκυνητῶν παρευρίσκοντο καὶ πολλοὶ διώκται τοῦ ἀπὸ διαφόρους χώρας. Οὗτοι ἐφώναζαν πρὸς τοὺς ἄλλους :

— Ἀδελφοί, βοηθήσατέ μας νὰ συλλάβωμεν τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, πὺν διδάσκει κατὰ τοῦ Νόμου καὶ μολύνει τὸν Ναὸν μὲ τοὺς ἔθνικούς, τοὺς ὁποίους ὠδήγησε μέσα ἐδῶ.

Καὶ ὤρμησαν ἐναντίον του.

Ὁ Παῦλος βεβαίως δὲν ἔφερεν εἰς τὸν Ναὸν κανένα ἀπὸ τοὺς βοηθούς του. Τὸ πλῆθος ὁμως ἐπίστευσε τοὺς διώκτας. Ὅλοι τότε συνέλαβον τὸν Παῦλον καὶ τὸν ὠδήγησαν ἔξω τοῦ Ναοῦ. Ὁ Παῦλος τότε θὰ κατεσπαράσσετο, ἂν δὲν κατέφθανον ρωμαϊκὰ στρατεύματα. Αἰμόφυρτον καὶ κακοποιημένον τὸν ἀπέσπασαν ἀπὸ τὸν μαινόμενον ὄχλον.

Ὁ χιλιάρχος τὸν μετέφερεν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ διέταξε νὰ τὸν μαστιγώσουν. Ὁ Παῦλος ὁμως διεμαρτυρήθη :

— Ἐπιτρέπεται νὰ μαστιγώνουν ἄθῳον Ῥωμαῖον πολίτην ;

Ἡ διαπίστωσις αὕτη κατέτάραξε τοὺς Ῥωμαίους, οἱ ὁποῖοι ἀπεφάσισαν νὰ τὸν ὠδηγήσουν εἰς τὸ Συνέδριον.

Εἰς τὸ Συνέδριον ὁ Παῦλος ἐφανερῶθη ὡς Φαρισαῖος, πὺν δικάζεται ἐπειδὴ πιστεύει εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔφερε σύγχυσιν. Οἱ Φαρισαῖοι ἠθέλον νὰ τὸν ἀφήσουν ἐλεύθερον. Οἱ Σαδδουκαῖοι ὁμως — οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν — ἐπέμενον νὰ δικασθῇ. Διὰ τοῦτο οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐφύλακισαν εἰς τὸ φρουρίον των.

Μέσα εἰς τὴν μαύρην φυλακὴν ὁ Παῦλος ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε : « θάρσει, Παῦλε... καὶ εἰς τὴν Ῥώμην μαρτυρήσαι ».

Ἐπειδὴ ὁμως οἱ Ἰουδαῖοι ἠθέλον νὰ τὸν δολοφονήσουν, ὁ χιλιάρχος τὸν ἔστειλε μὲ μεγάλην συνοδείαν εἰς τὴν Καισάρειαν, ὅπου ἔμενε ὁ ἡγεμὼν Φῆλιξ. Ἐκεῖ κατέφθασαν καὶ οἱ κατήγοροι τοῦ Παύλου. Ἡ ἀπολογία του ἦτο τόσο πειστικὴ, ὥστε ὁ Φῆλιξ ἐδικαιολογήθη ὅτι θὰ κάμῃ ἄλλας ἀνακρίσεις καὶ ἐκράτησε τὸν Ἀπόστολον φυλακισμένον εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἡρώδου.

Δύο ἔτη παρέμεινεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν φυλακὴν αὐτήν. Ἐπειτα ἤλθεν ἡγεμὼν ὁ Φῆστος. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔστειλαν πάλιν κατηγόρους. Ὁ Παῦλος ὁμως ἐδήλωσεν :

— Είμαι Ρωμαῖος πολίτης καὶ «Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι».

— «Πρὸς Καίσαρα θὰ πορευθῆς», ἐδήλωσε καὶ ὁ Φῆστος καὶ ἔτσι ἔληξαν τὰ δικαστήρια τῆς Παλαιστίνης.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετέβη εἰς Καισάρειαν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων Ἀγρίππας, διὰ νὰ συγχαρῇ τὸν Ρωμαῖον ἡγεμόνα. Ὁ Φῆστος τοῦ παρουσίασε τὸν Παῦλον νὰ κάμῃ προανάκρισιν, ὥστε νὰ στηρίξῃ κάποιαν κατηγορίαν ἐναντίον του. Ὁ Παῦλος ἔκαμε πάλιν ὑπέροχον καὶ ἀριστοτεχνικὴν ἀπολογία. Διηγήθη τὴν προηγουμένην ζωὴν του ὡς διώκτου τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὸν Χριστόν. Ὁμίλησε μὲ δύναμιν διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ ὅλοι ἐκρέμοντο ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀγρίππας δὲν συνεκρατήθη καὶ εἶπεν:

— Ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ μὲ κάμῃς χριστιανόν!

Ἡ συνεδρίασις ἐλύθη μὲ δῆλωσιν τοῦ Ἀγρίππα, ὅτι ὁ Παῦλος θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπολυθῇ, ἂν δὲν εἶχεν ἐπικαλεσθῇ τὸν Καίσαρα.

δ) Ὁ ΠΑΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ (Πράξ. κζ', κη')

Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Λουκᾶς, ἐλεύθεροι συνταξιδιώτης ὡς ἱατροὶ του, ἐπεβιβάσθησαν πλοίου καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Ρώμην μετ' ἄλλων καταδίκων. Κατὰ τὸν πλοῦν ὁμοῦς συνήντησαν τόσας τρικυμίας, ὥστε τὸ ταξίδιον των ἦτο πολὺ περιπετειῶδες. Ὅλοι ἐπερίμεναν νὰ πνιγοῦν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν καὶ μόνον ὁ Παῦλος διетήρει τὴν ψυχραιμίαν του καὶ ἐβεβαίωνεν ὅλους, ὅτι δὲν θὰ πάθῃ κανεὶς τίποτε. Τέλος ἐναυάγησαν παρὰ τὴν Μελίτην (Μάλταν) καὶ ἐξῆλθον ὅλοι σῶοι εἰς τὴν ξηράν, ὅπου ἦναψαν πυρὰν διὰ νὰ θερμανθοῦν. Ἐνῶ δὲ ὁ Παῦλος ἔρριπτε φρύγανα καὶ ξύλα, εὐρέθη μία ἔχιδνα εἰς αὐτά, ἡ ὁποία συνῆλθεν ἀπὸ τὸν λήθαργον καὶ τὸν ἐδάγκασεν. Ὅλοι τότε ἐπερίμεναν νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλ' ὁ Παῦλος τὴν ἔρριψεν ἡσυχος εἰς τὴν πυρὰν καὶ δὲν ἔπαθε τίποτε. Τότε πλέον τὸν ἐνόμισαν δι' ὑπεράνθρωπον.

Ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου Πόπλιος τὸν ἐφιλοξένησεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ὁ Παῦλος ἐθεράπευσε τὸν ἀσθενῆ πατέρα του. Τοῦτο διεδόθη εἰς τὴν νῆσον καὶ πολλοὶ ἔφεραν τοὺς ἀσθενεῖς των εἰς τὸν Παῦλον, ὅστις μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ἐκήρυττε.

Κατόπιν μὲ ἄλλο πλοῖον ἐφθασαν εἰς Ποτιόλους (Νεάπολιν) καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Ρώμην (61 μ.Χ.), ὅπου ὁ Παῦλος ἐπὶ δύο ἔτη ἔμεινεν εἰς ἐνοικιασμένην ἀπὸ τοὺς χριστιανούς τῆς Ρώμης οἰκίαν. Ὡς ὑπόδικος,

τυπικῶς ἦτο ἀλυσοδεμένος μὲ ἓνα πραιτωριανόν ὡς φύλακα. Οὐσιαστικῶς ἦτο ἐλεύθερος νὰ δέχεται πάντα ἐπισκέπτην, νὰ διδάσκη καὶ νὰ ὑπηρετῇ τὸν Θεόν, φροντίζων διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης μὲ τοὺς συνεργάτας του Λουκᾶν, Τιμόθεον καὶ Μᾶρκον. Πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας ἔγραφεν ἐπιστολὰς καὶ ἔτσι ἡμερίμνα «περὶ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν».

Τὰ δύο ἔτη ἐπέρασαν καὶ ἐπειδὴ κανεὶς ἐκ τῶν κατηγορῶν του δὲν ἐνεφανίσθη, ἀπηλλάγη καὶ ἀφέθη ἐλεύθερος.

12. ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 65 μ.Χ. ὁ Παῦλος, καταβεβλημένος σωματικῶς, ἀλλ' ἀκμαῖος πνευματικῶς, ἐγκατέλιπε τὴν Ρώμην. Ἡσθάνετο τὸ τέλος του νὰ ἐγγίξη καὶ ἤθελε νὰ περατώσῃ τὸ ἔργον του.

Δὲν γνωρίζομεν ποῦ ἀκριβῶς μετέβη. Ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς του ὅμως καὶ τὰς πληροφορίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, συμπεραίνομεν ὅτι μετέβη εἰς Ἰσπανίαν, ἐπεσκέφθη τὰς περισσότερας Ἐκκλησίας, ἀφῆκεν εἰς Κρήτην ἐπίσκοπον τὸν Τίτον καὶ εἰς Ἔφεσον τὸν Τιμόθεον, ἔφθασεν

εις Μακεδονίαν, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Νικόπολιν τῆς Ἠπείρου, ἐπέ-
ρασεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κατέληξεν εἰς Ρώμην.

Ἄλλ' ἤδη τὸ ἔδαφος τῆς «αἰωνίας πόλεως» ἐβάφετο ἀπὸ τὸ αἷμα
τῶν μαρτύρων τῆς Πίστεως. Πρὶν προφθάσῃ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τοὺς
καταδιωκομένους ἀδελφοὺς τοῦ ὁ Παῦλος, συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη.
Ἐδικάσθη, χωρὶς νὰ παραστοῦν μάρτυρες, καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον
δι' ἀποκεφαλισμοῦ, ἐπειδὴ ἦτο Ρωμαῖος πολίτης.

Ὡδηγῆθη λοιπὸν ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἐβάδισεν ἡρεμὸς πρὸς τὸν
τόπον τῆς ἐκτελέσεως. Ἐκεῖ ἐγονυπτέτησε καὶ προσευχήθη. Ἡ σπάθη
τοῦ δημίου ἤστραψεν, ἔπεσε καὶ ἔκοψε τὴν τιμίαν κεφαλὴν τοῦ Παύλου.
Τὸ σῶμα του κατέπεσεν ἐπὶ τῆς χλόης, ἀλλ' ἡ ἀγία του ψυχὴ παρε-
λήφθη ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους εἰς τὸν οὐρανὸν (67 μ.Χ.).

Τὴν νύκτα ἐκείνην ὅλοι οἱ χριστιανοί, μέσα εἰς τὴν πόλιν καὶ τὰς
κατακόμβας, ἔψαλλον ἄγρυπνοι. Εἶχον χάσει τὸν στοργικὸν πατέρα,
τὸν ἀγαπητὸν ἀδελφόν, τὸν ἐμπνευσμένον διδάσκαλον, τὸν Ἅγιον Παῦλον!

Κατὰ τὴν παράδοσιν τὴν ἰδίαν ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἀ-
γίου Ἀποστόλου Παύλου ἐμαρτύρησε καὶ ὁ ἄλλος κορυφαῖος Ἀπό-
στολος Πέτρος.

Ε) ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Ἡ εὐγενὴς καταγωγὴ τοῦ Παύλου, ἡ ἑλληνικὴ του μόρφωσις, ἡ
μεγάλῃ του θρησκευτικὴ ἀγωγὴ καὶ ἡ θερμουργὸς πνοὴ τῆς χριστια-
νικῆς θρησκείας, τὸν κατέστησαν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη τὸν καλύτερον
στρατιώτην τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Παῦλος δὲν εἶδε τὸν Ἰησοῦν παρὰ μόνον, ἀποκαλυπτικῶς. Δὲν
τὸν ἤκουσε καὶ δὲν ἐγεύθη τὸ οὐράνιον μάννα τῆς διδασκαλίας του.
Ὅμως αὐτὸς ὁ Κύριος τὸν ὠνόμασε «σκεῦος τῆς ἐκλογῆς» του. Καὶ ὁ
φανατικὸς Φαρισαῖος ἐγένεν ἐργάτης τῆς χάριτος καὶ ἐφώτισε μὲ τὸν
πυρσὸν τῆς πίστεώς του τὸν τότε γνωστὸν κόσμον.

Περιτρέχει πόλεις, περνᾷ ἐρήμους, ἐργάζεται, διδάσκει, παραδειγμα-
τίζει, καταπολεμεῖ πλάνας, συμφιλιώνει ἐχθρότητας, ἀντιμετωπίζει συ-
κοφαντίας, συντρίβει ἀντιδράσεις. Γίνεται ὁ πρῶτος μετὰ τὸν Ἐν ἅ,
τὸν Χριστόν.

Ἄλλ' ὁ Παῦλος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἀπόστολος τῆς Ἑλλάδος μας.

Εἰς αὐτὴν κυρίως ἐδίδασκε καὶ ἔδωσε ζωὴν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ «Ἀγνώστου Θεοῦ» καὶ περιεχόμενον εἰς τὴν ἄψυχον λατρείαν του.

Εἰς τὴν γλῶσσαν ἢ τὰ γραπτὰ τοῦ Παύλου αἱ ἑλληνικαὶ λέξεις ἀποκοτῶν ἐξαιρετικὴν γοητείαν. Μὲ τὰς ἐπιστολάς του πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἐμπνέει ἑκατομῦρια χριστιανῶν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἰδιαιτέρως δὲ πρέπει νὰ ἐμπνέῃ ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας, τοὺς ὁποίους περισσότερον ἡγάπησε καὶ διὰ τοὺς ὁποίους περισσότερον ἐκοπίασεν.

Αἱ ἐπιστολαὶ του ἀνεγινώσκοντο εἰς συγκεντρώσεις χριστιανῶν, ἀντεγράφοντο καὶ διεφυλάσσοντο. Ἀπὸ αὐτὰς διεσώθησαν 14, αἱ ἑξῆς: Ἀνὰ μίαν: πρὸς Ῥωμαίους, Γαλάτας, Ἐφεσίους, Φιλιππησίους, Κολοσσαεῖς, Τίτον, Φιλήμονα καὶ Ἑβραίους. Ἀνὰ δύο: πρὸς Κορινθίους, Θεσσαλονικεῖς καὶ Τιμόθεον.

Περικοπαὶ ἀπὸ αὐτὰς ἀναγινώσκονται πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸν «Ἀπόστολον».

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ Παύλου μετὰ τοῦ ἐπίσης κορυφαίου Ἀποστόλου Πέτρου τὴν 29ην Ἰουνίου.

Ἑρωτήσεις - Ἑρωαδίαι :

— Διατί οἱ «ἰουδαίζοντες» ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Παύλου; Τί ὑπεστήριζον οὗτοι καὶ ἐχαρκτηρίσθησαν ὡς αἰρετικοί;

— Ποῖος μάγος ἐτυφλώθη διὰ ν' ἀνοίξουν οἱ πνευματικοὶ ὀφθαλμοὶ ἑνὸς Ῥωμαίου ἀνθυπάτου; Ποία εὐρωπαϊκὴ πόλις ἐδέχθη πρώτη τὸν Χριστιανισμόν καὶ ποία ἦτο ἡ πρώτη Εὐρωπαϊκὴ χριστιανή; Ποίας προφητείας ἔκαμεν ὁ Ἀγαθός;

— Πότε καὶ ποῦ ὁ Παῦλος ἐχρησιμοποίησε τὸν τίτλον τοῦ Ῥωμαίου πολίτου καὶ ποῦ τοῦ Φαρισαίου;

— Διατί εἰς Καβάλαν καὶ Κόρινθον ὑπάρχουν μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ τοῦ Παύλου; Διατί εἰς Βέροϊαν, αἱ σφζόμεναι κλίμακες ἀρχαίου βήματος, ὀνομάζονται «βῆμα τοῦ Παύλου»;

— Διατί τὴν ἑσπέραν τῆς 28ης Ἰουνίου γίνεται ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου μεγαλοπρεπὴς ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ καὶ ἀναγινώσκεται ὁ λόγος τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους;

— Ποῖαι εἶναι αἱ 14 ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου, πρὸς ποίους ἀπευθύνονται καὶ ποῦ δυνάμεθα νὰ τὰς ἀναγνώσωμεν;

— Ἐκθεσις: Ὁ Παῦλος ὁμιλεῖ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου.

13. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου καὶ εἰργάζετο μαζί του ὡς ἀλιεὺς εἰς τὴν λίμνην τῆς Γέννησαρέτ. Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἦσαν ἐπίσης καὶ μαθηταὶ τοῦ Προδρόμου.

Ὁ Ἀνδρέας ἦτο πολὺν εὐσεβὴς καὶ ἐποθοῦσε νὰ ἴδῃ τὸν Μεσσίαν. Μίαν ἡμέραν ὁ διδάσκαλος τῆς Μετανοίας εἶδε ἀπὸ μακρὰν τὸν Ἰησοῦν καὶ τοῦ εἶπε: «Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ»... (Ἰωάν. α' 29). Ἀμέσως ὁ Ἀνδρέας ἔσπευσε πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ ἔμεινεν ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν πλησίον του, καταγοητευμένος ἀπὸ τὴν θεῖαν διδασκαλίαν του.

Ἐπειτα ἐκάλεσε καὶ τὸν Πέτρον καὶ τοῦ εἶπεν: «Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν». Καὶ τὸν ἔφερε πρὸς τὸν Χριστόν.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐξηκολούθησαν τὸ ἀλιευτικὸν τὸν ἐπάγγελμα, μέχρις ὅτου τοὺς συνήντησε καὶ πάλιν ὁ Χριστὸς καὶ τοὺς εἶπε: «δεῦτε ὀπίσω μου καὶ

ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων» (Ματθ. δ', 19). Ἐκεῖνοι ἐγκατέλειψαν τὰ δίκτυα καὶ τὸν ἠκολούθησαν. Πρῶτος λοιπὸν ὁ Ἀνδρέας ἔτρεξε νὰ συναντήσῃ τὸν Κύριον καὶ πρῶτος ἐκλήθη εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Διὰ τοῦτο λέγεται καὶ «Πρωτόκλητος».

Κατόπιν ἔλαβε τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν καὶ ἀνεδείχθη ρήτωρ «τῆς ἀπορρήτου γνώσεως τοῦ Χριστοῦ». Αὐτός, ὅστις μετὰ τοῦ Φιλίππου ὠδήγησε τοὺς Ἑλληνας πρὸς τὸν Χριστόν, ἐκήρυξεν εἰς ἑλληνικὰς χώρας. Ἐφθασεν ἕως τὸ Βυζάντιον, ὅπου ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον τὸν Στάχυν, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Σκυθίαν καὶ Θράκην καὶ κατέληξεν εἰς τὰς Πάτρας, ὅπου ἱδρυσε τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν καὶ ἐθεράπευσε πολλούς.

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ἐσταυρώθη εἰς Πάτρας ὑπὸ τοῦ Ρω-

μαίου διοικητοῦ Αἰγέατου, εἰς σταυρὸν σχήματος Χ. Εἶχε κάμει χριστιανὴν καὶ τὴν σύζυγον τοῦ Ρωμαίου διοικητοῦ Μαξιμίλλαν.

Τὸ λείψανόν του ἐτάφη εἰς Πάτρας καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου του ἀργότερον ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπὴς ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ Ἀποστόλου. Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν τιμᾷ τὸν Ἀνδρέαν ὡς πολιοῦχον αὐτῆς ἁγιον καὶ ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 30ην Νοεμβρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἕξῃς ἀπολυτίκιον:

«Ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος, τῷ Δεσπότη τῶν ὁλων, Ἀνδρέα, ἱκέτευε εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δορῆσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

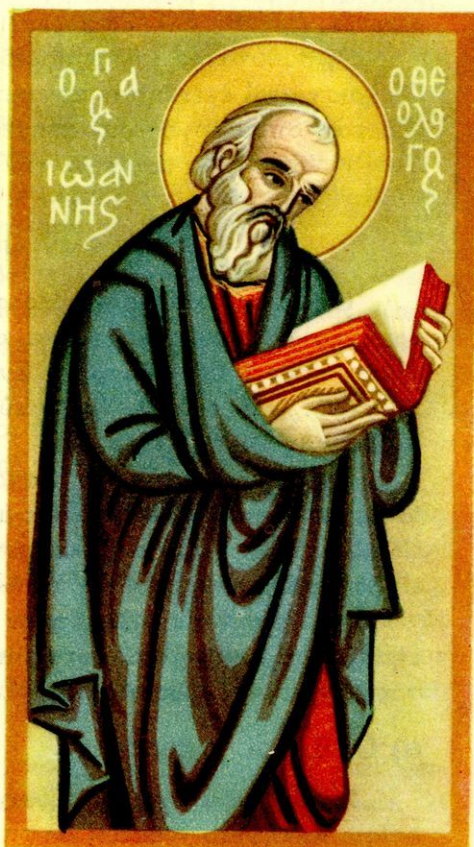
14. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ ἀδελφός του Ἰάκωβος ὅστις ἀπεκεφαλίσθη τὸ 44 μ.Χ. ἦσαν παιδιὰ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης. Μαζὶ μὲ τὸν Πέτρον ἀπετέλουν τὴν τριάδα τῶν ἡγαπημένων μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ κατήγοντο ἀπὸ τὴν Βηθσαϊδᾶ, ἦσαν ἁλιεῖς καὶ μαθηταὶ τοῦ Προδρόμου. Ὅταν ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, ὠνομάσθησαν ὑπ' αὐτοῦ «υἱοὶ βροντῆς» (Ματθ. γ', 17).

Ὁ Ἰωάννης παρηκολούθησε τὴν δικην τοῦ Ἰησοῦ, ἔμεινε πλησίον του μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν του καὶ ἔλαβε τὴν τιμητικὴν ἐντολὴν νὰ προστατεύσῃ τὴν Θεοτόκον, ὡς μητέρα του.

Μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν συνειργάσθη μὲ τὸν Πέτρον εἰς τὸ κήρυγμα καὶ ἀπέβησαν καὶ οἱ δύο στῦλοι καὶ ἐδραῖωμα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα παρέμεινεν ὁ Ἰωάννης καὶ μετὰ τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου

Όταν κατεστράφη ἡ Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων (70 μ.Χ.), τὸ κέντρον τοῦ Χριστιανισμοῦ μετεφέρθη πέραν αὐτῆς. Ὁ Ἰωάννης ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ τὴν κατέστησε κέντρον τοῦ ἀποστολικοῦ τοῦ ἔργου. Ἐπὶ Δομιτιανοῦ ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον. Ἐκεῖ ἔγραψε τὴν «Ἀποκάλυψιν», εἰς τὴν ὁποίαν προφητεύει τὸν θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ δύο ἔτη ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ ἔγραψε τὰς τρεῖς Καθολικὰς ἐπιστολάς του καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, μὲ τὸ ὁποῖον καταδεικνύει τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Ἦδη ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, οἱ Ἀπόστολοι ἐμαρτύρησαν διὰ τὸν Χριστὸν καὶ συνεκεντρώθησαν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Μόνος ἐπὶ τῆς γῆς ἀπέμεινεν ὁ Ἰωάννης, ὅστις μὴ δυνάμενος πλέον νὰ βαδίζη, ἐφέρετο διὰ φορείου εἰς τὰς συγκεντρώσεις τῶν πιστῶν καὶ τὰς ὑψόλοι μετὰ τὰς λέξεις: «τεκνία, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», ἐπεὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὁμιλῇ πολλά.

Εἰς βαθύτατον γῆρας παρέδωκεν ἡρέμα τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν Κύριον. Οἱ χριστιανοὶ ἐπένθησαν τὸν σῆματὸν γέροντα καὶ τὸν ἔθαψαν εἰς τὴν Ἐφεσον, ὅπου ἀργότερον ἀνήγειρον μεγαλοπρεπῆ ναόν.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 8ην Μαΐου.

15. Οἱ ἄλλοι ἀποστολοὶ καὶ μαθηταὶ

Ὅπως ὁ Ἰάκωβος — ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου — καὶ ὁ Πέτρος, ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ Ἰωάννης, οὕτω καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι κατ' ἀρχὰς ἐστράφησαν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Συντόμως ὁμως — κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ: «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη..» — ἔγιναν «Ἀπόστολοι τῆς Οἰκουμένης».

Ἐκήρυξαν λοιπὸν τὸν Ἐσταυρωμένον εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἐσκόρπισαν πολλὰς εὐεργεσίας μὲ τὰ θαύματά των, ἐβάπτισαν πλῆθος εἰδωλολατρῶν, ἵδρυσαν Ἐκκλησίας, μετέδωκαν τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅσους ἔζων «ἐν σκιᾷ θανάτου» καὶ ἐμαρτύρησαν διὰ τὴν πίστιν των.

Ἀπὸ τὴν Καινὴν Διαθήκην δὲν ἔχομεν σαφεῖς πληροφορίας διὰ τὰ μέρη, ὅπου μετέβη ἕκαστος ἐξ αὐτῶν. Ἀπὸ ὅσα ὁμως γνωρίζομεν ἀπὸ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας μας, οὗτοι ἔδρασαν ὡς ἑξῆς:

α) Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι.

1. Ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς **Ματθαῖος**: Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου, κατήγετο πιθανῶς ἀπὸ τὴν Καπερναούμ, ὠνομάζετο Λευῖς καὶ

ἦτο τελώνης. Μίαν ἡμέραν τὸν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς «καθήμενον ἐπὶ τῷ τελώνιον» καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ὁ Λεὺϊς τὰ ἐγκατέλειψε ὅλα καὶ ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησε τοὺς συναδέλφους του τελώνας μὲ «δοχὴν μεγάλην», δηλαδὴ μὲ συμπόσιον μέγα, τὸ ὁποῖον ἔκαμε εἰς τὴν οἰκίαν του πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου. Ἀπὸ τότε μετωνομάσθη Ματθαῖος (δηλ. Θεόδωρος). Ἐκήρυξε κατ' ἀρχὰς εἰς Παλαιστίνην, ὅπου ἔγραψε καὶ τὸ Εὐαγγέλιόν του, χάριν τῶν μαθητῶν του. Κατόπιν ἐκήρυξεν εἰς Συρίαν, Περσίαν καὶ Παρθίαν, κατ' ἄλλην δὲ μαρτυρίαν καὶ εἰς Αἰθιοπίαν, ὅπου ἐμαρτύρησεν.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 16ην Νοεμβρίου.

2. Ὁ **Ἰάκωβος** τοῦ Ἀλφαίου. Ἐξῆλθεν εἰς τὸ κήρυγμα ὑπὸ θείου ζήλου φλεγόμενος, ἐδίδαξε καὶ ἔκαμε πολλὰ θαύματα εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Αἴγυπτον. Ἐμαρτύρησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 9ην Ὀκτωβρίου.

3. Ὁ **Θωμᾶς** ὁ Δίδυμος. Ἐκήρυξεν εἰς Περσίαν καὶ ἔφθασεν ἕως τὰς Ἰνδίας, ὅπου αἱ Ἐκκλησίαι του σώζονται ἀκόμη καὶ διατηροῦν τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα. Τὰ μέλη των καλοῦνται «Θωμαῖσταί». Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ καὶ τὴν 6ην Ὀκτωβρίου.

4. Ὁ **Ἰούδας** ἡ Θαδδαῖος ἡ Λεββαῖος. Οὗτος, «ὡς ἄνθραξ πυρωθεὶς, πᾶσαν πλάνην κατέφλεξεν», εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ὅπου ἐκήρυξεν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 21ην Αὐγούστου.

5. Ὁ **Σίμων** ὁ Κανανίτης ἡ Ζηλωτής. Ἐκήρυξεν εἰς Αἴγυπτον καὶ Β. Ἀφρικὴν. Λέγεται ὅτι ἔφθασε μέχρι τῶν Βρεττανικῶν νήσων, ὅπου ἐμαρτύρησεν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 10ην Μαΐου.

6. Ὁ **Φίλιππος**. Ἦτο συμπολίτης τοῦ Πέτρου καὶ μόλις ἐκλήθη ἀπὸ τὸν Κύριον, μετέδωκε τὸν ἐνθουσιασμόν του καὶ εἰς τὸν φίλον του Ναθαναὴλ. Ἐκήρυξεν εἰς Παλαιστίνην καὶ πολλὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, «εὐαγγελιζόμενος τὸν λόγον τῆς ζωῆς καὶ ὁδηγῶν εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς πίστεως πάντας τοὺς τεταγμένους εἰς ζωὴν». Κατέληξεν εἰς Ἱεράπολιν (Φρυγίας), ὅπου ἀπηγχονίσθη εἰς ἓνα μαρμάρινον στῦλον. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 14ην Νοεμβρίου.

7. Ὁ **Ναθαναὴλ** ἡ Βαρθολομαῖος. Ἐκήρυξεν εἰς Ἀραβίαν καὶ Ἀρμενίαν, ὅπου ἐμαρτύρησε καὶ δι' αὐτὸ τιμᾶται ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 11ην Ἰουνίου.

8. Ὁ Μαθθίας. Οὗτος «συγκαταψηφίσθη» μετὰ τῶν ἑνδεκα Ἀποστόλων, ἀντὶ τοῦ προδότου Ἰούδα. Ἐκήρυξε καὶ ἐλιθοβολήθη εἰς Ἰουδαίαν, κατ' ἄλλους δὲ ἐμαρτύρησεν εἰς Αἰθιοπίαν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 7ην Αὐγούστου. ✓

β) Οἱ Ἀδελφότητες καὶ οἱ ἑβδομήκοντα μαθηταί.

Ὁ Ἰωσήφ, πρὶν μνηστευθῆ τὴν Θεοτόκον, εἶχε σύζυγον, ἡ ὁποία ἀπέθανεν. Τὰ τέκνα του ἀπὸ τὴν σύζυγόν του αὐτὴν Ἰάκωβος καὶ Ἰούδας λέγονται «ἀδελφότητες», δηλ. συγγενεῖς τοῦ Χριστοῦ. Οὗτοι ἔγιναν μεγάλοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος. Οὕτω:

Ὁ Ἰάκωβος ἔγινεν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων καὶ παρέμεινε πιστὸς φρουρὸς τῆς «Μητρὸς Ἐκκλησίας», τὴν ὁποίαν ἐκυβέρνησε μὲ σύνεσιν καὶ ἀγάπην. Ἡ μεγάλη του ἀρετὴ ὅμως προεκάλεσε τὸν φθόνον τοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖον τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον διὰ λιθοβολισμοῦ (62 μ.Χ.). Ὁ Ἰάκωβος ἔγραψε μίαν καθολικὴν ἐπιστολὴν καὶ μίαν μακρὰν λειτουργίαν, ἡ ὁποία τελεῖται πλέον τὴν 23ην Ὀκτωβρίου, ἡμέραν καθ' ἣν ἑορτάζεται ἡ μνήμη του.

Ὁ Ἰούδας διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον, ἀλλ' ἐδιώχθη καὶ ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον. Ὁ ἴδιος ἔγραψε καὶ μικρὰν καθολικὴν ἐπιστολὴν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 19ην Ἰουνίου.

Οἱ ἑβδομήκοντα μαθηταί: Ἐκτὸς τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, «ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα (Λουκ. ι', 1) μαθητάς. Τούτους ἀπέστειλεν ἀνὰ δύο εἰς τὰς πόλεις, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ὁ Μαθθίας, ὁ Ἰοῦστος, ὁ Ἀγαβος, ὁ Βαρνάβας, ὁ Σίλας, ὁ Κλεόπας, οἱ κατόπιν ἐκλεγέντες ἑπτὰ διάκονοι, ὁ Ἀκύλας, ὁ Ἀπολλῶς καὶ ἄλλοι.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν τοῦ Κυρίου τὴν 4ην Ἰανουαρίου.

γ) Οἱ Ἀποστολικοὶ μαθηταί.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀπόστολοι εἶχον τοὺς μαθητάς καὶ τοὺς συνεργάτας των. Μεταξὺ αὐτῶν γνωστότεροι εἶναι οἱ Εὐαγγελισταὶ Λουκᾶς καὶ Μᾶρκος.

Ο Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς : Δὲν ἦτο Ἑβραῖος, ἀλλὰ ἐθνικός. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἦτο ἰατρός τὸ ἐπάγγελμα. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἦτο καὶ ζωγράφος, ἰδίως εἰκόνων τῆς Θεοτόκου, ἥτοι ὁ ἱδρυτὴς τῆς χριστιανικῆς ἀγιογραφίας.

Ὁ Λουκᾶς ἐμφανίζεται ὡς συνοδοιπόρος τοῦ Παύλου ἀπὸ τὴν Τρῳάδα μέχρι τῶν Φιλίππων καὶ ἔπειτα ἀπὸ τῶν Φιλίππων μέχρι τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Ρώμης, ὡς «ἰατρός ἀγαπητός» (Κολ. 8', 13).

Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Λουκᾶς ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον κατόπιν εἰς τὰς Δαλματικὰς ἀκτὰς καὶ Γαλλίαν. Τέλος ἦλθεν εἰς τὴν Ἀχαΐαν καὶ τὰς Θήβας, ὅπου καὶ ἐμαρτύρησε. Τὸ λείψανόν του μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου, ὅπως καὶ τὸ λείψανον τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου.

Ὅταν εὕρισκετο εἰς Ἀχαΐαν ὁ Λουκᾶς ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του, ὡς καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν συνέχειαν αὐτῶν. Ὁ Λουκᾶς εἶναι ὁ μόνος ἐξ ἐθνικῶν συγγραφεὺς τῆς Καινῆς Διαθήκης. Δὲν ἦτο βεβαίως αὐτόπτης μάρτυς ὅλων τῶν γεγονότων. Πολλὰ τὰ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Παῦλον καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Ἀλλ' ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ, ποῦ περιγράφει, λάμπει ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν τοῦ Λουκᾶ πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ τὴν Παναγίαν.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 18ην Ὀκτωβρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Λουκᾶν τὸν θεηγόρον καὶ τοῦ Παύλου συνέκδημον καὶ εὐαγγελίου τοῦ τρίτου συγγραφεῖ θεόπνευστον, ἐν ὕμνοις τιμήσωμεν, πιστοί, ὡς ἄξιον ἐργάτην τοῦ Χριστοῦ. Τῷ φωτὶ γὰρ τοῦ Κυρίου κατανασθελίς, μετέδωκε φῶς τῷ κόσμῳ, γράψας τὰς θαυμαστάς παραβολάς, σῶσασιν Ἐκκλησίας τε τῇ ἐπελεύσει Πνεύματος ἱστορησάμενος».

✓
Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος ἦτο υἱὸς τῆς Μαρίας, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας ἔγινε πιθανῶς ὁ Μυστικὸς Δεῖξ^{ης}. Ἐγένοντο ἐπίσης αἱ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος ἐμφανίσεις αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐκεῖ συνηθροίζοντο καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοί.

Ὁ Μᾶρκος ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Βαρνάβα καὶ συνοδοιπόρος αὐτοῦ καὶ τοῦ Παύλου κατὰ τὴν πρώτην περιοδείαν των, μέχρι τῶν νοτίων χωρῶν τῆς Μ. Ἀσίας. Κατόπιν συνώδευσε τὸν Βαρνάβαν εἰς Κύπρον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θεοῦ του ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἠκολούθησε τὸν Πέτρον μέχρι τῆς Ρώμης. Ἐπειτα ἐκήρυξεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου καὶ ἐμαρτύρησεν.

Οἱ Ἐνετοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ σῶμα του μετεκομίσθη εἰς τὴν πατρίδα των (815μ.Χ.).

Τὸ Εὐαγγέλιόν του ὁ Μᾶρκος τὸ ἔγραψε κατ' εἰσήγησιν τοῦ Πέτρου, ἡ δὲ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 25ην Ἀπριλίου.

δ) **ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ**

Πρῶτος ὁ Κύριος ὠνόμασε τοὺς δώδεκα μαθητάς του «Ἀποστόλους» (Λουκ. στ'. 13) καὶ ἔκτοτε ὡς Ἀπόστολοι ἀναφέρονται εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μόνον οἱ δώδεκα.

Ἀφανεῖς, πτωχοί, ἀγράμματοι οἱ περισσότεροι κατὰ κόσμον, ἐδέχθησαν τὴν μεγαλυτέραν κλῆσιν καὶ ἀποστολὴν ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεόν. Τὰ ἀφῆκαν ὅλα καὶ τὸν ἠκολούθησαν. Εἶδον τὴν ζωὴν καὶ τὰ θαύματα, ἤκουσαν τὴν διδασκαλίαν του, τὸν ἀντίκρυσαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ τέλος τὸν εἶδον νικητὴν τοῦ θανάτου καὶ ἔνδοξον Ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς. Ἦσαν λοιπὸν αὐτόπται μάρτυρες, τῆς ζωῆς, τῆς διδασκαλίας, τῶν θαυμάτων, τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Κατόπιν εἰς τὸ ὑπερῶον τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐγέμισαν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐφωδιασμένοι δὲ με αὐτὴν ἐξεπλήρωσαν τὴν ἀποστολὴν των με ὑπομονὴν εἰς τὰς θλίψεις καὶ διώξεις, με θαύματα καὶ καρποφόρα κηρύγματα. Ἔτσι ἀνεδείχθησαν «καυχήματα καὶ στηρίγματα» τῆς Ἐκκλησίας. Καυχήματα δὲ ἰδιαιτέρως δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, διότι ἄρκετοὶ ἔδρασαν εἰς ἑλληνικὰς χώρας.

Με τὰ θεόπνευστα συγγράμματά των διδάσκουν ὅλας τὰς γενεάς, ἀπέβησαν τὸ «ἅλας τῆς γῆς» καὶ ἐδημιούργησαν, μέσα εἰς ἓνα κόσμον εἰδωλολατρικόν, ἀρετὴν, ἀνθρωπισμόν, ἀγιότητα.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην ἑνὸς ἐκάστου μὲν Ἀποστόλου εἰς ἰδιαιτέραν ἡμερομηνίαν, ὅλων δὲ μαζί τὴν 30ην Ἰουνίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον.

«Ἀπόστολοι ἅγιοι, πρεσβεύσατε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα πταισμάτων ἄφεσιν παράσχη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν».

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι :

- Γράψατε καὶ ἀποστηθίσατε τὰ ὀνόματα τῶν 12 Ἀποστόλων.
- Ποιοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μαθηταὶ τοῦ Προδρόμου; Ποιοὶ Εὐαγγελισταί;
- Ποίους ὠνόμασεν ὁ Σωτὴρ «υἱοὺς βροντῆς»; Τίνος τὸ ὄνομα σημαίνει «βράχον»; Ποίος ἀπέθανεν ἀπὸ φυσικὸν θάνατον; Ποίος ἐβάπτισε τὸν Κορνήλιον;
- Ἐρμηνεύσατε τὰ ἀπολυτίκια (Ἀνδρέου, Λουκᾶ, Ἀποστόλων).
- Ἐκθεσίς: «Ὁ Θεὸς Διδάσκαλος καὶ οἱ μαθηταὶ του».

16. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

α) ΟΙ ΚΗΡΥΚΟΙ

Οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐφρόντιζον μόνον διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀνὰ τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν αὐτῆς.

Κατ' ἀρχὰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων διηύθυνον οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι. Μὲ τὴν αὐξησιν τῶν πιστῶν παρέστη ἀνάγκη βοηθῶν καὶ ἐχειροτόνησαν τοὺς ἑπτὰ διακόνους. Ὅταν δὲ ἡ Ἐκκλησία ἐξηπλώθη καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας, ἡ ἀνάγκη βοηθῶν ἦτο ἀκόμη μεγαλυτέρα. Οὗτοι θὰ ἐχρησίμευον διὰ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τέλεσιν τῆς θείας λατρείας. Τότε οἱ Ἀπόστολοι ἐχειροτόνησαν πρεσβυτέρους καὶ ἐπισκόπους. Οἱ πρεσβύτεροι διηύθυνον τὰς ἐκκλησίας καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἦσαν ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀποστόλων.

Τοιοιουτρόπως ὠρίσθησαν οἱ τρεῖς βαθμοὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ ἐσχηματίσθη ἡ τάξις τῶν κληρικῶν καὶ ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ οἱ ἄλλοι πιστοὶ ἐχαρκτηρίσθησαν ὡς λαϊκοὶ καὶ ὡς ποιμνιον.

Ἐκ τῶν κληρικῶν :

α) Ὁ ἐπίσκοπος θεωρεῖται διάδοχος τῶν Ἀποστόλων καὶ εἶναι ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας μιᾶς περιοχῆς. Τελεῖ τὰ καθήκοντα τῆς λατρείας, ἐπιβλέπει ὅλας τὰς θρησκευτικὰς ἐκδηλώσεις καὶ χειροτονεῖ τοὺς λοιποὺς κληρικούς, τοὺς ὁποίους διευθύνει.

β) Ὁ πρεσβύτερος ἢ ἱερεὺς τελεῖ ὅλα τὰ Μυστήρια, πλὴν τῆς χειροτονίας καὶ εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐπισκόπου, βοηθὸς εἰς τὸ ἔργον του καὶ ἀρχηγὸς μιᾶς ἐκκλησίας.

γ) Ὁ διάκονος εἶναι βοηθὸς τοῦ ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου κατὰ τὰς ἱερὰς τελετὰς καὶ ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν διανομὴν βοηθημάτων. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους καὶ μέχρι τοῦ ζ' μ.Χ. αἰῶνος, ὑπῆρχον καὶ διακόνισσαι, αἱ ὁποῖαι παρίσταντο κατὰ τὸ βάπτισμα τῶν γυναικῶν, ἐδίδασκον τὰς κατηχουμένας, περιποιοῦντο τοὺς ἀσθενεῖς, ἐπεσκέπτοντο τοὺς μάρτυρας κλπ.

β) Αἱ ἐπαρχικαὶ συνodoi

Οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ κληρικοὶ διηύθυνον τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις κατόπιν συνεργασίας μετὰ τῶν πιστῶν. Ἔτσι εἰργάσθησαν οἱ Ἀπόστολοι κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ματθίου, τῶν ἑπτὰ διακόνων, τὴν Ἀποστολικὴν Σύνοδον κλπ. Καθιέρωσαν δηλ. τὸ **συνοδικὸν σύστημα**

εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ ζητήματα γενικωτέρας φύσεως συνήρχοντο οἱ ἐπίσκοποι ἐκάστης περιοχῆς εἰς Συνόδους καὶ ἀπεφαινόντο «ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ».

Αἱ Σύνοδοι αὐταὶ ἀπὸ τοῦ γ' μ.Χ. αἰῶνος καθωρίσθη νὰ συνέρχωνται εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας, τὴν μητρόπολιν. Τοῦτο συνετέλεσε νὰ ἐξαρθῇ ἡ θέσις τοῦ ἐπισκόπου τῆς πρωτευούσης, ὅστις κατέλαβε τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ **μητροπολίτου** καὶ ἦτο πάντοτε πρόεδρος τῆς **Ἐπαρχιακῆς Συνόδου**. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄλλοι ἐπίσκοποι ἐζήτουν τὴν βοήθειάν του, ἤρχισε νὰ ἀσκήῃ ἐξουσίαν τινὰ ἐπ' αὐτῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐμορφώθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἐπαρχία, μὲ ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν τὴν **Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον**.

Ἀγότερον διεκρίθησαν οἱ μητροπολῖται τῶν πέντε κυριωτέρων πόλεων (Κων/πλεως, Ρώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀντιοχείας), οἱ ὅποιοι ἔλαβον νέον τιμητικὸν τίτλον καὶ ὠνομάσθησαν Ἀρχιεπίσκοποι ἢ Ἐξάρχοι, ἀπὸ δὲ τοῦ ε' αἰῶνος Πατριάρχαι.

Β) Αἱ Αποστολικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ αἱ Σχέσεις αὐτῶν

Αἱ Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι ἰδρύθησαν ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς Ἀποστόλους, ὀνομάζονται **Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι**, ὅπως π.χ. εἶναι αἱ Ἐκκλησίαι Ἱεροσολύμων, Ἀθηνῶν, Κορίνθου, Ρώμης κλπ.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀπόστολοι ἐκήρυξαν εἰς τὰ μεγάλα κέντρα, αἱ Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι διεκρίνοντο διὰ τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν, τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τῶν μαρτύρων, τὴν διατήρησιν ἀκριβεστέρας τῆς χριστιανικῆς πίστεως κλπ. Ἀπετέλεσαν λοιπὸν ἡλίους, οἱ ὅποιοι ἐπεμίπον τὰς ἀκτῖνας τῶν καὶ ἐξωογόνουν καὶ τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας, εἰς τὰς ὁποίας ἔδιδον τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν.

Αἱ σχέσεις μεταξύ τῶν Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν ἦσαν ἀδελφικαί. Συνεδέοντο διὰ τῆς κοινῆς πίστεως, διὰ τῆς τελéseως τῶν αὐτῶν Μυστηρίων καὶ διὰ τῆς τηρήσεως τῶν αὐτῶν θρησκευτικῶν ἡθῶν, ἐθίμων καὶ παραδόσεων. Μὲ εἰρήνην, ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν ἔλυνον τὰ προκύπτοντα ζητήματα, διότι ἐβασίλευεν εἰς αὐτὰς ὁ Χριστός. ✓

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι :

— Πῶς ὀνομάζεται ἡ ἐνορία σας καὶ διατί ; Ἐχετε εἰς τὴν ἐκκλησίαν σας διάκονον ; Ποῦ ἔδρευε ὁ ἐπίσκοπός σας ; Ἐπεσκέφθη ποτὲ τὴν ἐκκλησίαν σας ; Εἶδατε χειροτονίαν κληρικοῦ ;

— Ἐκθεσις : «Χριστός, ὁ καλὸς ποιμὴν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Η ΟΙΩΚΩΜΕΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΙ Η ΗΡΩΙΚΗ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α Η ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Διὰ τὴν ἐξαπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς ὅλον τὸν γνωστὸν τότε κόσμον συνετέλεσαν καὶ τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ κοσμοκρατορία τῶν Ρωμαίων ἥνωσε τοὺς λαοὺς τῆς γῆς καὶ κατήργησε τὰ σύνορα, τὰ ὅποια δυσκολεύουν τὴν κυκλοφορίαν τῶν νέων ἰδεῶν.

β) Ἡ νέα θρησκεία ἐχρησιμοποίησε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἣ ὅποια τότε ἦτο κατανοητὴ ἀπὸ ὅλους, καὶ τὴν ἔκαμε γλῶσσαν τῆς κατηχήσεως, τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς λατρείας.

γ) Οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ: «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς» (Ματθ. ια', 28) καὶ τοῦ Παύλου: «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γάρ ὑμεῖς εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ', 28), ἐπιτίπον ὡς δρόσος εἰς τὰς ταλαιπωρημένας ψυχὰς τῶν βασιανιζομένων δούλων καὶ τῶν περιφρονημένων γυναικῶν καὶ ἱκανοποιοῦν τὰς ἀπαιτήσεις τῆς καρδίας των.

δ) Περισσότερον ὅμως παντὸς ἄλλου συνετέλεσεν εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ δύναμις τῆς ἀληθείας του, ἡ ἀγνότης τῶν ἡθῶν τῶν χριστιανῶν καὶ τὰ θαύματα, τὰ ὅποια συνώδευον τὰ κηρύγματα. Ὅλα αὐτὰ ἔπειθον τοὺς πάντας διὰ τὴν θεῖαν προέλευσιν τῆς νέας θρησκείας.

Οὕτω ἄνθρωποι κάθε τάξεως καὶ ἡλικίας, μορφωμένοι καὶ ἀμόρφωτοι, ἡσπάζοντο τὴν θρησκείαν τῆς ἀγάπης καὶ αὕτη κατέστη θρησκεία ὅλων τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς διάκρισιν φυλῆς καὶ φύλου.

2. ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Ἐκτὸς τῶν εὐνοϊκῶν ὁμως περιστάσεων, ὁ Χριστιανισμὸς ἀντιμετώπισε καὶ μέγιστα ἐμπόδια, ὥστε ὁ θρίαμβός του ν' ἀποτελῇ πραγματικὸν θαῦμα. Τὰ μεγαλύτερα ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ **διωγμοί**.

Τὸν Χριστιανισμὸν ἐπολέμησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐθνικοί.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐχαρακτήριζον τοὺς πρώτους χριστιανούς, οἱ ὅποιοι προήρχοντο ἀπὸ αὐτοὺς, ὡς ἀποστάτας ἀπὸ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των. Ἀντέδρων λοιπὸν διὰ παντὸς μέσου κατὰ τῶν θεοφρουρητῶν κηρύκων τῆς ἀληθείας. Μὲ τὴν ἐλευθερίαν δέ, τὴν ὁποίαν εἶχον ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους νὰ ρυθμίζουν τὰ θρησκευτικὰ των ζητήματα, ἐλάβανον διὰ τοῦ Συνεδρίου των τὰ σκληρότερα μέτρα καὶ ὅπου δὲν ἐπῆρκουν αὐτά, κατέφευγον εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἐξουσίαν. Ἡ ὀρμητικότης των ὁμως ἀνεχαιτίσθη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ (70 μ.Χ.).

Οἱ ἐθνικοί εἶχον συνηθίσει εἰς τὰς λαμπρὰς τελετάς. Ἦτο δύσκολον λοιπὸν νὰ θυσιάσουν τὰς ἀπολαύσεις των διὰ μίαν ἄλλην ζωὴν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Οἱ σοφοὶ καὶ οἱ μορφωμένοι ἐξ αὐτῶν δὲν ἤθελον νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὸ κήρυγμα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν. Οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ πλούσιοι δὲν ἠδύναντο νὰ δεχθοῦν τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας καὶ τὴν ἰσότητα τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἐκήρυττεν ἡ νέα θρησκεία. Οἱ εἰδωλολάτραι μάγοι, ἱερεῖς, ἀγαλματοποιοὶ καὶ ὅλοι ὅσοι εἶχον συμφέροντα ἀπὸ τὴν παλαιὰν θρησκείαν, ἐβλεπον νὰ χάνεται ἡ πηγὴ τῶν κερδῶν των. Τέλος ὁ ὄχλος ἐβλεπε νὰ προσβάλλεται ἡ θρησκεία τῶν πατέρων του καὶ νὰ ἀνατρέπωνται τὰ πατροπαράδοτα ἔθιμα.

Διὰ τοῦτο ἔπλασαν ψευδεῖς κατηγορίας κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ ἔλεγον ὅτι εἶναι: α) ἄθεοι, ἐπεὶ δὲν εἶχον ἀγάλματα καὶ βωμοὺς εἰς τοὺς τόπους τῶν συγκεντρώσεων των, οὔτε προσέφερον θυσιάς· β) μισάνθρωποι, ἐπεὶ δὲ ἀπέφευγον τὰς εἰδωλολατρικὰς ἐορτὰς καὶ διασκεδάσεις καὶ ἀπεστρέφοντο τὰ θεάματα· γ) ἀνθρωποφάγοι. ἐπεὶ δὲ μετελάμβανον τὸ «Σῶμα καὶ Αἷμα» τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι εἰς κάθε θεομηνίαν (σεισμόν, πλημμύραν, ἀνομβρίαν, ἐπιδημίαν, πείναν κλπ.) ἐθεώρουν ὡς ὑπαίτιους τοὺς χριστιανούς καὶ τοὺς κατεδίωκον διὰ νὰ καταπαύσῃ ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν των.

Ἐπὶ πλέον οἱ Ρωμαῖοι ἐνόμιζον, ὅτι ἡ κοσμοκρατορία των ἦτο ἔργον τῶν θεῶν των, τοὺς ὁποίους ἀντιπροσώπευεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ἡ Σύγκλητος συχνὰ «ἀπεθέωνε» τοὺς αὐτοκράτορας καὶ εἰς τὰ ἀγάλματά των ἔπρεπε ν' ἀποδίδωνται θεῖαι τιμαὶ ἀπὸ τὰ πλήθη. Μὲ τὸν Χριστιανισμόν ἡ «ἀποθέωσις» αὐτὴ ἐσείετο ἐκ θεμελίων. Ἐξ ἄλλου αἱ μυστικαὶ συγκεντρώσεις τῶν χριστιανῶν καὶ ἡ συνεχῶς αὐξανόμενη δύναμις των, ἔδιδον ἀφορμὰς νὰ ὑποπτεύωνται συνωμοσίας.

Δι' ὅλα αὐτὰ οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες μετέβαλον τὰς ἀνεπιστήμους διώξεις τῶν χριστιανῶν εἰς ἐπιστήμους διωγμούς, οἱ ὅποιοι διακρίνονται εἰς δύο περιόδους:

α) ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΩΝ ΔΙΩΓΜΩΝ

1. Ὁ διωγμὸς τοῦ Νέρωνος (64 – 68 μ.Χ.). Τὸ θέρος τοῦ 64 μ.Χ. ξεερράγη μεγάλη πυρκαϊὰ εἰς τὴν Ρώμην, ἡ ὁποία ἀπετέφρωσε μέγα μέρος τῆς πόλεως. Λέγεται ὅτι ἡ πυρκαϊὰ αὕτη ἦτο ἐμπρησμός τοῦ Νέρωνος, προκειμένου ν' ἀνοικοδομήσῃ νέαν πόλιν καὶ νὰ δημιουργηθῇ χῶρος, ὥστε νὰ κτισθοῦν μεγαλοπρεπέστερα τὰ ἀνάκτορά του. Ὁ λαὸς τότε ἐξηγέρθη ἐναντίον του καὶ αὐτὸς διὰ νὰ ἀποτινάξῃ τὴν εὐθύνην του μετέστρεψε κατὰ τῶν χριστιανῶν τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ. Διέδωσε δηλ. καταλλήλως, ὅτι ἡ πυρκαϊὰ ἦτο ἔργον τῶν μισανθρώπων χριστιανῶν καὶ ἔδωκεν οὕτω τὸ σύνθημα τοῦ φοβερωτέρου διωγμοῦ ἐξ ὧων ἐγνώρισεν ἡ Ἐκκλησία μας.

Οἱ χριστιανοὶ – ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀκόμη – συνελαμβάνοντο ἀθρόως. Ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἐρράπτοντο μέσα εἰς δέρματα ζώων καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τοὺς κύνας. Ἄλλοι ἐδέοντο εἰς πασσάλους, ἡλείφοντο μὲ πίσσαν καὶ ἠνάπτοντο ὡς νυκτερινοὶ φανοί, ἵνα φωτίσουν τοὺς κήπους τῆς Ρώμης. Ἄλλοι ἐδέοντο εἰς τροχοὺς μὲ δρέπανα καὶ κατὰ τὴν περιστροφὴν των κατεξεσχίζοντο αἱ σάρκες των. Τέλος, ἄλλοι ἐσταυρώνοντο ἢ ἐρρίπτοντο εἰς τὰ θηρία ἢ ἐβασανίζοντο ποικιλοτρόπως.

Χιλιάδες χριστιανῶν ἐμαρτύρησαν τότε καὶ μεταξύ αὐτῶν οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων Πέτρος καὶ Παῦλος. Φανερά λατρεία τῶν χριστιανῶν ἦτο ἀδύνατος τῶρα. Διὰ τοῦτο κατέφυγον εἰς σπήλαια, εἰς ὑπόγεια κοιμητήρια καὶ εἰς τὰς κατακόμβας (1).

(1) Αἱ **κατακόμβαι**, ἀρκεταὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας σῶζονται μέχρι σήμερον ὑπὸ τὴν Ρώμην καὶ ἄλλας πόλεις, ἦσαν ὑπόγεια νεκροταφεῖα. Ταῦτα ἔλαβον τοιαύτην ἑκτα-

2. **Ο διωγμός του Δομιτιανού** (81 – 96 μ.Χ.). Ο Δομιτιανός επέστην εις τὴν συκοφαντίαν, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἠρνοῦντο ὑπακοὴν εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐπεξέτεινε τὸν διωγμὸν μέχρι τῆς Ἀνατολῆς.

Τότε ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης καὶ ἐμαρτύρησαν ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὁ Τιμόθεος κ.ἄ.

3. **Ο διωγμός του Τραϊανού** (98 – 117 μ.Χ.). Ο Τραϊανὸς ἐστηρίχθη εἰς παλαιὸν νόμον τοῦ Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου (31 π.Χ. – 14 μ.Χ.), διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο ἡ λειτουργία Σωματείου ἢ Ἑταιρείας ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦτο ἀνεγνωρισμένη ὀργάνωσις, ὅπως τὰ παλαιὰ θρησκεύματα, κατεδιώχθη δικαστικῶς. Οἱ χριστιανοὶ δηλ. δὲν ἀνεζητοῦντο, ἀλλ' ὁσάκις κατηγγέλλοντο καὶ ἠρνοῦντο νὰ θυσιάσουν εἰς τὰ εἰδωλα, ἐβασανίζοντο καὶ ἐθανατώνοντο. Τότε ἐμαρτύρησεν ὁ ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Συμεὼν, τελευταῖος ἐπιζῶν συγγενὴς τοῦ Σωτῆρος, ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Ἰγνάντιος κ.ἄ.

4. **Ο Ἰγνάτιος** ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ ἡ πίστις του πρὸς τὸν Χριστὸν ἦτο θερμή, ὥστε ὠμολόγησε ταύτην εἰς τὸν Τραϊανόν, ὅταν διήρχετο ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν (106 μ.Χ.). Ο αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ ὀδηγηθῇ εἰς Ρώμην καὶ νὰ ριφθῇ εἰς τὰ θηρία. Οἱ χριστιανοὶ τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ δάκρυα καὶ προσεφέρθησαν νὰ τὸν σώσουν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήθη, ἀποφασισμένος ν' ἀναγκάσῃ τὰ θηρία νὰ τὸν κατασπαράξουν, ἂν δὲν ἤθελον νὰ τὸ κάμουν. Πράγματι δὲ ἐρρίφθη εἰς τὸ φρικαλέον ἀμφιθέατρον τῆς Ρώμης, τὸ ἔτος 110 μ.Χ. καὶ ὅταν οἱ λέοντες ἐβρυχῶντο ἐναντίον του, ὁ ἅγιος εἶπε: «σίτος εἶμαι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀλέθομαι, ἵνα εὑρεθῶ ἄρτος καθαρὸς». (Μνήμη του 20 Δεκεμβρίου).

4. **Ο διωγμός του Ἀντωνίνου Πίου** (138 – 161 μ.Χ.). Ο αὐτοκράτωρ αὐτὸς δὲν ἐπεδοκίμαζε τοὺς διωγμοὺς, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ σταματήσῃ τὸν φανατισμένον ὄχλον. Διὰ τοῦτο ἐχύθη καὶ πάλιν ἄφθονον χριστιανικὸν αἷμα. Μεταξύ τῶν ἄλλων ἐμαρτύρησεν ὁ ἐπίσκοπος Σμύρνης Πολύκαρπος, μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου.

σιν, ὥστε ἀπετέλεσαν ὀλοκλήρους νεκρουπόλεις. Ὑπόγειαι σήραγγες, ποὺ καταλήγουν εἰς δωμάτια, πλάγια ἀνοίγματα, ποὺ ὀδηγοῦν εἰς ὀρόφους καὶ μυστικὰς ἐκκλησίας, τὰς καθιστοῦν πραγματικὴς λαβυρίνθους. Ἐκεῖ κατέφυγον οἱ χριστιανοὶ κατὰ τοὺς διωγμοὺς καὶ ἐκτίζον παρεκκλήσια ἢ ἀνήμερον ἁγίας Τραπεζῆς ἐπὶ τῶν τάφων τῶν μαρτύρων. Εἶναι πλήρεις σαρκοφάγων καὶ τάφων, ὅπου ἀναπαύονται ἀμέτρητοι χριστιανοὶ τὸν αἰῶνιον ὕπνον. Λόγῳ τοῦ σκότους ἐχρησιμοποιοῦν κηρία, τὰ ὁποῖα ἀπέμεινάν μέχρι σήμερον ὡς σεβαστὸν ἔθιμον.

✓
‘Ο Πολύκαρπος Σμύρνης εἰργάσθη διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἔγραφεν ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους Ἐκκλησίας. Ὃταν ὁ Ρωμαῖος ἀνθύπατος Κοδράτος τὸν προέτρεπε ν’ ἀρνηθῇ τὸν Χριστόν, ἀπήντησεν: «ὄγδοήκοντα καὶ ἕξ ἔτη δουλεύω τὸν Χριστόν καὶ εἰς οὐδὲν μὲ ἠδίκησε· πῶς νὰ βλασφημῶ τὸν βασιλέα μου;». Ἐρρίφθη λοιπὸν εἰς τὴν πυρὰν καὶ κατόπιν ἐθανατώθη διὰ τοῦ ξίφους. (Μνήμη του 23 Φεβρουορ).

5. **‘Ο διωγμὸς τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου** (161 – 180 μ.Χ.). Οἱ διωγμοὶ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου δὲν εἶχον τὴν σκληρότητα τῶν προηγουμένων, ἀλλὰ δὲν ἔλειψαν καὶ κατ’ αὐτοὺς οἱ μάρτυρες τῆς πίστεως, ὅπως ἡ ἁγία Παρασκευή, ὁ ἀπολογητὴς Ἰουστίνος κ.ἄ.

Ἡ Ἁγία Παρασκευή ἦτο Ρωμαία κόρη, ποὺ ἐμοίρασε τὴν περιουσίαν της εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐκήρυττε τὸν Χριστόν. Συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν καὶ ἀπεκεφαλίσθη κατόπιν βασανιστηρίων. (Ἡ μνήμη της ἐορτάζεται τὴν 26ὴν Ἰουλίου).

‘Ο ἀπολογητὴς Ἰουστίνος κατήγετο ἀπὸ τὴν Παλαιστίνην. Ἐμελέτησε τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ ἀπεδέχθη ὀλοψύχως τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας. Ἐπεσκέφθη πολλὰς πόλεις καὶ κατέληξεν εἰς Ρώμην, ὅπου ἱδρυσε σχολὴν καὶ ἐδίδασκε τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας. Οἱ ἄλλοι ἐθνικοὶ φιλόσοφοι τὸν κατηγόρησαν καὶ συνελήφθη, διὰ νὰ μαρτυρήσῃ κατόπιν ἀγρίων βασανιστηρίων (165 μ.Χ.).

6. **‘Ο διωγμὸς τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου** (193 – 211 μ.Χ.). Κατὰ τοὺς διωγμοὺς αὐτοὺς ἐμαρτύρησαν πολλοὶ καὶ μεταξύ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἡ χριστιανὴ κόρη Περπέτουα (203 μ.Χ.). Ἡ μνήμη της ἐορτάζεται τὴν 1ην Φεβρουαρίου.

Ἠκολούθησε περίοδος εἰρήνης καὶ ἡ Ἐκκλησία διωργανώθη ἐκ νέου, καίτοι δὲν παρήλθεν ἡμέρα χωρὶς νὰ χυθῇ χριστιανικὸν αἷμα. ✓

β) ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ Τῆς ΔΙΩΓΜΟΥ

7. **‘Ο διωγμὸς τοῦ Δεκίου** (249 – 251 μ.Χ.). Ὁ Δέκιος ἐξέδωκε διάταγμα, ποὺ ὑπεχρέωνε ὅλους τοὺς ὑπηκόους του νὰ προσφέρουν θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ νὰ λάβουν σχετικὸν πιστοποιητικὸν ἀπὸ τὰς εἰδικὰς ἐπιτροπὰς τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων. Τὸ πλῆγμα ἦτο βαρύντατον, ἀλλ’ ἐλάχιστοι ἐπτοήθησαν. Οἱ χριστιανοὶ ἀνεζητοῦντο τώρα, ἐδημεύοντο αἱ περιουσίαι των, ἐξωρίζοντο, ἐβασανίζοντο καὶ ἐθανατώοντο. Μεταξύ ἐκείνων, ποὺ προσέφερον τὸ αἷμα των, ἦσαν καὶ οἱ ἐπί-

σκοποί: Ρώμης Φλαβιανός, Ἀντιοχείας Βαβύλας καὶ Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος. Ἀπὸ τὴν φυλάκισιν καὶ τὰ βασανιστήρια ἀπέθανε καὶ ὁ γηραιὸς Ὡριγένης.

Ἡ **Ὡριγένης** κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ κατέστη ὁ πολυγραφώτερος συγγραφεὺς καὶ ἡ σπουδαιότερα θεολογικὴ φυσιογνωμία τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ἡ διδασκαλία του ἐγοήτευε πολλοὺς καὶ τοὺς ἔκαμνε χριστιανούς. Ἡ ἐπίδρασίς του ἐπὶ τῆς Θεολογίας εἶναι τεραστία ἀκόμη καὶ σήμερον.

8. **Ὁ διωγμὸς τοῦ Οὐλεριανοῦ** (257 – 259 μ.Χ.). Ὁ Οὐλεριανὸς ἐξέδωκεν αὐστηρότερον διάταγμα κατὰ τῶν χριστιανῶν. Κατ' αὐτὸ οἱ ἀνώτεροι κληρικοί, ἀρνούμενοι νὰ θυσιάσουν, ἐθανατώνοντο ἀμέσως. Τότε συνελήφθη νὰ ἱεουργῇ ὁ Πάπας Σίξτος καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Ὁ ἔπαρχος ἐζήτησε ἀπὸ τὸν ἀρχιδιάκονόν του νὰ τοῦ παραδῶσῃ τοὺς θησαυροὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν. Ὁ ἅγιος Λαυρέντιος συνήθροισε τότε τὰ ὀρφανὰ, τὰς χήρας, τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους, πού συνετηροῦντο ἀπὸ τὰς εἰσφορὰς τῶν χριστιανῶν, καὶ τοῦ εἶπεν: «Ἴδου ὁ χρυσὸς ἡμῶν. Ἴδου οἱ λίθοι οἱ πολύτιμοι». Διὰ τὸ θάρρος του, ἐψήθη ζωντανός.

Εἰς τὴν Καρχηδόνα ἀπεκεφαλίσθη ὁ ἐπίσκοπος Κυπριανός, ἐνῶ τὰ πλήθη ἠπλωναν σινδόνας νὰ συλλέξουν τὸ τίμιον αἷμα του.

9. **Ὁ διωγμὸς τοῦ Διοκλητιανοῦ** (284 – 306 μ.Χ.). Ὁ Διοκλητιανὸς διέταξε νὰ θυσιάσουν οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ στρατιῶται εἰς τοὺς θεοὺς, ἄλλως ἐξεδιώκοντο ἀπὸ τὸ στράτευμα. Κατὰ τὸ ἔτος 303 μ.Χ., ἐξέδωκεν ἀνάλογον διάταγμα δι' ὅλους τοὺς χριστιανούς. Τότε οἱ ναοὶ κατεδαφίζοντο, αἱ ἱεραὶ Γραφαὶ ἐκαίοντο, οἱ κληρικοὶ ἐβασανίζοντο καὶ ὅλοι, ὅσοι ἤρνοῦντο νὰ θυσιάσουν εἰς τὰ εἰδῶλα, ἐθανατώνοντο. Κρουνοὶ χριστιανικοῦ αἵματος ἐπότισαν καὶ πάλιν τὸ δένδρον τῆς Ἐκκλησίας. Τότε ἐμαρτύρησε καὶ ὁ Ἅγιος Παντελεήμων.

Ὁ μεγαλομάρτυς καὶ ἱαματικὸς **Παντελεήμων** ἔγινε χριστιανὸς ἀπὸ τὴν μητέρα του Εὐβούλην. Ἀπηλευθέρωσε τοὺς δούλους του, ἐχάρισε τὰ χρέη καὶ ἔκαμνε κάθε εἶδους ἐλεημοσύνας. Ἦτο ἰατρός, ἀλλὰ ἐθεράπευε καὶ τὰς ψυχὰς μετὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Μετὰ τὴν δύναμιν δὲ τῆς προσευχῆς ἐθαυματοουργοῦσε. Ἡ θεραπεία ἐνὸς τυφλοῦ ἔγινε αἰτία τοῦ μαρτυρίου του. Ὁ Διοκλητιανὸς τοῦ ὑπέσχθη μεγάλας τιμὰς καὶ πλοῦτη, ἂν ἐδέχετο νὰ διακηρύξῃ ὅτι τὰ πάντα κατορθώνει μετὰ τὴν βοή-

θειαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ὁ Ἅγιος ἡρνήθη καὶ ἐδέχθη τὸ μαρτύριον. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 27ην Ἰουλίου.

Τὸ αἷμα ὅμως τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως, ὡς σπορὰ γόνιμος, «παρῆγε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα». Ἄλλη θρησκεία, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἐξοντωτικὸν διωγμὸν, θὰ ἐκλονίζετο καὶ θὰ ἔμενεν εἰς τὸν κόσμον ὡς ἀπλή ἀνάμνησις. Ἡ χριστιανικὴ ὅμως θρησκεία ἐνισχύθη καὶ ἀνεπτύχθη ἀπὸ «κόκκου σινάπεως» εἰς μέγα δένδρον. Ἔδωσε τὰς βάσεις καὶ τὴν ζωὴν εἰς τὸν ὑψηλότερον καὶ ὠραιότερον πολιτισμόν. Τοῦτο δὲ διότι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἔργον καὶ βουλὴ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τοὺς ἁγίους Μάρτυρας αὐτῆς εἰς ἰδιαιτέρας δι' ἕκαστον ἑορτάς. Ὅλους μαζὶ δὲ τοὺς τιμᾷ καθ' ἕκαστον Σάββατον καὶ εἰς ἰδιαιτέραν ἑορτὴν κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Ἀγίων Πάντων (πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν Πεντηκοστήν). Τότε ψάλλεται τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον:

«Τῶν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ Μαρτύρων σου, ὡς πορφύραν καὶ βύσσον τὰ αἵματα ἡ ἐκκλησία σου στολισμένη, δι' αὐτῶν βοᾷ σοι. Χριστέ ὁ Θεὸς τῷ λαῷ σου τοὺς οἰκτιρμοὺς σου κατὰπεμψον εἰρήνῃ τῇ πολιτείᾳ σου δώρησαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Υ) ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΑΓΙΟΙ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Μεταξὺ τῶν ἁγίων τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἐντελῶς ἐξέχουσιν θέσιν κατέχουν οἱ μεγαλομάρτυρες Γεώργιος καὶ Δημήτριος.

1. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος: Ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας καὶ κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν.

Ἦκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, διεκρίθη καὶ ἔγινε χιλιάρχος, ἐνίκησε καὶ λέγεται «τροπαιοφόρος». Ἀπὸ μικρὸς ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμόν καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων του ἐμοίρασε τὴν μεγάλην περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἤλευθέρωσε τοὺς δούλους καὶ αἰχμαλώτους καὶ ἐργάζετο διὰ τὴν διάδοσιν τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ χριστιανομάχος ὅμως Διοκλητιανὸς τὸν διέταξε νὰ μεταβῇ εἰς μίαν πόλιν καὶ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς χριστιανούς. Τότε ὁ Γεώργιος ἐδήλωσε μὲ θάρρος ὅτι εἶναι καὶ ὁ ἴδιος χριστιανός. Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ ἔταξε πλούτη, δόξαν καὶ τιμὰς. Ὁ Γεώργιος ὅμως τὰ ἡρνήθη ὅλα χάριν τοῦ Χριστοῦ. Ἐφυλακίσθη καὶ ἐβασανίσθη, ἀλλ' ἔμεινεν ἀκλόνητος εἰς τὴν πίστιν του καὶ ἀπεκεφαλίσθη (303 μ.Χ.).

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τιμᾷ ἰδιαίτερως τὸν μεγαλομάρτυρα Ἅγιον καὶ τὸ ὄνομά του λαμβάνουν πολλαὶ ἐκκλησίαι, πολλὰ χωρία, πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἀποτελεῖ σύμβολον ἀνδρείας ὁ τροπαιοφόρος Μεγαλομάρτυς καὶ ἡ εἰκὼν του κοσμεῖ τὰς πολεμικὰς μας σημαίας.

Εἰς τὰς ἀγίας εἰκόνας παριστάνεται ὡς καβαλλάρης, ὅστις φονεύει περρωτὸν δράκοντα. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν Ἀλάγειαν (Ἀτταλείας) ἐφόνευσε μὲ τὸ δόρυ του τὸν δράκοντα, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ φάγῃ τὴν ὠραιωτάτην κόρην τοῦ ἡγεμόνος Σελβίου, ἡ ὁποία τοῦ προσεφέρετο ὡς ὑποχρεωτικὴ θυσία.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τὴν 23ην Ἀπριλίου, ὅποτε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον:

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἱατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

2. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ Θεσσαλονίκη ἦτο πόλις μεγάλη. Οἱ χριστιανοὶ εἰς αὐτὴν ἦσαν πολλοὶ καὶ ἠκολούθουν μὲ ἀφοσίωσιν τὴν ἱερὰν παράδοσιν, τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τὸν Παῦλον.

Ἄλλ' ἦτο ἡ περίοδος τῶν σκληρῶν διωγμῶν τοῦ Διοκλητιανοῦ. Εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἦλθεν ὁ συνάρχων αὐτοῦ Μαξιμιανός. Πολλοὶ ἐρρίφθησαν τότε εἰς τὰς φυλακάς, διὰ νὰ ὑποστοῦν φρικτὰ βασανιστήρια, νὰ καοῦν ἢ νὰ ριφθοῦν εἰς τὰ θηρία τοῦ ἵπποδρόμου.

Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ εἷς νέος καὶ ὠραίος ἀξιωματικὸς, ὁ Δημήτριος. Οὗτος κατήγετο ἀπὸ εὐπορον οἰκογένειαν καὶ ἀπὸ μικρὸς κατετάγη εἰς τὸν ρωμαϊκὸν στρατὸν, ὅπου διεκρίθη διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀνδρείαν του. Ἀπὸ μικρὸς ἐπίσης ὁ Δημήτριος, κατηνάλωσε τὰς δυνάμεις του εἰς τὸ νὰ διδάσκῃ τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας εἰς τοὺς συμπολίτας του Θεσσαλονικεῖς. Ἀτέβη οὕτω στήριγμα καὶ παρηγορία τῶν χριστιανῶν τῆς πόλεως. Καὶ ἀπὸ τὴν φυλακὴν του ἀκόμη δὲν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται διὰ τὸν Χριστὸν. Ματαίως οἱ γονεῖς του, οἱ φίλοι του καὶ οἱ συνάδελφοί του ἀξιωματικοὶ προσεπάθουν νὰ τὸν μεταπείσουν. Ὁ Δημήτριος ἔμενε σταθερὸς καὶ ἀλύγιστος εἰς τὴν πίστιν του.

Πρὸς τιμὴν τοῦ ἡγεμόνος ἐτελέσθησαν ἀγῶνες. Κατ' αὐτοὺς ὁ γίγας Λυαῖος κατενίκα τοὺς πάντας καὶ ὑβρίζων τὸν Χριστὸν ἐκάλει τοὺς χριστιανοὺς νὰ παλαίσουν μαζί του. Τότε ὁ Νέστωρ, ἀπὸ τοὺς θερμο-

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

τέρους μαθητάς τοῦ Δημητρίου, μετέβη εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἐζήτησε τὴν εὐλογίαν τοῦ φυλακισμένου μάρτυρος, προκειμένου νὰ ἀναμετρηθῇ μὲ τὸν γίγαντα, ἀλλ' εἰδωλολάτρην Λυαῖον.

Ὁ Δημήτριος παρεκάλεσε τὸν Θεὸν μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του νὰ ἐνδυναμώσῃ τὸν νεαρὸν μιμητὴν τοῦ Δαβὶδ ἐναντίον τοῦ συγχρόνου ἐκείνου Γολιάθ. Κατόπιν εἶπεν εἰς τὸν Νέστορα :

— « Καὶ τὸν Λυαῖον θέλεις νικήσῃ, καὶ διὰ τὸν Χριστὸν θέλεις μαρτυρήσῃ ».

Τότε ὁ Νέστωρ προβάλλει εἰς τὸν στίβον καὶ ὅλοι μένουν κατάπληκτοι. Προσεύχεται : « Ὁ Θεὸς τοῦ Δημητρίου βοήθει μοι » καὶ ὁρμᾷ ἀκάθεκτος ἐναντίον τοῦ γίγαντος, τὸν ὁποῖον κατανικᾷ καὶ φονεύει.

Οἱ χριστιανοὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν, ἀλλ' οἱ εἰδωλολάτραι ἐξηγριώθησαν. Ὁ ἡγεμὼν διέταξε νὰ φονευθῇ ὁ Νέστωρ καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ ὁ Δημήτριος, ὅστις ἀπέθανε λογχιζόμενος.

Τὸ ἅγιον λείψανόν του παρέλαβον καὶ ἔθαψαν οἱ χριστιανοὶ μὲ μεγάλην εὐλάβειαν. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι ἀπὸ τὸν τάφον του ἀνεδίδeto εὐωδία μύρου, ποὺ ἔδωσεν εἰς τὸν ἅγιον τὸ ὄνομα : « Μυροβλήτης ».

Ἐπὶ τοῦ τάφου του εἶχε κτισθῇ μεγαλοπρεπὴς ναὸς, ὅστις ἐκάη κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1917 καὶ ἀνοικοδομήθη ἔξ ἰσου λαμπρός.

Ὁ ἅγιος Δημήτριος ἦτο ἀνέκαθεν ὁ πολιοῦχος Ἁγίος τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν ὁποίαν πολλάκις ἐφύλαξε καὶ ὑπηρετήσεν.

Ὁ ἴδιος ἐβοήθησε τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ τὴν ἡλευθέρωσε κατὰ τὸ 1912 ἀπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 26ην Ὀκτωβρίου, τοῦ δὲ ἁγίου Νέστορος τὴν ἐπομένην. Κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

« Μὲγαν εἴρατο ἐν τοῖς κινδύνοις Σὲ ὑπέρμαχον ἡ Οἰκουμένη, ἀθλοφόρε, τὴν ἔθνη τροποῦμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθέλεις τὴν ἑπάρσιν, ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα, οὕτως, Ἁγιε μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέταυς δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος ».

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ (313 μ.Χ. — 867 μ.Χ.).

Ο Θ Ρ Ι Α Μ Β Ο Σ Τ Η Σ Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α Σ

1. Ο ΜΕΓΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

α) ΤΟ ΠΑΘΑΡΟΝ

Τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος, ἀφοῦ μετῆλθε πᾶν βίαιον μέσον διὰ νὰ ἐξοντώσῃ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, εἰς τὸ τέλος ἡχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ὁ Παῦλος, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἀνῆλθεν χριστιανὸς αὐτοκράτωρ, ὁ **Μέγας Κωνσταντῖνος**.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐγεννήθη εἰς τὴν Νύσσαν (Σερβίας) τὸ ἔτος 273 μ.Χ. καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ τότε Ρωμαίου στρατηγοῦ Κωνσταντίου Χλωροῦ καὶ τῆς εὐσεβοῦς Ἑλένης.

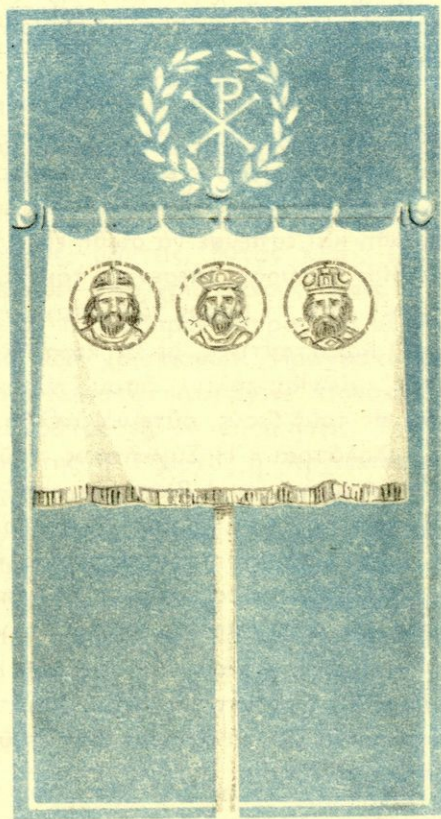
Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος διηρεῖτο εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικόν. Ἐκαστον ἐξ αὐτῶν εἶχεν αὐτοκράτορα (μὲ τὸν τίτλον «Αὐγούστος») καὶ συναυτοκράτορα (μὲ τὸν τίτλον «Καῖσαρ»). Εἰς τὸ Ἀνατολικὸν ἦτο αὐτοκράτωρ ὁ Διοκλητιανὸς μὲ συναυτοκράτορα τὸν Γαλέριον. Εἰς τὸ Δυτικὸν ἦτο αὐτοκράτωρ ὁ Μαξιμιανὸς, ὅστις προῆγαγε τὸν Κωνσταντῖνον εἰς συναυτοκράτορα καὶ ἔστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν Γαλατίαν (Γαλλίαν). Ὁ Κωνσταντῖνος παρέμεινεν ὡς ὁμηρος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Διοκλητιανοῦ (Νικομήδειαν), ὅπου ἠκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον καὶ διεκρίθη.

Ὁ Γαλέριος ἐπέτυχε παρὰ τοῦ Διοκλητιανοῦ τὴν ἐκδοσιν διαταγμάτων κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ ἤρχισεν ὁ φοβερός διωγμός. Ὁ Κωνσταντῖνος ἡσθάνετο ἀποτροπιασμὸν διὰ τὰ διαπραττόμενα κακουργήματα καὶ μὲ πρώτην εὐκαιρίαν ἀνεχώρησε πλησίον τοῦ πατρὸς του, ὅστις ἡνόει τοὺς χριστιανούς.

Το 306 μ.Χ. απέθανεν ὁ Κωνσταντῖος καὶ αἱ στρατιαὶ ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα τὸν Κωνσταντῖνον. Ἀργότερον ἄλλαι στρατιαὶ ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως τὸν Μαξέντιον καὶ τῆς Ἀνατολῆς τὸν Λικίνιον. Ὁ Κωνσταντῖνος ἠθέλησε νὰ ἀνασυστήσῃ τὴν Μονοκρατορίαν. Πρὸς τοῦτο κύριον ἀντίπαλον εἶχε τὸν Μαξέντιον. Ἐκλείσε λοιπὸν συμφωνίαν μετὰ τὸν Λικίνιον καὶ ἐβάδισε ἐναντίον τῆς Ρώμης (312 μ.Χ.). Ὅταν ἐπέρασε τὰς Ἀλπεῖς καὶ ἐβάδιζεν ἐπὶ Ἰταλικοῦ ἐδάφους εὐρέθη εἰς ἀμηχανίαν. Οἱ στρατιῶται τοῦ ἦσαν πιστοὶ καὶ παντοῦ ἐνίκησε μαζί των. Τώρα ὅμως, πού ἐπρόκειτο νὰ πολιορκήσουν τὸ Καπιτώλιον, θὰ τὸν ἠκολούθουν; Ἡσθάνθη τότε τὴν ἀνάγκην τῆς θείας προστασίας καὶ προσηυχήθη εἰς τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον ἐτίμησεν ὁ πατήρ του.

Ἐνῶ δὲ ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸν οὐρανόν, διέκρινεν ἐπάνω ἀπὸ τὸν δίσκον τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου σταυρὸν φωτεινὸν μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν: «ἐν τούτῳ νίκα». Ὁ Κωνσταντῖνος διηπόρει: «τί ἄρα σημαίνει τὸ φάσμα». Ἀλλ' ὁ Χριστός, ὅστις γνωρίζει τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων, ἐπιφαίνεται ἀκόμη μίαν φοράν κατὰ τὴν νύκτα, εἰς τὸ ὄνειρόν του, καὶ τοῦ δεικνύει τὸν σταυρόν. Τότε αἱ ἀμφιβολίαι του διελύθησαν. Τὴν πρωίαν ἐκάλεσε τοὺς χρυσοχόους του καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναπαραστήσουν τὴν εἰκόνα τοῦ «σημείου» καὶ νὰ τὴν στολίσουν μετὰ χρυσὸν καὶ ἀδάμαντας. Οὕτω κατεσκευάσθη τὸ **Λάβαρον**.

Ἦτο ἐν ὑψηλὸν καὶ περίχρυσον δόρυ μετὰ ὀριζοντίαν κεραίαν, πού ἐσχημάτιζε σταυρόν. Ἀπὸ τὴν κεραίαν ἐκρέματο χρυσοπόρφυρον τετράγωνον ὕφασμα, μετὰ τὰ πρόσωπα τοῦ βασιλέως καὶ τῶν δύο υἱῶν

του χρυσοκεντημένα μέσα εις κύκλους. Εἰς τὴν κορυφὴν ὑπῆρχε χρυσοῦς λιθοκόλλητος στέφανος μὲ τὸ μονόγραμμα «Χ» εἰς τὸ μέσον. Τὸ ἔμβλημα αὐτὸ ἀντικατέστησε τοῦ λοιποῦ τὸν αὐτοκρατορικὸν ἀετὸν τῆς Ρώμης καὶ ἐτοιμοθετήθη εἰς τὸ κράνος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὰς ἀσπίδας τῶν στρατιωτῶν.

β) Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΝΟΚΡΑΤΩΡ

Ὁ Μαξέντιος ἠδύνατο νὰ παραμείνῃ μέσα εἰς τὰ τεῖχη τῆς Ρώμης καὶ νὰ ἐξαντλήσῃ τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐξηνάγκαζε νὰ τὸν πολιορκῇ. Ἐστηρίχθη ὅμως εἰς τὸν πολυάριθμον ἐξ εἰδωλολατρῶν στρατὸν του καὶ ἐξῆλθε τῶν τευχῶν, διὰ νὰ δεχθῇ τὴν μάχην εἰς τὸ ὑπαιθρον.

Ἡ λάμψις τῆς πίστεως ἐπλημύρισε τὰς καρδίας τῶν χριστιανῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὸ κύριον τμήμα τοῦ στρατοῦ τοῦ Κωνσταντίνου. Τοὺς ἐγέμισε μὲ θάρρος καὶ αὐτοπεποίθησιν καὶ ὥρμησαν ἀκάθεκτοι κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν τοῦ Μαξεντίου, ὁ ὁποῖος κατετροπώθη καὶ ἔσπευσε νὰ σωθῇ εἰς τὴν Ρώμην. Ἄλλ' ἐνῶ διήρχετο τὴν Μουλβίαν γέφυραν, ἔπεσεν εἰς τὸν Τίβεριν καὶ ἐπνίγη, διότι αὕτη ὑπεχώρησεν ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ὑποχωρούντων στρατιωτῶν.

Ὁ Κωνσταντῖνος, μὲ ἐπὶ κεφαλῇ τὸ Λάβαρον, εἰσῆλθε θριαμβευτὴς εἰς τὴν «αἰωνίαν πόλιν», ὅπου ἐτέλεσε τὸν «θρίαμβόν» του χωρὶς νὰ θυσιάσῃ εἰς τοὺς θεοὺς, οὔτε νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὅπως ἔκαμνον οἱ εἰδωλολάτραι. Ἡ Σύγκλητος τοῦ ἔσθησε θριαμβευτικὴν ἀψίδα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν, ὅτι ὁ βασιλεὺς «κατ' ἐμπνευσιν τῆς θεότητος» κατετρόπωσε τὸν τύραννον. Ὁ ἴδιος δὲ ἔσθησε τὸν ἀνδριάντα του εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τὸν ὁποῖον παριστάνετο νὰ κρατῇ δόρυ εἰς σχῆμα σταυροῦ μὲ τὴν δεξιὰν του χεῖρα, καὶ εἶχε τὴν ἐπιγραφὴν: «Τούτῳ τῷ σωτηριῶδει σημειῶ. τὴν πόλιν ἀπὸ ζυγοῦ τοῦ τυράννου διασωθεῖσαν ἠλευθέρωσα».

Ἡ πρώτη μεγάλη ἐνέργεια τοῦ Κωνσταντίνου, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι τὸ Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων. Τοῦτο ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Λικινίου (313 μ.Χ.) καὶ ἀναφέρει περὶ τοῦ τὰ ἑξῆς:

«...Ἡμεῖς οἱ αὐτοκράτορες Κωνσταντῖνος καὶ Λικίνιος, ἀποφασίζομεν νὰ θέσωμεν εἰς τοὺς χριστιανούς τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐξουσιάζωσιν τὴν θρησκείαν... ἵνα εἴη ὁ Θεὸς εὐσεβεστικῶς καὶ εὐμενῶς πρὸς ὅλους ὅπως ζοῦν εἰς τὸ κράτος μας...»

Οὕτως οἱ ὠμοὶ καὶ ἀπάνθρωποι διωγμοί, πού ἐκράτησαν τρεῖς ὁλοκλήρους αἰῶνας, ἐσταμάτησαν. Οἱ ἐξόριστοι καὶ φυλακισμένοι ὁμολογηταὶ τῆς πίστεως ἠλευθερώθησαν. Ἐν αἰσθημα ἀνακουφίσεως, νίκης καὶ θριάμβου ἐκυριάρχησεν εἰς ὅλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον, ὅστις ἀνέπεμψε θερμὰς δοξολογίας πρὸς τὸν Κύριον.

Κατόπιν ὁ Κωνσταντῖνος ἔδωκεν εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ εὐαγγελικώτερον χαρακτῆρα καὶ αἱ παραχώρησεις τοῦ πρὸς τοὺς χριστιανούς διεδέχοντο ἢ μία τὴν ἄλλην. Οἱ κληρικοὶ ἀπέκτησαν ὅλα τὰ δικαιώματα τῶν εἰδωλολατρῶν ἱερέων καὶ οἱ χριστιανοὶ δὲν ἦσαν ὑποχρεωμένοι πλέον νὰ συμμετέχουν εἰς τὰς εἰδωλολατρικὰς ἑορτάς, ἀλλ' ἠδύναντο νὰ τελοῦν πανδῆμως τὴν λατρείαν τῶν. Αἱ παντὸς εἶδους μαγεῖαι ἀπηγορεύθησαν, οἱ χριστιανοὶ ἐπρωτιμοῦντο εἰς τὰς δημοσίας θέσεις, ἡ Ἐκκλησία ἠδύνατο νὰ ἐλευθερώνη τοὺς δούλους, ἡ Κυριακὴ ὠρίσθη ὡς ἡμέρα ἀργίας κλπ.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Λικίνιος ἔκρινε σκόπιμον νὰ προσεταιρισθῇ ὅλους τοὺς ὁπαδοὺς τῆς ἀρχαίας θρησκείας καὶ νὰ δώσῃ μάχην ἐναντίον τοῦ Κωνσταντίνου εἰς Ἀδριανούπολιν (323 μ.Χ.). Ὁ στρατός του περιστοιχίζετο ἀπὸ παντὸς εἶδους μάγους, μάντεις, θύτας κλπ., ἐνῶ τὸ στρατόπεδον τοῦ Κωνσταντίνου ἔβριθεν ἀπὸ χριστιανούς ἱερεῖς.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπροχώρησε μὲ τὸ Λάβαρον ἐμπρὸς καὶ μὲ μεγαλυτέραν πίστιν τῶρα εἰς τὸν Θεὸν τῶν χριστιανῶν. Πράγματι δὲ ὁ Σταυρὸς κατενίκησε τὰ εἰδῶλα καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἔγινε Μονοκράτωρ.

Ὁ Κωνσταντῖνος διήρесе τὸ κράτος εἰς 14 Διοικήσεις. Εἰς τὰς ἑδρας αὐτῶν ἤδρευεν ὁ Μητροπολίτης ἢ Ἐξάρχος ἢ Ἀρχιεπίσκοπος. Παρολλήλως πρὸς τὰς Ἐπαρχιακὰς Συνόδους συνεκαλοῦντο τῶρα καὶ Σύνοδοι τῶν Διοικήσεων καὶ αἱ μεγαλύτεραι αὐτῶν Τοπικαί. Αἱ ἀποφάσεις δὲ αὐτῶν ἐπεκυροῦντο ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅποτε εἶχον γενικὸν κύρος. Τέλος, εἰς ἐκτάκτους ἀνάγκας, συνεκροτοῦντο αἱ Ἐνδημοῦσαι Σύνοδοι, ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους εἰς τὴν πρωτεύουσαν Μητροπόλιν.

Υ) Ἡ ἉΓΙΑ ΕΛΕΝΗ - Ὁ ΤΙΜΙΘΣ ΣΤΑΥΡΟΣ - Ὁ ΠΑΘΣ ΤΗΣ ΠΗΛΙΣΤΑΣΕΩΣ

Ὁ Κωνσταντῖνος παρέμενε εἰς τὴν ἐπίσημον πρωτεύουσάν του, τὴν Ρώμην. Κατὰ τὸ 326 μ.Χ. ἀπέσχεν ἐπιδεικτικῶς τῶν τελουμένων εἰδωλολατρικῶν ἑορτῶν καὶ τοῦτο ἐξηρέθησε τὸν ὄχλον.

Διάφορα δὲ τραγικὰ οἰκογενειακὰ γεγονότα ἠνάγκασαν τὴν μητέρα του νὰ σπεύσῃ πλησίον του. Ἡ Αὐγούστα Ἑλένη, μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐγεννήθη εἰς Βιθυνίαν. Ὡς χήρα ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν της εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Κατόπιν μετέβη εἰς Παλαιστίνην (327) διὰ νὰ προστατεύσῃ τοὺς Ἀγίους Τόπους ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἱερουσαλὴμ εἶχε κτισθῇ τῶρα ἡ πόλις Αἰλεία Καπιτωλίνη καὶ ἡ βασίλισσα ἀνεζήτησεν εἰς αὐτὴν τὸν Τάφον τοῦ Σωτῆρος.

Ἐχρηιάσθησαν πολλοὶ ἔρευναι διὰ νὰ εὑρεθῇ ὁ ἱερός χώρος. Ἐγένοντο ἀνασκαφαὶ καὶ ἀπεκαλύφθη ὁ Τίμιος Σταυρός. Τὸ μέγα τοῦτο γεγονός ἀνεκοίνωσεν ἡ Ἑλένη εἰς τὸν υἱὸν της καὶ ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ κτισθῇ ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου λαμπρότατος ναός, ὁ Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ βασίλισσα ἐθεμελίωσε τὸν ναὸν αὐτὸν καὶ πολλοὺς ἄλλους καὶ ἔσπευσε πρὸς συνάντησιν τοῦ υἱοῦ της. Ἀπέθανεν εἰς Νικομήδειαν (328 μ. Χ.) καὶ ἐτάφη μεγαλοπρεπῶς. Ἀργότερον ὁ Κωνσταντῖνος μετέφερε τὰ ὀστᾶ της εἰς τὴν νέαν του πρωτεύουσαν, τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως ἐκάη ὑπὸ τῶν Περσῶν (614 μ.Χ.). Κατόπιν ἀνοικοδομήθη, ἀλλὰ κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀράβων (1014 μ.Χ.). Τέλος ἀνοικοδομήθη πάλιν (1048 μ.Χ.) καὶ οὗτος, μὲ διαφόρους ἐπισκευάς, σῶζεται μέχρι σήμερον.

δ) ΙΩΡΝΙΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΘΑΠΑΤΟΣ ΤΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῦσῃ νέαν πρωτεύουσαν, μακρὰν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴν Ρώμην. Ὡς τοιαύτην δὲ ἐξέλεξε τὸ Βυζάντιον, ἐν ἀπλοῦν χωρίον εἰς τὴν περὶ τὸν Κεράτιον κόλπον ἐπτάλοφον γλῶσσαν γῆς.

Οἱ θρῦλοι ἀναφέρουν, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ ἐχάρασσε τὰ σύνορα τῆς πόλεως μὲ ἐν ἀκόντιον. Ὅταν δὲ οἱ αὐλικοὶ τοῦ τὸν ἡρώτησαν: «Κυρίε μας, πόσον θὰ προχωρήσῃς ἀκόμη;», ἐκεῖνος τοὺς ἀπήντησε: «Θὰ προχωρῶ, ἕως ὅτου σταματήσῃ αὐτός, ποὺ προχωρεῖ ἐμπρός μου». Τοῦτο ἐσήμαινεν ὅτι ἡ θεία δύναμις τὸν ὠδήγει.

Αἱ ἐργασίαι ἐπροχώρησαν καὶ τὴν 11ην Μαΐου 330 μ.Χ. ἐτελέσθησαν πανηγυρικῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς «Νέας Ρώμης», ἡ ὁποία ἔκτοτε ὀνομάζεται πρὸς τιμὴν τοῦ **Κωνσταντινούπολις**. Ὁ Κωνσταντῖνος ἔκτισε μεγαλοπρεπῆ μέγαρον καὶ πολλὰς ἐκκλησίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας σπουδαιότερα ἦτο ὁ ναὸς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Ἐθεμελίωσεν ἐπίσης τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἀνοικοδόμησις συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του.

Ἀλλ' ἤδη ἐπέδραμον οἱ Πέρσαι καὶ ἐνῶ ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο ἑτοιμος νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον των, ἡσθένησε καὶ μετέβη εἰς τὰ λουτρά Ἐλεουποπόλεως (Βιθυνίας). Ὁ θάνατος ὁμως προσήγγιζε καὶ μετεφέρθη εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Νικομηδείας, ὅπου ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου. Παραδίδων δὲ τὸ πνεῦμα του εἰς τὸν Κύριον, λέγεται ὅτι ἔκαμε μὲ τὴν δεξιάν του τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

Ἡ σορὸς του μετεκομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐντὸς χρυσοῦ φερέτρου καὶ κατετέθη εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

Ἡ ἱστορία, διὰ τὸ μέγα ἔργον του, τὸν ὠνόμασε «Μέγαν». Ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία τὸν ἀνεκήρυξεν «ἅγιον» καὶ «Ἰσαπόστολον», διότι ἐκλήθη εἰς τὸν Χριστιανισμόν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος, ὅπως καὶ ὁ Παῦλος, καὶ δι' ὅσα ὑπὲρ αὐτῆς ἔπραξεν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 21ην Μαΐου. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἑορτάζεται καὶ ἡ μνήμη τῆς ἀγίας μητρὸς του Ἑλένης, ἡ ὁποία ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν εὐτυχίαν νὰ εὕρῃ

τὸ Τίμιον Ζύλον καὶ εἰργάσθη ὡς ἄλλη ἱσαπόστολος τοῦ Χριστοῦ. Τότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Τοῦ Στευροῦ Σου τὸν τύπον ἐν οἰκῷ θεασάμενος καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλῆσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος, ὁ ἐν βασιλείᾳ Ἀπόστολός Σου, Κύριε, βασιλεύουσαν πόλιν τῇ χειρὶ Σου παρέθετο, ἦν περίπεσε διὰ παντός ἐν εἰρήνῃ, πρεσβείᾳ τῆς Θεοτοκοῦ, μόνε Φιλάνθρωπε».

2. Αἵ Αἵρεσεις καὶ αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι

Αἵρεσις ὀνομάζεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας κάθε ἐσφαλμένη ἀντίληψις διὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἡ ὁποία δὲν στηρίζεται εἰς τὰ κηρύγματα τοῦ Σωτῆρος, οὔτε εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν του ἢ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν.

Οἱ αἵρετικοὶ προσπαθοῦν νὰ προσελκύσουν καὶ ἄλλους ὁπαδοὺς καὶ ἔτσι συντελοῦν εἰς τὴν διάσπασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος.

Ὡς πρῶτοι αἵρετικοὶ ἐνεφανίσθησαν οἱ Ἰουδαῖζοντες, τοὺς ὁποίους κατεδίκασεν ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος. Κατόπιν ἐνεφανίσθησαν καὶ ἄλλοι. Ἐφ' ὅσον ὁμως διήρκουν οἱ διωγμοί, αἱ αἵρεσις δὲν ἦτο εὐκολον ν' ἀναπτυχθοῦν. Οἱ χριστιανοὶ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ μένουν ἡνωμένοι.

Ἐπειτα ὁμως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔζησε μίαν περίοδον ἐντατικῆς δράσεως. Ὁ Χριστιανισμὸς διεδόθη εἰς τὰ πέρατα τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ συστηματικὴ δὲ καλλιέργεια τῶν ἀληθειῶν του ἐπέβαλε τὴν δημιουργίαν διαφόρων θεολογικῶν σχολῶν. Μεταξὺ αὐτῶν διεκρίθησαν αἱ σχολαὶ τῆς Καρχηδόνας καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἡ Ἀλεξάνδρεια ἰδίως μετεβλήθη εἰς κέντρον θεολογικῶν ἐρίδων, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξεπήγαγεν ἡ πρώτη μεγάλη αἵρεσις, ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου. Ταύτην ἀργότερον ἠκολούθησαν καὶ ἄλλαι. Ἐξ αὐτῶν αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ ἐξῆς :

α) Ὁ Ἀρείος καὶ ἡ πρῶτη οἰκουμενικὴ Σύνοδος

Ὁ Ἀρείος κατήγετο ἀπὸ τὴν Λιβύην καὶ ἔλαβε μεγάλην θεολογικὴν μόρφωσιν. Ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ μετὰ τὴν εὐγλωττίαν του ἐσαγγένηε τόσον τοὺς ἐνορίτας του, ὥστε οὗτοι ὠνομάζοντο «Ἀρειανοί».

Τότε ὁμως ὁ Ἀρείος ἤρχισε νὰ διδάσκη αἵρετικὰς διδασκαλίας. Ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶναι Θεὸς ἀληθινός, ὅπως ὁ Πατὴρ του,

ἀλλὰ κτίσμα. Εἶναι, ἔλεγε, τὸ τελειότερον δημιουργήμα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἐγεννήθη «πρὸ πάντων τῶν αἰώνων».

Ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, Ἀλέξανδρος, προσεπάθησε νὰ κάμῃ νὰ ἐννοήσῃ ὁ Ἀρειος, ὅτι ἡ διδασκαλία του ἦτο αἰρετική, διότι ὁ Θεὸς εἶναι «ἅμα Πατὴρ, ἅμα Υἱός». Ὁ Ἀρειος ὁμῶς ἐπέμενε εἰς τὴν αἵρεσίν του. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος συνεκάλεσε τοπικὴν Σύνοδον εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, ἡ ὁποία ἀφώρισε τὸν Ἀρειον καὶ τὸν ἔστειλεν ἐξορίαν εἰς Παλαιστίνην. Ἐκεῖ ὁμῶς ὁ Ἀρειος μετὰ τὴν εὐφράδειαν ^{εὐφραδειαν} τοῦ ἀπέκτησε καὶ ἄλλους ὁπαδούς. Κατόπιν ἐδήλωσε ψευδῇ ^{μετὰ τὴν εὐφραδειαν} μετανοίαν καὶ ἐπέτυχε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀλεξανδρείαν. Ἀλλὰ μετὰ τοὺς ὁπαδούς του προεκάλει συνεχῶς ταραχὰς καὶ αἱματηρὰς συγκρούσεις.

Ὁ τότε αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ἤθελε τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἠνωμένον ὑπὸ τὸ σκῆπτρον του καὶ προσεπάθησε νὰ συμβιάσῃ τὰ πράγματα. Ἐπέισθη ὁμῶς ὅτι ματαιοπονεῖ καὶ τότε συνεκάλεσεν εἰς τὴν Νίκαιαν τὴν Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (325 μ.Χ.).

Εἰς τὴν Σύνοδον αὐτὴν ἔλαβον μέρος 318. θεοφόροι Πατέρες ἀπὸ ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ οἱ ἅγιοι Νικόλαος, Σπυρίδων, Ἀθανάσιος καὶ πολλοὶ ὁμολογηταὶ τῆς πίστεως «ἐν τοῖς διωγμοῖς ἀκρωτηριασθέντες».

Ὡμίλησαν πολλοί. Μεταξὺ αὐτῶν ὁμῶς διεκρίθη ὡς ἱκανώτερος ἀντίπαλος τοῦ Ἀρείου, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος. Οὗτος ἦτο τότε ἀπλοῦς διάκονος, ποὺ συνώδευε τὸν γηραιὸν ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας, Ἀλέξανδρον.

Μὲ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα ὁ Ἀθανάσιος ὑπεστήριξε τὴν θεότητα τοῦ Σωτῆρος καὶ ἀπέδειξε ὅτι «ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, σοφία μονογενὴς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ».

Ἡ Σύνοδος κατεδίκασε τὸν Ἀρειον, διέταξε νὰ καταστραφῶν τὰ συγγράμματά του διὰ τοῦ πυρὸς καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν καὶ τοὺς ὁπαδούς του εἰς Ἰλλυρίαν. Συνέταξε δὲ τότε καὶ τὰ ἑπτὰ πρῶτα ἄρθρα τοῦ «Συμβόλου τῆς Πίστεως», δηλ. τοῦ «Πιστεύω».

Ἀργότερον ὁ Ἀρειος παρεδέχθη τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας καὶ ἀφέθη ἐλεύθερος. Ἐπέστρεψεν εἰς Ἀλεξανδρείαν, ὅπου ἦτο πλέον ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος. Ὁ Ἀθανάσιος ἠρνήθη νὰ τὸν δεχθῇ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἀρειος ἐξηκολούθησε νὰ προκαλῇ ταραχὰς καὶ ἐκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκεῖ ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἠρνεῖτο νὰ τὸν μεταλάβῃ, καθ' ὅσον εἶχεν ἀποκλεισθῇ ἀπὸ τὴν

Ἐκκλησίαν. Ἐπενέβη τότε ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος. Τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ὁ Ἀρειος ἐπανέλαβε τὴν πίστιν τοῦ εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. Μετὰ τὴν ἔξοδόν του ὁμως ἐκ τῶν ἀνακτόρων, ἀπεβίωσεν αἰφνιδίως (336 μ.Χ.). Ἡ αἵρεσίς του ὁμως ἐπέζησεν ἐπὶ πολὺ.

Β) Αἱ κυριώτεραι ἀπὸ τὰς μετεπειτα αἵρεσεις

Ἀργότερον εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου προστετέθη καὶ νέα. Ὁ Ἐπίσκοπος Κων/πόλεως **Μακεδόσιος**, ἠρνεῖτο τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐδίδασκε δηλ. ὅτι καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν εἶναι ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα, οὔτε μὲ τὸν Υἱόν. Ἐλεγεν ὅτι εἶναι δημιούργημα ἀπὸ διαφορετικὴν οὐσίαν. Οἱ ὁπαδοὶ του ὠνομάσθησαν «Πνευματομάχοι» καὶ μαζὶ μὲ τοὺς Ἀρειανούς ἐτάρασσον τὴν Ἐκκλησίαν

Ὁ τότε αὐτοκράτωρ Θεοδοσίος ὁ Μέγας συνεκάλεσε τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον εἰς Κων/πολιν (381 μ.Χ.). Κατ' αὐτὴν ἔλαβον μέρος 150 Πατέρες. Ἡ Σύνοδος αὕτη κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τοῦ Μακεδονίου καὶ συνέταξε τὰ ὑπόλοιπα πέντε ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

Ἀλλὰ καὶ ὁ **Νεστόριος**, πατριάρχης Κων/πόλεως, πικρὸς διώκτης τῶν αἰρετικῶν, κατέληξε νὰ γίνῃ καὶ ὁ ἴδιος αἰρετικός. Οὗτος ἐδίδασκεν ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἔνδυμα τῆς θείας φύσεως. ἠρνεῖτο δηλ. τὴν θείαν ἐνανθρώπησην, ἡ ὁποία εἶναι οὐσιαστικὴ ἔνωσις τῆς θείας μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ αἵρεσις αὕτη κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία συνῆλθεν εἰς Ἔφεσον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β' (431 μ.Χ.). Κατ' αὐτὴν διευτυπώθη ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος (Θεάνθρωπος) καὶ ὅτι «δύο φύσεων ἔνωσις γέγονεν».

Τέλος ὁ **Εὐτυχής** ἀρχιμανδρίτης Κων/πόλεως, διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν αἵρεσιν τοῦ Νεστορίου, ἐδίδασκεν ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Σωτῆρος ἀπερροφήθη ὑπὸ τῆς θείας, ὅπως ἀπορροφᾶται μία σταγὼν ὕδατος μέσα εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς θεότητος. Οἱ ὁπαδοὶ του ὠνομάσθησαν Μονοφυσῖται καὶ ἡ αἵρεσις κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Δ' Οἰκουμ. Συνόδου, ἡ-τις συνεκλήθη εἰς Χαλκηδόνα (451 μ.Χ.) ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ. Κατ' αὐτὴν παρέστησαν 630 Πατέρες, οἱ ὁποῖοι ἀπεφάνθησαν ὅτι αἱ δύο φύσεις τοῦ Σωτῆρος εἶναι ἡνωμέναι «ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως».

Αἱ διάφοροι αἵρέσεις ὁμως εἶχον συσσωρεύσει πλεῖστα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, τὰ ὁποία ἐπὶ ἓνα αἰῶνα συνετάρασσον τὴν Ἐκκλησίαν.

αν και ἐζήτων τὴν ὀριστικὴν λύσιν. Πρὸς τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς συνεκάλεσεν εἰς Κων/πολιν τὴν Ε΄ Οἶκ. Σύνοδον (553), εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος 165 Πατέρες. Ἡ Σύνοδος κατεδίκασε τὰ συγγράμματα τριῶν συγγραφέων «Τρία Κεφάλαια», ποὺ περιεῖχον ἰδέας ἀρειανίζουσας καὶ νεστοριαζούσας καὶ ἐκύρωσε τὸν ὅρον τῆς Δ΄ Οἴκου. Συνόδου κατὰ τῶν Μονοφυσιτῶν. Ὅσοι ἐξηκολούθουν νὰ μένουν εἰς τὴν αἵρεσιν αὐτὴν, ἀπεκόπησαν ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ ἀπετέλεσαν τὰς Ἐκκλησίας τῶν Κοπτῶν (Αἰγύπτου - Ἀβησσυνίας), Ἀρμενίων καὶ Ἰακωβιτῶν (1).

Υ) ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Αἱ Α΄ καὶ Β΄ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι συνέταξαν τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. Τοῦτο παρέδωσαν εἰς ἡμᾶς ὡς ἱερὰν σημαίαν τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν νὰ κρατῶμεν ὑψηλὰ, ἀγνὴν καὶ ἑνδοξον. Ἐχει δὲ ὡς ἑξῆς :

✧ **Ἀρθρον 1^{ον} :** Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

Ἀρθρον 2^{ον} : Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινόν, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Ἀρθρον 3^{ον} : Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

Ἀρθρον 4^{ον} : Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

Ἀρθρον 5^{ον} : Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.

Ἀρθρον 6^{ον} : Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Ἀρθρον 7^{ον} : Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. ✕

(1) Ὅπαδοι τοῦ Ἰακώβου, Μονοφυσίται τῆς ΒΑ΄ Συρίας.

Ἄρθρον 8^{ον} : Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.

Ἄρθρον 9^{ον} : Εἰς μίαν Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἄρθρον 10^{ον} : Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ἄρθρον 11^{ον} : Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

Ἄρθρον 12^{ον} : Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

3. ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Οί μορφωμένοι χριστιανοί, οί όποιοί διεκρίνοντο διά τήν άγιότητα του βίου των, τήν όρθότητα τής διδαχής των και τόν ένθεον ζήλον των και οί όποιοί μέ τόν λόγον ή μέ τά συγγράμματά των άνέπτυσσον τās χριστιανικάς άληθείας κατά παντός πολέμιου, ώνομάσθησαν **Πατέρες** τής Έκκλησίας. Ούτοι διακρίνονται εις 'Αποστολικούς Πατέρας, εις 'Απολογητάς και εις 'Αντιαιρετικούς συγγραφείς.

'Αποστολικοί Πατέρες ώνομάσθησαν οί πρώτοι συγγραφείς τής Έκκλησίας, μετά τούς 'Αποστόλους και Εύαγγελιστάς, οί όποιοί ήσαν μαθηταί αύτών και ήκμασαν όλίγον κατόπιν. Κυριώτεροι μεταξύ αύτών είναι οί επίσκοποι: Ρώμης Κλήμης, 'Αντιοχείας 'Ιγνάτιος, Σμύρνης Πολύκαρπος κ.ά.

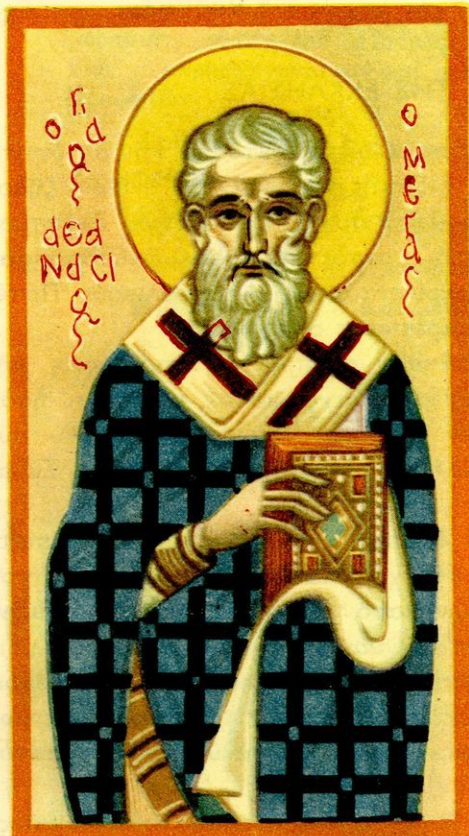
'Απολογηταί ώνομάσθησαν οί εκκλησιαστικοί Πατέρες, οί όποιοί ήσχολήθησαν μέ τήν υπεράσπισιν τής χριστιανικής θρησκείας, διά του λόγου ή διά τών συγγραμμάτων των, κατά τούς χρόνους τών διωγμών. Ούτοι μέ τās «άπολογίας» των κατεδείκνυν ότι όλοι αί κατά τών χριστιανών κατηγορίαι ήσαν συκοφανταί και ότι οί διωγμοί ήσαν άδικοί. 'Ωρισμένοι μάλιστα δέν έδίστασαν νά υποστηρίξουν τās άπολογίας των αυτοπροσώπως ένώπιον τών αυτοκρατόρων και νά υποστούν μαρτυρικόν θάνατον.

Σπουδαιότεροι άπολογηταί ήσαν: α) 'Αριστείδης ό 'Αθηναίος, όστις έγραψεν 'Απολογίαν πρós τόν αυτοκράτορα 'Αντωνίνον, β) ό 'Ιουστίνος όστις άπηύθυνεν 'Απολογίαν πρós τόν αύτόν αυτοκράτορα και άλλην πρós τόν Ρωμαϊκόν λαόν, γ) ό 'Αθηναγόρας, όστις έγραψεν 'Απολογίαν πρós τόν Μάρκον Αύρήλιον κ.ά.

'Αντιαιρετικοί συγγραφείς ώνομάσθησαν οί Πατέρες, οί όποιοί απέκρουσαν τās αίρέσεις. Σπουδαιότεροι έξ αύτών είναι: α) 'Ο Ειρηναίος, επίσκοπος Λουγδούνων (Λυώνος), όστις έμαρτύρησεν επί Σεπτιμίου Σεβήρου, β) ό Κλήμης ό 'Αλεξανδρεύς, όστις έγραψε πάμπολλα συγγράμματα, γ) ό Γρηγόριος, επίσκοπος Νεοκαισαρείας, όστις έδρασεν εις Πόντον, δ) ό 'Ωριγένης, ό Κυπριανός, ό **Λακτάντιος**

Οί σπουδαιότεροι Πατέρες τής Έκκλησίας μας κατά τήν περίοδον αύτήν είναι οί έξης:

α) Ο ΜΕΓΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Ὁ μέγας οὗτος πρόμαχος τῆς Ὀρθοδοξίας ἐγεννήθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὸ 295 μ.Χ. καὶ ἐκεῖ ἐσπούδασε. Κατείχετο ὑπὸ θερμῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ζωὴ του ὑπῆρξεν εἰς συνεχῆς ἀγών καὶ ἐν διαρκῆς μαρτύριον.

Εἰς τὴν Νίκαιαν ἀπέβη ὁ κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ὁρθῆς πίστεως καὶ ἐπέβαλε τὰς ἀπόψεις του, καίτοι ἦτο ἀπλοῦς διάκονος. Τὸ 328 ἐξελέγη ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, διὰ νὰ καταστήῃ ἐπὶ 45 ἔτη ὁ «ἀληθὴς στῦλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ πατὴρ τῆς Ὀρθοδοξίας».

Μὲ παντοίας συκοφαντίας τῶν Ἀρειανῶν ἐξωρίσθη τὸ 335 εἰς Τρεβήρους (Γαλλίας), διότι ἡρνήθη νὰ δεχθῇ τὸν Ἀρειον. Οἱ ἐπίσκοποι διεμαρτυρήθησαν καὶ

ὁ λαὸς προσηύχετο ὑπὲρ τοῦ ἐξορίστου. Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος μάλιστα ὑπέβαλε καὶ γραπτὴν παράκλησιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ Ἀθανάσιος ἐπανῆλθε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου, ἀφοῦ μετέδωσε τὸ ἀσκητικὸν πνεῦμα εἰς τὴν Δύσιν.

Τὸ 340 ἀπάγεται εἰς Ρώμην, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ 346, ὁπότε «οὐδέποτε μνημονεύεται πολυανθρωποτέρα καὶ λαμπρότερα ὑποδοχὴ» ἀπὸ τὸ ποίμνιόν του, ὡς γράφει ὁ Γρηγόριος.

Κηρύττει καὶ συγγράφει διαρκῶς, ἀλλ' ἡ δημιουργικὴ του ἐργασία διακόπτεται (355) ἀπὸ αὐτοκρατορικοὺς ἀντιπροσώπους, οἱ ὅποιοι τὸν ἐξήγαγον ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ μοναχοὶ τότε τὸν μετέφερον εἰς τὴν ἔρημον. Ἀπὸ ἐκεῖ παρηκολούθει τὴν Ἐκκλησίαν, ἔγραφε καὶ παρηγόρει τοὺς πάντας. Ἐπανῆλθεν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ (362), διὰ νὰ ἐξορισθῇ

καὶ πάλιν καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ μοναστήρια. Ἐπανήλθεν ἐπὶ Ἰοβιανοῦ καὶ κατεδιώχθη ἀπὸ τὸν Οὐάλην (365) καὶ παρέμεινεν ἐπὶ τέσσαρας μῆνας «ἐν πατρώῳ μνήματι», παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἀνεκλήθη (366) καὶ παρέμεινε πλέον μέχρι τοῦ θανάτου του (373), διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀκρόπολιν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Οἱ ἀγῶνες του ἦσαν πολυχρόνιοι, τὰ συγγράμματά του πάμπολλα καὶ σοφὰ (δογματικά, ἱστορικά, ἐρμηνευτικά, ἀσκητικά κλπ.). Ἀνήκει εἰς τὰς μεγάλας μορφὰς τῆς Ἐκκλησίας μας, ὥστε ὁ Γρηγόριος ἔγραψεν: «Ἀθανάσιον ἐπαινῶν, ἀρετὴν ἐπαινέσομαι».

Ἡ Ἐκκλησία μας τὸν ὠνόμασε Μέγαν καὶ τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 18ην Ἰανουαρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον:

«Στῆλος γέγονας ὀρθοδοξίας, θεοῖς δόγμασιν ὑποστηρίζων τὴν Ἐκκλησίαν, Ἱεράρχα Ἀθανάσιε. Τῷ γὰρ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον ἀνακηρύξας, κατήσχυνας Ἀρειον. Πάτερ δὲ, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

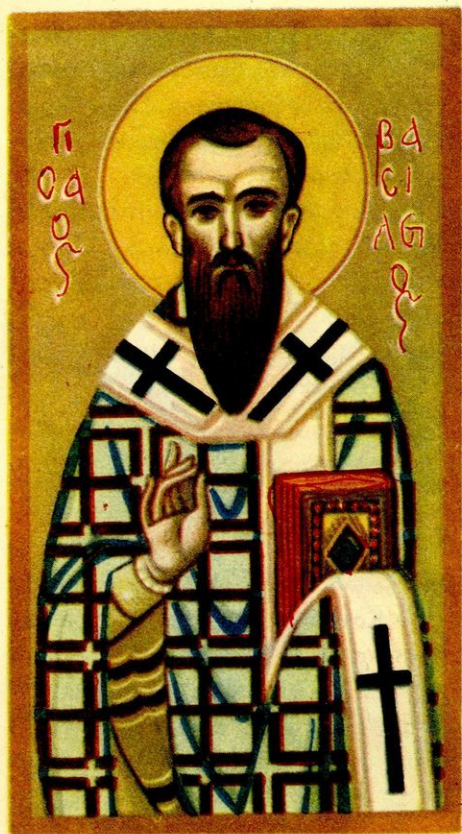
β) ΟΙ ΤΡΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

1. Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας τὸ 330 μ.Χ. Πρώτῃ ἢ μητέρα του, ἡ εὐσεβεστάτῃ Ἑμμέλεια, κατέθηκεν εἰς τὴν καρδίαν του τὰ σπέρματά τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς. Κατόπιν ἐμορφώθη εἰς τὴν Καισάρειαν καὶ ἦλθας Ἀθήνας, ὅπου ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Γρηγορίου καὶ συνεδέθη μετ' αὐτοῦ διὰ στενωτάτης φιλίας. «Ἐξῆς ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον. Ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχομεν μίαν ψυχὴν εἰς δύο σώματα. Δύο δὲ ὁδοὶ ἦσαν εἰς ἡμᾶς γνωσταί, ἡ μία ποὺ ὠδήγει εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ἡ ἄλλη ποὺ ὠδήγει πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς διδασκάλους μας», γράφει ὁ Γρηγόριος.

Ἀφοῦ ἔμαθεν ὅλας τὰς ἐπιστήμας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του. Κατόπιν ἐπεσκέφθη καὶ ἐγνώρισε τοὺς περιφημότερους ἀσκητὰς τῆς ἐποχῆς του εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ Παλαιστίνην καὶ ἐξῆς καὶ ὁ ἴδιος ὡς ἀσκητὴς εἰς ἓν ἄλσος τοῦ Πόντου. Ἐκεῖ, μαζὶ μετὸν Γρηγόριον, προπαρεσκευάσθη διὰ κοινωνικὴν δρᾶσιν καὶ συνέταξε τοὺς μοναχικοὺς κανόνας του.

Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, ἀργότερον δὲ (370) ἐπίσκοπος. Τότε ἱδρυσε τὴν περίφημον «Βασιλειάδα» ἓν σύγκρότημα φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, εἰς τὰ ὅποια ἐθεραπεύετο κάθε σωματικὸς καὶ ψυχικὸς πόνος. Ἐκεῖ ἔστρωνεν ἀτελείω-

τον τράπεζαν διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἡγρύπνει παρὰ τὴν κλίνην τῶν ἀσθενῶν. Διὰ τὴν «Βασιλειάδα» διέθεσεν ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν συνετήρει μὲ δωρεάς, ἐράνους καὶ τὸν ἰδικόν του μόχθον.

Εἰς ἓν ἰδιαίτερον κτίριον τῆς «Βασιλειάδος» ἐστεγάζετο τὸ Ὀρφανοτροφεῖον διὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ, διὰ τὰ ὅποια ὁ Βασίλειος κατέστη ὁ Ἅγιος τῆς χαρᾶς μὲ τὰ δῶρα καὶ τὰς φροντίδας του.

Ἦτο ὅμως ἡ ἐποχὴ τῶν αἰρέσεων καὶ οἱ Ἀρειανοὶ προσεῖλκυον καὶ βασιλεῖς ἀκόμη. Ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης ἠθέλησε νὰ ἐξαπλώσῃ τὸν Ἀρειανισμόν καὶ εἰς τὴν Καισάρειαν, ἀλλὰ συνήντησε τὴν ἄρνησιν τοῦ Βασιλείου. Τοῦ παρήγγειλε λοιπὸν μὲ τὸν ἑπαρχὸν Μόδεστον νὰ ἀσπασθῇ τὴν «πίστιν τοῦ Βασιλέως» καὶ τὸν ἠπειλήσεν:

— Ὅταν ἐγὼ διατάζω, πρέπει ὅλοι ὄχι ἀπλῶς νὰ ὑπακούουν, ἀλλὰ νὰ τρέμουν. Νὰ παύσῃ λοιπὸν νὰ ἐναντιώνεται εἰς τὰς διαταγὰς μου, διότι θὰ τοῦ δημεύσω τὴν περιουσίαν, θὰ τὸν ἐξορίσω, θὰ τὸν βασανίσω, θὰ τὸν θανατώσω ἐπὶ τέλους! Ὁ γλυκὺς ἱεράρχης ἀπήντησε:

— Δήμευσιν περιουσίας δὲν φοβοῦμαι, διότι δὲν ἔχω παρὰ αὐτὰ τὰ παλαιὰ ἐνδύματα καὶ ὀλίγα βιβλία. Ἡ ἐξορία δὲν μὲ τρομάζει, διότι εἰς τὸν τόπον αὐτὸν εἶμαι παρεπίδημος. Τὰ βασανιστήρια καὶ τὰ θηρία δὲν μὲ φοβίζουν, διότι τὸ ἀσθενικόν μου σῶμα δὲν θ' ἀνθέξῃ πολὺ καὶ θ' ἀποθάνῃ. Ἄλλ', οὔτε καὶ ὁ θάνατος μὲ τρομάζει, διότι δι' αὐτοῦ θὰ ἐνωθῶ ταχύτερον μὲ τὸν Θεόν. Ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ εἴμεθα ταπεινοὶ καὶ πρᾶοι, ἀλλ' ὅταν πρόκειται διὰ τὴν πίστιν μας, ἀψηφῶμεν τὰ πάντα. Ἄς τὰ μάθῃ αὐτὰ ὁ αὐτοκράτωρ!

Τὰ ἔμαθεν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἐφοβήθη νὰ τοῦ χάριση τὸν φωτοστέφανον τοῦ μάρτυρος. Καὶ ὁ Βασίλειος ἀπέθανεν ἡσυχος εἰς τὴν «Βασιλειάδα» τοῦ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 379 μ.Χ. Ὁ θάνατός του ἐκάλυψε μὲ βαρὺ πένθος τὰς καρδίας ὄλων. Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμερονύκτια ἔμεινε τὸ ἱερόν του λείψανον εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν, διότι ἐξηκολούθει τὸ προσκύνημα τοῦ λαοῦ. Κατόπιν ἐτελέσθη πάνδημος ἡ κηδεῖα του καὶ λόγῳ τοῦ συνωστισμοῦ ὑπῆρξαν πολλὰ θύματα.

Ὁ Βασίλειος μὲ τὴν πολυμάθειάν του καὶ τὴν καθαρότητα τῆς γλώσσης του κατέστη τὸ ἀγλαΐσμα τοῦ αἰῶνος του.

Μὲ τὰ συγγράμματα καὶ τὰς μελέτας του διεφώτισε τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Τριάδος. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας «οὐρανοφάντωρ» καὶ «Μέγας». Μέγας ὡς ἄνθρωπος, μέγας ὡς συγγραφεὺς, μέγας ὡς Ἱεράρχης!

Ὁ Βασίλειος ἐσυντόμευσε τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἰακώβου καὶ συνέταξεν ἰδικὴν του, ἡ ὁποία τελεῖται δέκα φορές τὸ ἔτος.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 1ην Ἰανουαρίου, ὅποτε ψάλλεται τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον:

«Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθάγων σου ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου, δι' οὗ θεοπρεπῶς ἐδογματίσας, τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτρένωσας, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἦθη κατεκύρωσας. Βασίλειον ἱράτευμα, πατερ ὄσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτως, δειρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

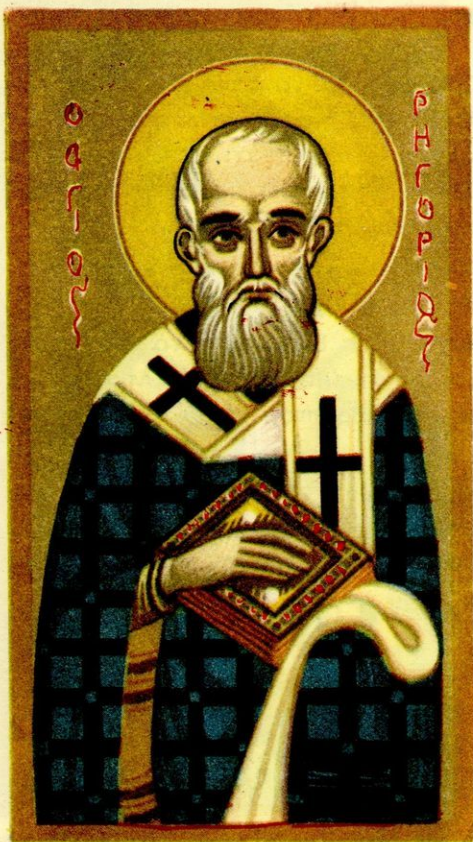
2. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΣ

Ὁ Γρηγόριος ἐγεννήθη εἰς Ἀριανζὸν (Ναζιανζοῦ - Καππαδοκίας) τὸ 329 μ.Χ. καὶ εἶχε πατέρα τὸν ἐπίσκοπον Ναζιανζοῦ Γρηγόριον, μητέρα δὲ τὴν φιλόστοργον καὶ θεοσεβῆ Νόνναν.

Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας οἱ γονεῖς του τὸν ἀφιέρωσαν εἰς τὸν Θεόν, ἐπειδὴ τὸν ἀπέκτησαν εἰς προχωρημένην ἡλικίαν.

Ἐμορφώθη εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ναζιανζοῦ Καισαρείας (Παλαιστίνης), Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀθηνῶν. Ἐσπούδασε μετὰ τοῦ Βασιλείου τὰ Ἱερὰ Γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τόσον διέπρεπεν, ὥστε οἱ φοιτηταὶ τὸν παρεκάλουν νὰ δέχθῃ τὸν «φιλοσοφικὸν θρόνον», διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος διήνυσεν τὸ πέλαιος τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἀσφαλῆ λιμένα τοῦ Εὐαγγελίου.

Μετὰ τὰς σπουδὰς του ἔλαβε τὸ χριστιανικὸν βάπτισμα εἰς τὴν

πατρίδα του και κατόπιν ἐμόνασε μετὰ τοῦ Βασιλείου. Ἀρχότερον ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ ἐπίσκοπος καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐάλεντος προσεκλήθη ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ ἐκήρυττεν ἀπὸ τὸν μικρὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας, ὅστις ἦτο ὁ μόνος ποὺ εἶχεν ἀπομείνει εἰς τοὺς ὀρθοδόξους. Ὁ θεόπνευστος ἱεράρχης ἠγωνίσθη σκληρὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Ἀρειανῶν καὶ ἐξεφώνησε πυρίνους λόγους κατ' αὐτῶν, ὡς ἦσαν οἱ περίφημοι λόγοι του περὶ «Θεότητος τοῦ Λόγου». Οἱ ὀρθόδοξοι ἐφεμνύοντο διὰ τὸν θεῖον «ποιητὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ» καὶ τὰ πλήθη συνωθοῦντο διὰ νὰ τὸν ἀκούσουν. Τὸν ἐπωνόμασαν δὲ «Θεολόγον».

Οἱ αἰρετικοὶ ἐθορυβήθησαν καὶ ἐταράχθησαν. Τὸν ἐσυκοφάντησαν διὰ πολυθείαν καὶ τὸν κατήγγειλαν εἰς τὰ δικαστήρια μὲ ἀσυ-

στάτους κατηγορίας. Τέλος ἀπεφάσισαν νὰ τὸν φονεύσουν μὲ λίθους κατὰ τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Ὁ Γρηγόριος ἐδέχθη τοὺς λίθους τῶν μὲ ἀταραξίαν, ἐνῶ προσήυχετο ὑπὲρ αὐτῶν.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἔγινεν αὐτοκράτωρ ὁ προστάτης τῆς ὀρθοδοξίας Θεοδόσιος καὶ ὁ Γρηγόριος ἐκλήθη νὰ καθήσῃ ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου. Μὲ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης ἠλέκτριζε τὰς καρδίας ὄλων, ἀλλὰ μερικοὶ ἐφθόνησαν τὴν δόξαν του καὶ ἐδημιούργησαν ταραχάς. Τότε ὁ Γρηγόριος ἀπεχώρησε μόνος του (381), ἐνῶ προήδρευσε τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν διχασμὸν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ὅπου ἀφωσιώθη εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν συγγραφὴν. Ἀπέθανε τὸ 391 μ.Χ. καὶ διὰ διαθήκης ἀφῆκε ὁλό-

κληρον την περιουσίαν του, ἵνα διαμοιρασθῇ εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Ὁ Γρηγόριος, μολονότι μικρὸς καὶ καχεκτικὸς κατὰ τὸ σῶμα, ὑπῆρξε μέγας κατὰ τὸ πνεῦμα. Οἱ λόγοι του διακρίνονται διὰ τὰς ὑψηλὰς ἰδέας καὶ τὴν ὠραίαν φρασεολογίαν. Δι' αὐτὸ ἀπέβησαν ἄριστα μνημεῖα τῆς χριστιανικῆς ρητορικῆς τέχνης.

Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 25ην Ἰανουαρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἔξῃς ἀπολυτίκιον :

«Ὁ ποιμενικὸς αὐλὸς τῆς Θεολογίας σου, τὰς τῶν ρητόρων ἐνίκησε σάλπιγγας· ὡς γὰρ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος ἐκζητήσαντι καὶ τὰ κάλλη τοῦ φθέγματος προσετέθη σοι. Ἀλλὰ πρέσβευε Χριστῷ τῷ θεῷ, πάτερ Γρηγόριε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

3. ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ὁ Ἰωάννης ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὸ 347 μ. Χ. Ὁ πατήρ του Σεκοῦνδος ἀπέθανε μετὰ τὴν γέννησίν του καὶ μετὰ τὴν ἀνατροφὴν του ἀφωσιώθη ἡ εἰκοσαέτις μήτηρ του Ἀνθοῦσα. Αὕτη ἔσπειρεν εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν σπόρον τοῦ Εὐαγγελίου καὶ κατόπιν ἐνεπιστεύθη τὸν υἱὸν τῆς εἰς τὸν φιλόσοφον Λιβάνιον.

Ὁ Λιβάνιος, ὅταν ἔμαθεν ὅτι ἡ Ἀνθοῦσα, παρὰ τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας της, ἡρνήθη δευτέρον γάμον χάριν τοῦ τέκνου της, εἶπε :

- Βαβαί ! Οἶαι γυναῖκες ὑπάρχουσι παρὰ τοῖς χριστιανοῖς !

Ὅταν δὲ πάλιν εἶδε τὴν πρόοδον τοῦ Ἰωάννου καὶ ἠρωτήθη ποῖον θὰ ἄφηνε διάδοχον εἰς τὴν σχολήν, ἀπεκρίθη ἀδιστακτῶς :

— Τὸν Ἰωάννην, εἰ μὴ τοῦτον οἱ χριστιανοὶ ἐσύλησαν !

Ὁ Ἰωάννης μετὰ τὰς σπουδὰς του ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ οἱ πιστοὶ τῆς Ἀντιοχείας ἤκουσαν πρῶτοι τὴν μελίρρυτον φωνὴν τοῦ χρυσορρήμονος Πατρός. Ὅσakis ὠμίλει, ὁ ναὸς ἐγέμιζεν ἀσφυκτικῶς. Τότε οἱ λόγοι του ἐξεχύνοντο ὡς χρυσὸς ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ ὁ λαὸς τὸν ἀπεκάλεσε «Χρυσόστομον». Τόσον δὲ ἐγοήτευε τοὺς ἀκροατὰς του, ὥστε πολλὰκις ἐπευφήμουν αὐτόν, λησμονοῦντες ὅτι εὕρισκοντο εἰς ἐκκλησίαν. Τότε ὁ Χρυσόστομος διεμαρτύρετο :

— Οὐκ ἔστιν θεάτρον ἢ ἐκκλησία, ἵνα πρὸς τέρψιν ἀκούομεν. Ἐπαινος ὁ ἐμός, τὸ διὰ τῶν ἔργων ὑμῶν ἐπιδείξαι τὰ λεγόμενα.

Τὸ ἔτος 387 περίτρομος ὁ λαὸς ἀνέμενε τὴν φοβερὰν τιμωρίαν τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ ὁποίου εἶχε καταστρέψει τοὺς ἀνδριάντας Ὁ Χρυσόστος ἐξεφώνησε τότε τοὺς περιφήμους «περὶ ἀνδριάντων» λό-

γους του και ἐπέτυχε νά προστατεύσῃ τοὺς Ἀντιοχεῖς ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὁ Χρυσόστομος ἐγίνε πρῶτοστάτης εἰς τὴν κοινωνικὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας. Τὰ φλογερά του κηρύγματα ἀνοίγουν τὸ

χέρι τῶν πλουσίων. Ἡ πτωχὴ γυναῖκα, τὸ ὀρφανόν, ἡ ἀπροστάτευτος κόρη κλπ., γράφουν ἐλευθέρως τὸ ὄνομά των εἰς καταλόγους, ποὺ εἶναι ἀνοικτοί, καὶ ἡ τροφὴ των εἶναι ἐξησφαλισμένη. Ἀλλ' ἔχει νά φροντίσῃ καὶ διὰ τόσους ἄλλους. Σύρεται κάποιος εἰς δίκην; Ἀμέσως θὰ γίνῃ συνήγορος. Ἐνσκήπτει λιμός; Θὰ γίνῃ διατροφεὺς τῶν πτωχῶν. Νοσεῖ κάποιος; Ὁ ἱεράρχης θὰ τοῦ γίνῃ νοσοκόμος. Ὑπάρχει ἄλλος ἄστεγος; Θὰ τοῦ γίνῃ ξενοδόχος. Ἡ ἀγάπη του δὲν γνωρίζει ὅρια καὶ περιορισμούς, κόπους καὶ θυσίας. Γίνεται «τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα τινάς σώσῃ».

Ἀλλ' ἡ φήμη τοῦ Χρυσοστόμου ὡς ἱεροκέρυκος καὶ προστάτου τῶν πτωχῶν, τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν φυλακισμένων, ἐφθασεν ἕως τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκλήθη νά καταλάβῃ τὸν Πατριarchικὸν θρόνον (398). Οὕτως «ὁ λύχνος ἐτέθη ἐπὶ τῆς λυχνίας» καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπέβη ἡ «κορυφὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς».

Πάλιν ὁ Χρυσόστομος ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἐξυγίανσιν τοῦ κλήρου, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει «φῶς τοῦ λαοῦ». Ἐβοήθει τοὺς πάντας, ἐνῶ ὁ ἴδιος

ἔζη βίον ἀσκητικόν. Πρὸς αὐτὸν κατέφυγε καὶ ὁ πρὶν πανίσχυρος πρωθυπουργὸς Εὐτρόπιος, ὅταν κατεδιώκετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὁ Ἰωάννης τὸν εἶδεν ἀνθρώπινον ράκος καὶ ἀνέκραξε:

— Ματαιότης, ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης!

Ἄλλ' ἡ συνεχὴς ἀντίθεσις τοῦ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐδημιούργησε δι' αὐτὸν πλῆθος ἐχθρῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, τῆς ὁποίας ἠλεγχε τὰς ἁμαρτωλὰς πράξεις. Αὕτη ἐπέτυχε τὴν ἐξορίαν τοῦ (402), ἀλλ' ὁ λαὸς ἐδημιούργησε ταραχὰς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ ἀμέσως.

Ὁ θρίαμβος αὐτὸς τοῦ Ἰωάννου ὑπῆρξε βραχύτατος. Ἡ Εὐδοξία ἀνήγειρε ἀνδριάντα τῆς ἐξωθι τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης. Ὁ ἐπαρχος, διὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ, διέταξε νὰ ἐκτελοῦνται πρὸ αὐτοῦ χοροὶ καὶ θορυβῶδεις ὀρχήσεις, ποὺ διέκοπτον συχνὰ τὴν θείαν λειτουργίαν. Ὁ Χρυσόστομος ἐπανελάβε τὰ πικρὰ κηρύγματά του καὶ ἡ αὐτοκράτειρα ἐκινεῖτο διὰ νὰ τὸν ἐξορίσῃ ἐκ νέου.

Ἀπτόητος ὁ Ἱεράρχης ἤρχισεν ἓνα λόγον του ὡς ἐξῆς:

— Πάλιν Ἡρωδίας μαίνεται, πάλιν ταραττεται, πάλιν Ἰωάννου τὴν κεφαλὴν ἐπὶ πίνακι σπουδάζει λάβεϊν...

Κατόπιν τούτου ὁ «χρυσορρήμων Ἰωάννης» ὑποβάλλεται εἰς τὴν θυσίαν τῆς νέας ἐξορίας. Ὁ λαὸς στασιάζει καὶ καταπυρπολεῖ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας. ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἤκουε πλέον τὸν «μελίρρυτον ποταμὸν τῆς σοφίας» (404).

Ὁ Ἰωάννης ὠδηγήθη εἰς Κουκουσὸν (Ἀρμενίας), ὅπου ἐδέχετο τὰς ἀπείρους ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ τῶν πιστῶν καὶ τὰς συχνὰς ἐπισκέψεις τῶν Ἀντιοχείων. Οἱ ἐχθροὶ του ἀπὸ φθόνον ἀπεφάσισαν νὰ τὸν μεταφέρουν πρὸς τὸν Πόντον καὶ τὸν ἐξηνάγκασαν εἰς πορείαν τριῶν μηνῶν. Αὕτη ἐξήντηλσε καὶ τὰς τελευταίας δυνάμεις του καὶ ἔκοψε καθ' ὁδὸν τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του. Πρὶν παραδῶσῃ τὸ πνεῦμα, ἐμοίρασε ὅ,τι εἶχεν εἰς τοὺς παρόντας, μετέλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καὶ μετὰς λέξεις: «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν», ἐγκατέλειπε τὸ ἐπίγειον σκήνωμα παρὰ τὸ χωρίον Κόμανα (14 Σεπτεμβρίου 407 μ.Χ.). Ἀργότερον (438) ὁ Πατριάρχης Πρόκλος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Β' μετὰ ὁλόκληρον τὸν λαὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεδέχθησαν γονυπετεῖς τὴν λάρνακα μετὰ τὰ ἱερὰ λείψανα τοῦ μάρτυρος τῆς ἀληθείας.

Ὁ Χρυσόστομος θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ὠραιότερων παραδειγμάτων

ἠθικῆς, ποὺ παρουσίασε ποτὲ ἡ ἀνθρωπότης. Ὑπῆρξε «σκληρὸς διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ πλήρης εὐσπλαχνίας διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς». Μὲ τὸ πλήθος δὲ τῶν συγγραμμάτων του προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Θεολογίαν.

Ὁ Χρυσόστομος ἐσυντόμευσε ἀκόμη περισσότερον τὴν θείαν λειτουργίαν τοῦ Βασιλείου καὶ συνέταξεν ἰδικὴν του, ἡ ὁποία εἶναι ἐν χρήσει σήμερον.

Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 13ην Νοεμβρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Ἡ τοῦ στόματός σου καθάπερ πυρρὸς ἐκλάμψασα χάρις τὴν Οἰκουμένην ἐφώτισεν, ἀφιλαργυρίας τῷ κόσμῳ θησαυροὺς ἐναπέθετο, τὸ ὕψος ἡμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν. Ἀλλὰ σοῖς λόγοις παιδεύων, Πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, πρέσβευε τῷ Λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Ὁ Βασίλειος ὁ Μέγας, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἶναι οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι τῆς Ἐκκλησίας μας. Οὗτοι περιέβαλον τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας μὲ τὴν ἀθάνατον ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Μὲ τὴν εὐγλωττίαν των κατῴρθωνον νὰ ἐμψυχώνουν τὰ ἄψυχα, νὰ αἰσθητοποιοῦν τὰ ἀόρατα, νὰ παρουσιάζουν εἰς τοὺς ἀκροατάς των ζῶντα καὶ κινούμενα τὰ λεγόμενα. Διὰ τοῦτο ὁ αἰὼν των ὠνομάσθη, ἐξ αἰτίας των, «χρυσοὺς αἰὼν τῶν χριστιανικῶν γραμμάτων». Ἐθεράπευσαν τὰς πληγὰς τῶν αἱρέσεων, ἐστερέωσαν τὴν θρησκείαν καὶ παρέδωσαν καθαρὰν τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν, ὥστε αὕτη νὰ ἐκπέμπῃ φῶς καὶ θειότητα.

Οὕτως ἐξακολουθοῦν νὰ φωτίζουν, νὰ καταυγάζουν καὶ νὰ διαθερμαίνουν κάθε χριστιανικὴν καὶ ἑλληνικὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο οἱ μαθηταί, οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ σύσσωμον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος τιμοῦν τοὺς Οἰκουμενικοὺς Διδασκάλους τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου καὶ ψάλλουν τὸ ἀπολυτίκιον αὐτῶν :

«Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος, τοὺς τὴν Οἰκουμένην ἀκτίσει δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρῶτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογονωσίας νάμασι καταρδεύσαντας, Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορρήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἐρασταί, συνελθόντες ὕμνοις τιμῶμεν. Αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν ἀεὶ πρεσβεύουσιν».

4. Ο ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ΠΟΛΕΜΙΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

✓
Ο Μέγας Κωνσταντίνος διεπίστωσε μετά θλίψεως ὅτι δὲν εἶχεν ἀντάξιον διάδοχον καὶ διεμοίρασε τὸ κράτος εἰς τοὺς τρεῖς υἱοὺς καὶ τοὺς δύο ἀνεψιούς του. Οὗτοι ἐπὶ 16 ἔτη ἀλληλοεξωντώνοντο, μέχρις ὅτου ἐπεκράτησεν ὁ Κωνσταντίνος (353), ὅστις ἀπεπεράτωσε τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, περιέστειλε τὴν πολυθεϊαν, ἀλλ' ἠνύνησε τὸν Ἀρειανισμόν. Ἡ εἰδωλολατρία ὅμως διετήρει ἀκόμῃ ἀρκετὴν δύναμιν καὶ ἔδωσε τὴν τελικὴν μάχην, πρὶν παραδοθῇ ὁριστικῶς εἰς τὰ κηρύγματα τοῦ Ναζωραίου.

Ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν στιγμὴν—πράγματι δὲ «μίαν στιγμὴν»—εὗρέθη εἰς τὸν θρόνον ὁ ἑλληνολάτρης Ἰουλιανός, ὅστις ἔζησεν ἀπὸ ἰδιοτροπίαν τῆς τύχης κατὰ τὰς διαμάχας τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν (331), ἐμορφώθη εἰς Νικομήδειαν καὶ Ἀθήνας, ὅπου ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ Γρηγορίου. Ἴσως ἢ γνωριμία αὐτῇ νὰ τὸν ὠδήγει τελικῶς εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἑσταυρωμένου, ἀλλὰ μετεκλήθη συντόμως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐνυμφεύθη καὶ ἀπεστάλη Καῖσαρ εἰς τὴν Γαλατίαν.

Ἐκεῖ ἀνεδείχθη ἀπαράμιλλος στρατηγός. Ἀλλ' ἡ ἑλληνικὴ παιδεία, τὴν ὅποιαν εἶχε λάβει, τὸν ἔκαμνε νὰ ὀνειρεύεται τὸ ἀρχαῖον κλέος. Τὰ Θεοφάνεια (361) προσηυχήθη διὰ τελευταίαν φορὰν μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ κατόπιν ἐνεπιστεύθη τὸ μέλλον του εἰς τοὺς «αἰωνίους θεοὺς». Ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Κωνσταντίου, ὁ ὅποιος ἀπέθανεν αἰφνιδίως, καὶ εἰσῆλθεν ὡς αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὅλην του τὴν δραστηριότητα τὴν ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ματαίαν προσπάθειαν ν' ἀναζωογονήσῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν με τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου. Πρὸς τοῦτο ἔδωκεν ἐντολὴν ν' ἀνοίξουν οἱ ἀρχαῖοι ναοὶ καὶ ν' ἀρχίσουν αἱ θυσίαι καὶ αἱ ἱερὰ πανηγύρεις. Ἐκόσμησε τὰς πόλεις με ἀγάλματα, ἐπανίδρυσε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας καὶ ἠγάπησε με πάθος πᾶν τὸ ἑλληνικόν.

Οἱ εἰδωλολάτραι ἀπέκτησαν ἰδιαίτερα προνόμια καὶ οἱ χριστιανοὶ ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς θέσεις. Τὸ φημισμένον Λάβαρον κατηργήθη ἀπὸ σημαία τοῦ στρατοῦ καὶ οἱ λαμπεροὶ σταυροί, ποὺ ἦσαν χαραγμένοι εἰς τὰς ἀσπίδας τῶν στρατιωτῶν, ἀντικατεστάθησαν με εἰδωλολατρικὰ σύμβολα.

Προσεπάθησε νά ανορθώση καί τὸ περιλάλητον Μαντεῖον τῶν Δελφῶν καί ἀπέστειλεν ἐκεῖ τὸν φίλον του Ὁρειβάσιον. Ἄλλ' ἔλαβε τὴν πασίγνωστον ἀπάντησιν τῆς Πυθίας:

«Εἴπατε τῷ βασιλεῖ, χαμαὶ πέσε Δαίδαλος αὐλά. Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην, οὐ παγὰν λαλέουσιν. Ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ».

Ἡθέλησε νά διαφεύσῃ καί τὴν προφητείαν τοῦ Σωτῆρος: «ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος» (Ματθ. κγ', 38), διὰ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων, καί ἐπέχειρσε ματαίως νά τὸν ἀνοικοδομήσῃ.

Ἄλλ' ἤδη ἡ συμπαγὴς μᾶζα τῶν χριστιανῶν ἤρχισε νά ὀρθώνεται ἐναντίον του καί ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο ἠλεκτρισμένη. Ἐμεσολάβησεν ὁμως ὁ πόλεμος κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Ἰουλιανὸς ἐπολέμησεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ ἄνευ θώρακος. Ἐπληγώθη καὶ ἐνόησεν ὅτι θά ἀποθάνῃ. Πρὶν χάσῃ τὰς αἰσθήσεις του, ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν πληγῶν του, τὸ ἐσκόρπισεν εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀνεφώνησε:

— Νενίκηκας, Χριστέ».

Ὁ Ἰουλιανὸς ὑπῆρξεν ἡ τελευταία ἀναλαμπὴ τοῦ ἀρχαίου κόσμου καί ἡ ὑστάτη σπῖθα αὐτοῦ, πρὶν τὸν σκεπάσῃ διὰ παντὸς ἡ στάκτη. Ὁ ἱστορικός Ζώσιμος τὸν ἀπεκάλεσε Μέγαν. Ὁ Γρηγόριος τὸν ὠνόμασεν ἀπλῶς Παραβάτην. ✓

5. Ο ΜΕΓΑΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΚΑΤΑΔΙΩΚΕΙ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ

Ὅλοι οἱ διάδοχοι τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου — ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἰουλιανὸν — ἠθέλησαν νά διαδώσουν τὸν Χριστιανισμόν μὲ εἰρηνικὰ μέσα. Τὸ 379 μ.Χ. ὁμως ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὁ Θεοδόσιος, ὅστις ἐχρησιμοποίησε πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τὴν βίαν.

Ὁ Θεοδόσιος ἐπίστευεν ὅτι αἱ ταραχαὶ τῆς Ἐκκλησίας μόνον τοὺς εἰδωλολάτραις ὠφελοῦν. Ἐδῆλωσε λοιπὸν ἐπισήμως τὴν πίστιν του πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ ἤρχισε σκληρὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν αἱρετικῶν. Πρὸς τοῦτο συνεκάλεσε τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (381 μ.Χ.), ἡ ὁποία κατεδίκασε τὰς αἱρέσεις. Κατόπιν δὲ ἤρχισεν ἀγῶνα ἄνευ οἴκτου κατὰ παντὸς αἱρετικοῦ.

Παραλλήλως ὁ Θεοδόσιος ἐκτύπησεν ἀποφασιστικῶς καὶ τοὺς εἰδωλολάτραις. Ἀπηγόρευσε τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ναῶν των καὶ ὅλας τὰς θυσίας. Ἐκλείσε τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ κατήργησε τοὺς Ὀλυμπια-

κούς αγώνας. Τέλος έδωσαν όλους τους ναούς των ειδωλολατρών εις τους χριστιανούς.

Τα μέτρα αυτά έδωσαν άφορμήν εις πολλούς μοναχούς νά φανατίσουν τους Χριστιανούς και νά προβοϋν εις πολλές παρεκτροπές εναντίον των έθνικών. Τότε έγιναν σφαγαί εις την 'Αλεξάνδρειαν και κατεστράφη τὸ «Σεραπεϊόν», ὁ περίφημος ναὸς τῶν ἐθνικῶν. 'Αλλὰ καὶ παντοῦ τὰ ἱερὰ δένδρα ἐκόπτοντο. Τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν ἐθραύοντο. Οἱ βωμοὶ κατεστρέφοντο. Πολλὰ ἔργα τέχνης, ἀληθινὰ ἀριστουργήματα, κατεστράφησαν καὶ πολλὰ πολύτιμα συγγράμματα ἀρχαίων ἐκάησαν.

Οἱ Πατέρες τῆς 'Εκκλησίας κατέκριναν τὰς πράξεις αὐτὰς ὡς ἀντιθέτους πρὸς τὸ ἀληθές νόημα τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ καὶ διεκήρυξαν τὴν θλίψιν των διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐσχόντων μνημείων. 'Αλλωστε τὰ βίαια μέτρα τοῦ Θεοδοσίου προεκάλεσαν δύο ἐπαναστάσεις: μίαν εἰς τὴν 'Αντιόχειαν, ὅπου ὁ λαὸς κατέστρεψε τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ἀνδριάντας (387) καὶ ἄλλην εἰς Θεσσαλονίκην, ἣ ὅποια ἐπνίγη εἰς τὸ αἷμα χιλιάδων λαοῦ. Διὰ τὸ ὁμαδικὸν αὐτὸ ἔγκλημα ὁ ἐπίσκοπος Μεδιολάνων 'Αμβρόσιος ἀφώρισε τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοῦ ἀπηγόρευσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Οὕτω τὸν ἐξηνάγκασε νὰ ζητήσῃ δημοσίᾳ συγχώρησιν.

Ὁ Θεοδοσίος ἀπέθανεν εἰς τὸ Μιλᾶνον (395 μ.Χ.), ἡ δὲ σορὸς του μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. 'Επειδὴ δὲ ἀπετέλεσε διπλοῦν ἄθλον (ἀπέτρεψε τὸν βαρβαρικὸν κίνδυνον τῶν Γότθων καὶ ἐπέβαλε τὸν Χριστιανισμόν), ὠνομάσθη Μέγας. ✓

'Ερωτήσεις - 'Εργασίαι :

— Τί εἶναι «αἵρεσις» καὶ τί «Σύνοδος»; Κατὰ τί διέφερον αἱ αἵρέσεις τοῦ 'Αρείου καὶ Μακεδονίου; Διατί ἡ νίκη τῆς 'Εκκλησίας κατὰ τῶν αἱρέσεων ἀποδεικνύει τὴν θεῖαν προέλευσίν της;

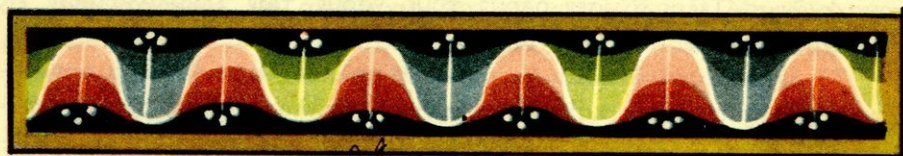
— Διατί ὁ Κωνσταντῖνος ἐστηρίχθη εἰς τοὺς χριστιανούς; Τί σημαίνει: «ἐν τούτῳ νίκη»; Ποῖος καὶ πότε ἔκτισε πρῶτος τὸ Βυζάντιον; Ποιοὶ ἄλλοι ὠνομάσθησαν «Μεγάλοι» καὶ διατί;

— Διατί ὁ ἅγιος Βασίλειος θεωρεῖται ὡς ἅγιος τῆς χαρᾶς καὶ τῶν δώρων καὶ τὰ παιδιὰ τραγουδοῦν ὅτι βασιτᾶ «χαρτὶ καὶ καλαμάρι»;

— 'Ερμηνεύσατε τὰ ἀπολυτικά, τὸν χρησμὸν τοῦ Μαντείου καὶ γράψατε με ὠραῖα γράμματα ὁλόκληρον τὸν Σύμβολον τῆς Πίστεως, ἀναρτήσατέ το εἰς τὴν τάξιν σας καὶ ἀποστηθίσατε αὐτό.

— Διωργανώσατε ἑορτὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Τριῶν 'Ιεραρχῶν καὶ ἀναρτήσατε τὴν εἰκόνα των εἰς τὴν τάξιν σας. 'Ερμηνεύσατε, ἀποστηθίσατε καὶ ψάλλατε τὸ ἀπολυτικίον αὐτῶν.

— 'Εκθεσις: «Τρεῖς μητέρες, τρεῖς 'Ιεράρχαι».

Β. Ζ. Ζαφειρό

6. Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ Η ΚΤΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

α) Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ

Τò 527 μ.Χ. ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων αὐτοκρατόρων αὐτοῦ, ὁ Ἰουστινιανός, ὅστις εἶχεν ὡς ἀρχὴν τό: «ἐν κράτος, μία Ἐκκλησία» καὶ εἰργάσθη πολὺ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως μεταξὺ τῶν ὑπηκόων του.

Κατ' ἀρχὰς ἔκλεισε τὴν περίφημον φιλοσοφικὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν (529), διὰ νὰ ἐκριζώσῃ τὴν εἰδωλολατρίαν.

Κατόπιν ἦλθεν ἀντιμέτωπος μὲ τὰς ἄλλας θρησκείας καὶ μάλιστα μὲ τὴν Ἰουδαϊκὴν. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπανεστάτησαν, ἀλλὰ συνετρίβησαν.

Πολλαὶ συναγωγαὶ τῶν κατεστράφησαν τελείως, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἀπηγορεύθη ν' ἀναγινώσκεται ἡ Π. Διαθήκη ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν τοιοῦτον.

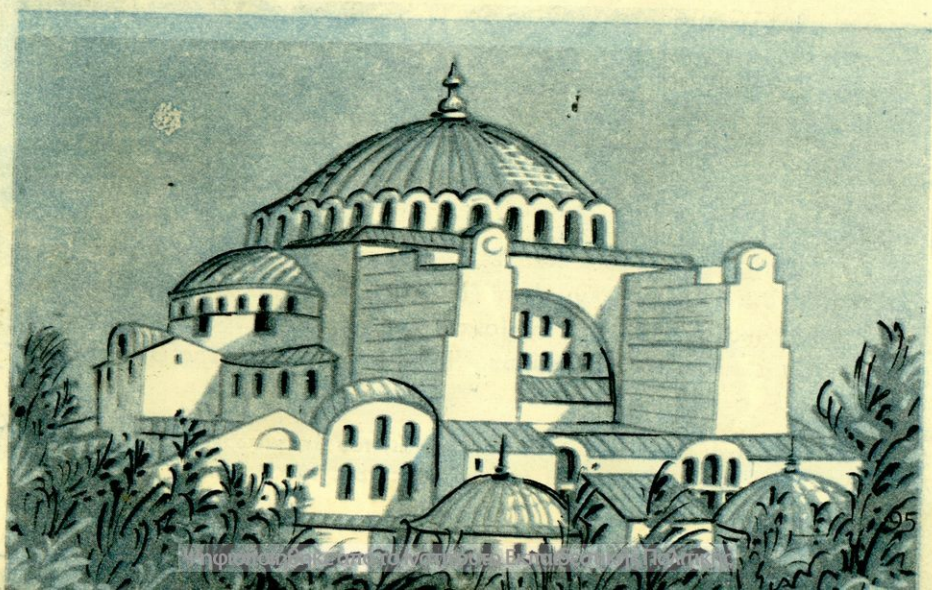
Αὐστηρῶς ἐδιώχθησαν οἱ «Νεστοριανοί», οἱ ὅποιοι ἔφυγαν ἢ ἐξωρίσθησαν εἰς Περσίαν, ὅπου μετέδωσαν τὸν Χριστιανισμόν ὑπὸ τὴν αἰρετικὴν αὐτὴν μορφήν. Ἐπειδὴ οὗτοι κατήγοντο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ Χαλδαίας, ὠνομάσθησαν Χαλδαῖοι.

Μὲ ἐπιείκειαν συμπεριεφέρθη ὁ Ἰουστινιανὸς πρὸς τοὺς Μονοφυσίτας, διότι τοὺς συνεπάθει ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα.

β) Η ΚΤΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Ἡ Ἀγία Σοφία ἐθεμελιώθη (325), ὅταν ἡ Σύνοδος τῆς Νικαίας ἀπεκήρυξε τὸν Ἄρειον καὶ ὁ Χριστὸς ἀνεγνωρίσθη «ἀληθὴς Λόγος καὶ Σοφία τοῦ Θεοῦ». Δι' αὐτὸ ἔλαβε τὸ ὄνομα «Θεοῦ Σοφία» ἢ «Ἀγία Σοφία». Ἀνηγέρθη παρὰ τὸ Θεοφύλακτον Παλάτιον καὶ ἐνεκαινιάσθη ἐπὶ Κωνσταντίου (360). Εἰς αὐτὴν ἀνεγνώσθησαν τὰ Πρακτικὰ τῆς Β' Οἰκ. Συνόδου (381) καὶ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. Εἰς αὐτὴν ἐθριάμβευσεν ὁ Γρηγόριος καὶ ἐδονήθη ἡ φωνὴ τοῦ Χρυσοστόμου. Οὗτος συνεδέθη τόσον μὲ τὸν ναὸν αὐτόν, ὥστε ὁ λαὸς τὸν ἐθεώρησε, περιττὸν μετὰ τὴν ἐξορίαν του καὶ κατεπυρπόλησεν αὐτόν. Ὁ Θεοδοσίος ὁ Β' ἀνοικοδόμησε καὶ πάλιν τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ἀλλ' ἐπυρπολήθη κατὰ τὴν «στάσιν τοῦ νίκα» (532).

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐθεώρησε καθῆκον του νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἀνέγερσιν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ ἱερώτερον τῶν συμβόλων τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ὑπάρξεως τοῦ ἔθνους. Ἀνέθεσε λοιπὸν εἰς τοὺς ἀρχιτέκτονας Ἀνθέμιον καὶ Ἰσιδώρον νὰ κτίσουν τὸν ἀντίποδα τοῦ Παρθενῶνος περισσότερον λαμπρὸν καὶ διέταξε νὰ σταλῇ ἀπὸ ὅλην τὴν ἐπικράτειαν ὅ,τι πολυτιμότερον εἶχεν ὁ κάθε τόπος. Οἱ ἀρχαῖοι ναοὶ ἐγυμνώθησαν διὰ νὰ χαρίσουν ὅ,τι πολυτίμιον εἶχον εἰς τὸν νέον ναόν. Ἦτο τοῦτο χρέος τῶν νεκρῶν θεῶν πρὸς τὸν Ἀθάνατον.

Δέκα χιλιάδες έργαται εἰργάσθησαν ἐπὶ ἑξ σχεδὸν ἔτη καὶ τὴν 27ην Δεκεμβρίου 537 μ.Χ. ἐτελοῦντο τὰ ἐγκαίνια.

Πορφυρόστρωτον καὶ ἀνθοστόλιστον ἐξύπνησε τὸ Βυζάντιον τὴν ἡμέραν ἐκείνην διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ τελετὴν. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα ἔφθασαν μὲ τὸ βασιλικὸν ἄρμα των καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν κομπὴν λεκάνην τῆς αὐλῆς. Ὑπεράνω τῆς μαρμαρίνης κρήνης ἀνεγνώσαν τὴν «καρκινικήν» (1) ἐπιγραφὴν:

«ΝΙΨΘΗ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ»

Ἔβρεξαν τὰ δάκτυλά των εἰς τὸ ὕδωρ τῆς λεκάνης, σημεῖον ὅτι νίπτονται διὰ νὰ εἰσέλθουν καθαροί, καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν «Βασίλειον Πύλην». Εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀντίκρυσαν ἐξαίσιον θέαμα. Ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκρύψῃ τὴν ὑπερφηανείαν του καὶ ἐπιθύρισε: «Νενίκηκά σε, Σολομῶν».

Πράγματι δὲ ὁ ναὸς ἦτο ἀθάνατον ἀριστούργημα τῆς ἑλληνικῆς χριστιανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Συμμετρία, ἐλαφρότης καὶ φῶς ἦσαν τὰ μεγαλύτερα πλεονεκτήματά του. Μέσα ἐκεῖ εἶχεν ἀπλετον φῶς, ἀνέπνεε κανεὶς ἀέρα, ὅπως εἰς τὸ ὑπαιθρον, καὶ ἠσθάνετο ὅτι ἠτένιζε τὸν οὐρανόν. Δάση ὁλόκληρα πολυχρώμων κινδῶν καὶ συνδυασμοὶ χρωματιστῶν μαρμάρων καὶ πολυτίμων λίθων εἰς τοὺς τοίχους καὶ τοὺς κίονας, ἐγέμιζον μὲ θάμβος τὴν ψυχὴν.

Ἡ ζωγραφικὴ εἰκονογράφησις καὶ τὰ ψηφιδωτὰ συνεπλήρωνον τὴν ὅλην ἐπιβλητικότητα τοῦ ναοῦ. Ὁ τροῦλλος του «ἦτο κρεμασμένος ἀπὸ τὸν οὐρανὸν μὲ ἀλυσίδα χρυσεῖν» καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Παντοκράτορος ἀπὸ ἐκεῖ ὑψηλὰ ὑπέβαλλεν εἰς τὸν προσκυνητὴν τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφερε κατάνυξιν εἰς τὴν ψυχὴν του. Ἦτο ὁ ναὸς «ὁ οὐρανὸς ὁ ἐπίγειος, ὁ θρόνος τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, τὸ Χερουβικὸν ὄχημα, τὸ ὡραῖον καὶ ὡραίου ὡραιότερον». ὅπως γράφει ἱστορικὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐκτοτε ἡ Ἀγία Σοφία ἐνέπνεε τὸ ἑλληνικὸν Βυζάντιον ἐπὶ χίλια σχεδὸν ἔτη διὰ νὰ μεγαλουργήσῃ. Ἐκεῖ ἐτελοῦντο αἱ μεγάλαι θρησκευτικαὶ καὶ ἐθνικαὶ ἐορταί, ἐκεῖ ἐχρίοντο οἱ αὐτοκράτορες καὶ ἐψάλλοντο τὰ νικητήρια κατὰ τῶν πολεμίων. Ἐκεῖ ὁ λαὸς συνηθοίετο διὰ νὰ

(1) Καρκινικαὶ ἐπιγραφαὶ λέγονται ἐκεῖναι ποὺ ἀναγινώσκονται ὁμοίως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν πρὸς τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ τέλος πρὸς τὴν ἀρχὴν.

δοξολογήσει, νὰ ἱκετεύσει, νὰ θρηνήσῃ. Ἐκεῖ ἀπέθεσε τὸ Βυζάντιον τὴν καρδίαν του καὶ ἀντήχουν πότε χαρούμενοι καὶ πότε τρομαγμένοι οἱ παλμοὶ τῆς. Ἐκεῖ καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαός, πίσω ἀπὸ μίαν ἀόρατον καὶ κλειστὴν θύραν τοῦ Ἱεροῦ, ἔκρυψε τοὺς πόθους καὶ τὰ ὄνειρά του, μὲ τὴν ἀνίκητον ἐλπίδα ὅτι :

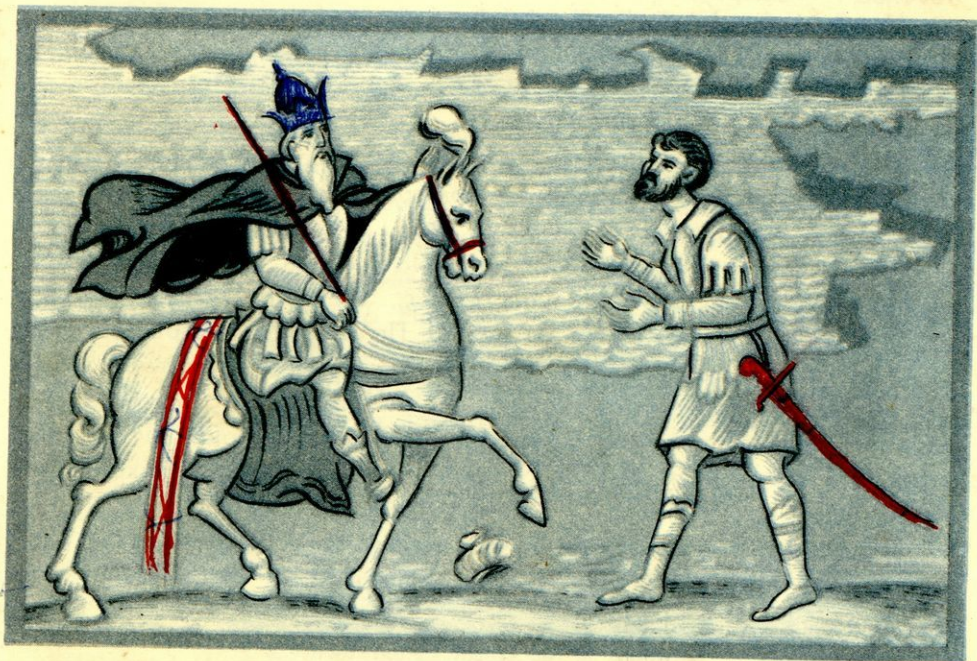
«Πάλι μὲ χρόνια, μὲ καιροὺς, πάλι δικά μας θάναι...»

ΣΗΜ. Ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας, μετὰ τὴν Ἀλωσιν, μετεβλήθη εἰς τουρκικὸν τζαμίον. Ἀπὸ τοῦ 1923 μετετράπη εἰς Μουσεῖον.

7. Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ ΚΑΙ Η ΥΨΩΣΙΣ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

α) Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Ὁ Ἰουστινιανός, μὲ τὰ μεγάλα ἔργα καὶ τοὺς μακροὺς πολέμους, εἶχεν ἐξαντλήσει τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους καὶ οἱ διάδοχοί του δὲν ἐστάθησαν ἱκανοὶ νὰ τὰ ἐπανορθώσουν. Ἡ ἔλλειψις ἱκανοῦ στρατοῦ καὶ

ναυτικοῦ ἐνεθάρρυνε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον του ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα. Οἱ Πέρσαι κατέλαβον τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπυρπόλησαν τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ἔλαβον ὡς λάφυρον τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ἐπροχώρησαν μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ Ἀβάροι ἐβάδισαν ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς τὴν Θεοφρούρητον πόλιν. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας.

Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν περίστασιν εὐρέθη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἡράκλειος. Εὗρε τὰ ταμεῖα τοῦ κράτους κενά, ἀλλ' εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ἐκάθητο μία ὑπέροχος μορφή τοῦ Βυζαντινοῦ κλήρου, ὁ Πατριάρχης Σέργιος. Οὗτος παρέχώρησεν εἰς τὸ κράτος ὅλα τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεῦη, τὰ ἀφιερώματα καὶ τὰ παντὸς εἶδους πλούτη τῶν ναῶν καὶ τῶν μοναστηρίων.

Μὲ τὴν ἀξίαν αὐτῶν ὁ Ἡράκλειος κατάρθωσε νὰ σχηματίσῃ ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ στόλον. Κατόπιν ἔκλεισεν εἰρήνην μὲ τοὺς Ἀβάρους, ἐλειτούργηθη ταπεινά, παρέλαβεν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην τὴν ἀχειροποιήτον εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα μὲ τὸ σύνθημα : — Ἐμπρὸς, διὰ τὴν πίστιν καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου!

Ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ἰσσόν, ἐκέρδισε τὴν πρώτην μάχην καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Ἀρμενίαν καὶ Μηδίαν.

Οἱ Ἀβάροι ὅμως ἐπίστευαν τότε ὅτι ἦτο εὐκαιρία ν' ἀρπάσουν τὰ ἀμύθητα πλούτη τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ παρεσπόνδισαν. Μὲ ἀμέτρητον στρατὸν καὶ ἐπὶ κεφαλῇ τὸν Χαγᾶνον, ὠπλισμένοι μὲ τόξα καὶ ἀκόντια, μὲ μεγάλας σπάθας καὶ πολιορκητικὰς μηχανὰς, ἔφθασαν ἕως τὰ τεῖχη τῆς Πόλεως.

Τότε ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος καὶ ὁ Πατριάρχης Σέργιος ἐστρατολόγησαν ὅλους τοὺς μαχίμους χριστιανοὺς. Ὁ Βῶνος μάχεται ἐπὶ κεφαλῇ τῶν στρατιωτῶν εἰς τὰ τεῖχη. Ὁ Πατριάρχης, ἐνδεδυμένος τὰ ἀρχιερατικά του ἄμφια, ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν λαμπροφορεμένον ἱερὸν κλῆρον, μὲ εἰκόνας τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν Τιμίαν Ἐσθῆτα τῆς, μὲ τὴν ἀχειροποιήτον εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ Τίμια ξύλα, γυρίζει εἰς τὰ κάστρα, ἀπὸ τὴν μίαν ἐπαλξιν εἰς τὴν ἄλλην καὶ τονώνει τὸ ἠθικὸν τῶν στρατιωτῶν.

Πολεμισταὶ καὶ λαὸς περνοῦν τὰς νύκτας τῶν εἰς ἀγρυπνίας καὶ παρακλήσεις πρὸς τὴν Ὑπέρμαχον στρατηγόν:

«Χαῖρε, δι' ἧς ἐγείρονται τρόπαια.

«Χαῖρε, δι' ἧς ἐχθροὶ καταπίπτουσιν...»

Ὁ Χαγαῖνος ἐπιτίθεται συνεχῶς, ἀλλὰ θεία δύναμις εἰσέρχεται εἰς τὰς καρδίας τῶν προμάχων τῆς Πόλεως. Μὲ τὴν κραυγὴν: «ὁ Σταυρὸς νικᾷ» στέλλουν βροχὴν ἀπὸ βέλη κατὰ τῶν βαρβάρων. Ἡ θεία μορφή τῆς Θεοτόκου τοὺς ἐνδυναμώνει, ἐνῶ τρομάζει τοὺς ἐχθρούς. Οὗτοι ἐντρομοὶ βλέπουν αὐτὴν νὰ βηματίζῃ ἐπάνω εἰς τὰ τείχη. Τὰ βάρβαρα στίφη καίουν τοὺς πολεμικοὺς τῶν πύργους καὶ ἐξαφανίζονται πανικόβλητα (626 μ.Χ.).

Ὅταν ἐκαθάρισεν ὁ τόπος ἀπὸ τὰ τέρατα τῶν στεππῶν, ὡς νὰ ὠδήγῃ ὅλους μία ἀκατανίκητος δύναμις, εἰσῆλθον ἀσκεπεῖς καὶ ἀνυπόδητοι εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, ἐγονυπέτησαν ἐμπρὸς εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ τότε ἠκούσθη, πνιγμένη ἀπὸ συγκίνησιν, ἡ φωνὴ τοῦ Ἱεράρχου:

«Χαῖρε, τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀσάλευτος πύργος.

«Χαῖρε, τῆς βασιλείας τὸ ἀπόρρητον τεῖχος...»

Μὲ μίαν φωνὴν ὁ λαὸς ἐπανελάμβανε τοὺς θεοὺς ὕμνους, ἀκάθιστος καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ἐνῶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἡ θολωτὴ ἐκκλησία ἔδονεῖτο ἀπὸ τὴν μυριόστομον μελωδίαν:

«Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια, ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια, ἀναγράφω Σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε· ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον, ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω Σοι Χαῖρε, νύμφη ἀνόμφευτε».

Οἱ ἀπαράμιλλοι αὐτοὶ ὕμνοι, μὲ τὴν προσθήκην τροπαρίων, εὐχῶν, ψαλμῶν κλπ. ἀπετέλεσαν ἀργότερον τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου ἢ Χαιρετισμῶν (1), ἡ ὁποία ψάλλεται σήμερον εἰς τὰς ἐκκλησίας καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς (2).

β) Η ΝΥΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Ὀλίγον ἀργότερον ὁ Ἡράκλειος κατενίκησε τοὺς Πέρσας, ἠλευθέρωσε τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ἐπέστρεψε νικητῆς. Ἡ εἰδησις αὕτη συνήρπασε τὴν Βασιλεύουσαν καί, λαμπαδηφοροῦσα, μὲ ἐπὶ κεφαλῇ τὸν Πατριάρχην Σέργιον (ὁ γενναῖος Βῶνος εἶχεν ἀποθάνει) τὸν ἀνέμενε, μὲ κλώνους δάφνης καὶ ἐλαίας καὶ τὴν κραυγὴν:

—Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου!

(1) Ἀκάθιστος ὀνομάζεται, διότι δὲν ἔχει «καθίσματα» (τροπάρια πού ὅταν ψάλλωνται ἐπιτρέπεται νὰ κάθηνται οἱ πιστοί). Χαιρετισμοὶ λέγονται ἀπὸ τὴν συχνὴν ἐπανάληψιν τοῦ: «Χαῖρε».

(2) Τὰς 4 πρώτας Παρασκευὰς ψάλλονται ἀνὰ ἑξ «οἴκοι», τὴν δὲ τελευταίαν ὁλόκληρος ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος.

Ὁ πολεμιστής ἀποθέτει τὴν πανοπλίαν του καὶ ἀσπάζεται τὸν σε-
βάσιμον ποιμενάρχην. Κατόπιν ὀρθίος ἐπὶ ἄρματος, συρομένου ἀπὸ
τέσσαρας ἐλέφαντας, εἰσέρχεται θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς
Χρυσῆς Πύλης, ἐνῶ τῆς ὅλης πομπῆς προηγεῖται τὸ ἐνδοξότερον ὄλων
τῶν τροπαίων, ὁ Τίμιος καὶ Ζωοποιὸς Σταυρός.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος (629 μ.Χ.) ὁ Ἡράκλειος μετέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ,
ἀποκατέστησεν εἰς τὸν θρόνον του τὸν Πατριάρχην Ζαχαρίαν, ὅστις
εἶχεν αἰχμαλωτισθῆ ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ ὑψωσε τὸν Τίμιον Σταυρὸν
εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, ὅπου τὸν εἶχεν ὑψώσει καὶ ἡ Ἁγία Ἑλένη. Ὁ ἱερὸς
κλῆρος καὶ ὁ λαὸς ἔψαλλον μὲ κατάνυξιν τό :

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς
ὀρθοδόξοις κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου
πολίτευμα».

Τὸ μέγα τοῦτο γεγονός, τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἑορ-
τάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἥτοι τὴν 14ην Σεπτεμβρίου.

8. Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ, ΟΙ ΑΣΚΗΤΑΙ, Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

α) ΟΙ ΑΣΚΗΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΝΑΧΟΙ

Μετὰ τὸν αἰῶνα τῶν Ἀποστόλων ἡ καταπόνησις τοῦ σώματος
ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ὡς τρανὸν δεῖγμα εὐσεβείας. Πολλοὶ
ἐπέβαλλον εἰς τὸν ἑαυτὸν των μεγάλας στερήσεις καὶ νηστείας καὶ διήρ-
χοντο τὸν βίον των μὲ μακρὰς προσευχὰς καὶ ἀγρυπνίας. Οὗτοι ὠνο-
μάσθησαν ἀσκηταί.

Κατὰ τοὺς διωγμοὺς τοῦ Δεκίου (249 – 251) πρῶτος ὁ Παῦλος ὁ
Θηβαῖος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐπέρασεν ἐκεῖ ὀλόκληρον τὴν
ζωὴν του ὡς ἀσκητής. Κατόπιν ἄλλαι ψυχαί, διψῶσαι τὸν Χριστόν,
ἠθέλησαν νὰ ἐπιτύχουν τὴν χριστιανικὴν τελειότητα μακρὰν τοῦ κό-
σμου καὶ τῆς ἁμαρτωλῆς κοινωνίας τῶν εἰδωλολατρῶν. Κατέφευγον
λοιπὸν εἰς ἐρήμους τόπους, ὅπου διῆγον βίον μοναχικόν. Οἱ ἀσκηταί
αὐτοὶ ὠνομάσθησαν μοναχοί. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἔμενον πολλοὶ μαζί, ἐλέ-
γοντο κοινοβίται, ἐνῶ ὅσοι ἀπεσύροντο εἰς τελείαν μόνωσιν, εἰς τοὺς
πλέον ἐρήμους τόπους καὶ σπήλαια, ἐλέγοντο ἀναχωρηταί ἢ ἐρημίται.

Οἱ μοναχοὶ εἶχον βαθεῖαν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν καὶ προσεπάθουν
νὰ ζήσουν ὡς ἀσώματα ὄντα, ὡς ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς. Παρὰ ταῦτα
ὁμως ἠγωνίσθησαν κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας καὶ τῶν αἱρέσεων καὶ πολ-

λοι ἐξ αὐτῶν ἐμαρτύρησαν. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τῆς δουλείας τοῦ ἔθνους μας, αὐτοὶ διετήρησαν μαζί μὲ τὴν θρησκείαν καὶ τὸ φρόνημα τῆς φυλῆς μας καὶ αὐτοὶ ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὸν ἱερόν μας Ἀγῶνα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους μας.

β) Ὁ ἅγιος Ἀντωνίου

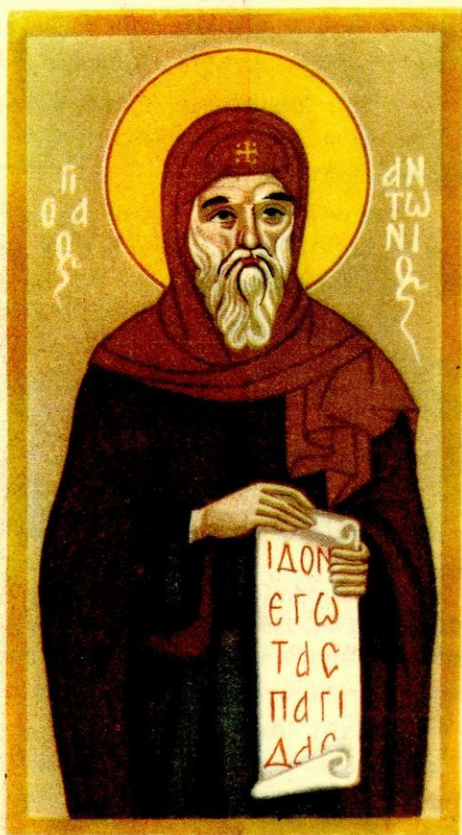
Πατὴρ τοῦ μοναχικοῦ καὶ ἀσκητικοῦ βίου θεωρεῖται ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, ὅστις ἐγεννήθη εἰς Κομὰ τῆς Αἰγύπτου (περὶ τὸ 250 μ.Χ.) καὶ κατήγετο ἀπὸ εὐπορὸν οἰκογένειαν.

Δὲν ἔμαθε γράμματα, ἀλλὰ μὲ τὴν συχνὴν φοίτησίν του εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὴν ἀκρόασιν τοῦ θείου λόγου, ἀπέκτησε τὰς γνώσεις ποὺ τοῦ ἐχρειάζοντο νὰ στηρίξη τὴν θερμὴν του πίστιν.

Ἦτο νέος, ὅταν ἔχασε τοὺς γονεῖς του. Τότε ὑπήκουσεν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν πλούσιον νέον: «ὕπαγε, πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς» (Ματθ. ιθ', 21). Ἐμοίρασε λοιπὸν τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἔρημον διὰ «πνευματικὴν ἄσκησιν». Ἐζησε ἐπὶ πολλὰ ἔτη τρώγων ἄρτον κατὰξηρον καὶ πίνων μόνον ὀλίγον ὕδωρ, ἐλυπεῖτο δὲ διότι τὸ «ἄθανάτον πνεῦμα ἔχει ἀνάγκην ὑλικῆς τροφῆς».

Ὅταν μετὰ εἴκοσι καὶ πλέον ἔτη ἀπέκτησεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἄσκησίν του, ἐπεκοινώνησε μὲ τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ διδάξη καὶ παρδειγματίσῃ αὐτούς.

Ἀλλ' ἤδη ὁ διωγμὸς τοῦ Μαρξίμινου (311) καθίστατο σφοδρότερος καὶ ἀπηνέστερος παρὰ τὸν Νεῖλον. Ἡ Ἀλεξάνδρεια εἶχεν ἀνάγκην ὁδηγῶν καὶ ἡρώων ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Ἀντώνιος ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς ἀδελφούς του. Ἐβοήθει αὐτοὺς εἰς τὰ ἀναγκαστικά ἔργα τῶν μεταλλείων καὶ παρηκολούθει τοὺς καταδικαζομένους μέχρι τοῦ σκληροῦ τόπου τοῦ μαρτυρίου των. Ἀκόμη καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸν ἐσέβοντο καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ τὸν συλλάβουν. Ἄλλως τε ἐπεθύμει νὰ ὀδηγηθῇ καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν ὑπὲρ πίστεως θάνατον. Ἡ θεία Πρόνοια ὅμως δὲν τὸν εἶχε προορίσει διὰ τὸ μαρτύριον τοῦ αἵματος.

Μετὰ τοὺς διωγμοὺς ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ἐρημητήριόν του, ὅπου ἐπέρασε τὰς εὐτυχεστέρας ἡμέρας τῆς ζωῆς του. Εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Κυρίου τὴν ἰδιαιτέραν χάριν τῆς θεραπείας τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν ἀσθενειῶν καὶ ἀπειρα πλήθη ἤρχοντο πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ τὸν θαυμάσουν, νὰ τὸν συμβουλευθοῦν, νὰ ἐξομολογηθοῦν ἢ νὰ θεραπευθοῦν. Ἀκόμη καὶ οἱ βασιλεῖς τοῦ ἔγραφον καὶ τοῦ ἐζήτουν τὰς συμβουλὰς του. Οἱ ἄλλοι μοναχοὶ ἐθαύμαζον δι' αὐτό, ἀλλ' ὁ Ἅγιος τοὺς ἔλεγε:

— Μὴ θαυμάζετε εἰ γράφει βασιλεὺς πρὸς ἡμᾶς· ἄνθρωπος γὰρ ἐστίν. Ἀλλὰ θαυμάζετε, ὅτι ὁ Θεὸς τὸν νόμον ἀνθρώποις ἔγραψε καὶ διὰ τοῦ ἰδίου λελάληκεν ἡμῖν.

Ὅταν ἐξέσπασεν ἡ λαΐλαψ τοῦ Ἀρειανισμοῦ, ὁ Ἀντώνιος κατῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ μὲ τὸ κῦρος του τὸν ἀγῶνα τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

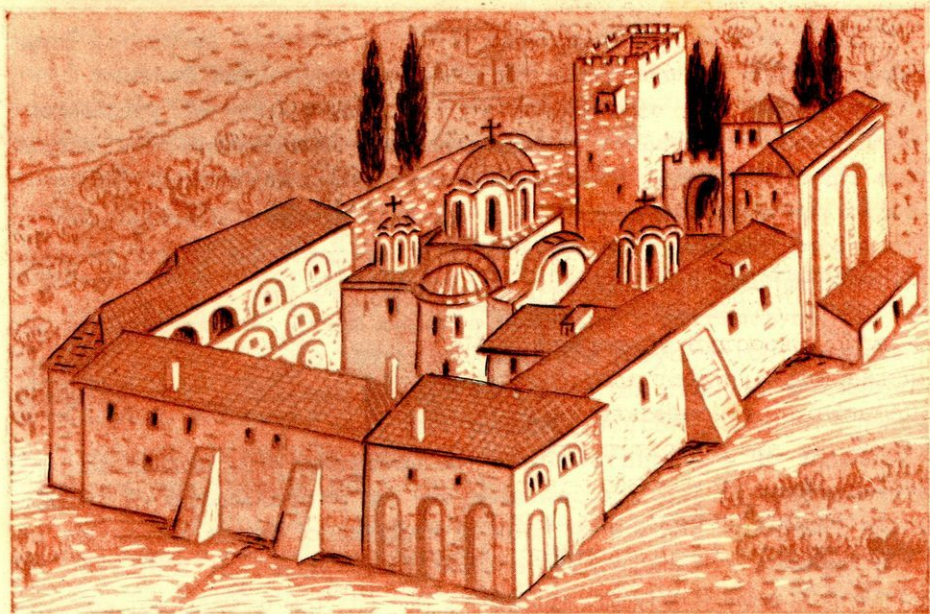
Ἡ δρᾶσις του μεταξύ τῶν μοναχῶν ἀπετέλεσε διὰ τὴν Ἐκκλησίαν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ. Οἱ μαθηταὶ του κατόπιν διέδωσαν τὸν μοναχικὸν βίον εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν.

Ὁ Ἀντώνιος διετήρησε μέχρι τέλους τοῦ βίου του ὅλας τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς του δυνάμεις καὶ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 105 ἐτῶν, διὰ νὰ προστεθῇ εἰς τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 17ην Ἰανουαρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον: **Υ**

«Τὸν ζηλωτὴν Ἠλίαν τοῖς τρόποις μιμούμενος, τῷ Βαπτιστῇ εὐθείαις ταῖς τρίβοις ἐπόμενος, Πάτερ Ἀντώνιε, τῆς ἐρήμου γέγονας οἰκιστῆς καὶ τὴν οἰκουμένην ἐστηρίξας εὐχαῖς σου. Δι' ὃ πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.»

Υ) Η ΘΕΡΑΠΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ

Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὁ Παχώμιος, ἀντάξιός τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, διωργάνωσε τὸ κοινοβιακὸν βίον, μὲ τὸν ὁποῖον ἤκμασε καὶ ἐλαμπρύνθη τὸ μοναχικὸν σύστημα τῆς Αἰγύπτου. Ἦδη αἱ ἔρημοι εἶχον γίνει «πόλεις μοναχῶν» καὶ ὁ Παχώμιος ἔκτισεν εἰς ἓνα νησάκι τοῦ Νεί-

λου, τὴν Τάβενναν, τὸ πρῶτον μοναστήριον τῶν ἀνδρῶν καὶ κατόπιν καὶ γυναικείον τοιοῦτον. Εἰς αὐτὰ συνεκεντρώθησαν πολλοὶ ἀσκηταὶ καὶ μοναχοὶ καὶ ἐδημιουργήθη ὁ μοναχικὸς βίος.

Βραδύτερον ὁ Μ. Βασίλειος ἔγραψε τοὺς «μοναχικοὺς κανόνας», οἱ ὅποιοι ἐφαρμόζονται ἕκτοτε εἰς τὰ μοναστήρια τῶν ὀρθοδόξων μοναχῶν. Κατ' αὐτοὺς ὁ μοναχὸς ὑπόσχεται «ἀρετὴν, ὑπακοὴν καὶ πτωχείαν». Τὸ ἔργον τοῦ Παχωμίου συνέχισεν ὁ μαθητὴς του Θεόδωρος καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ὁ μοναχικὸς βίος διεδόθη εἰς ὁλόκληρον τὸ Βυζάντιον. Παρητηρήθη δὲ τόσος ὑπὲρ αὐτοῦ ζήλος, ὥστε καὶ βασιλεῖς ἀκόμη ἔκτιζον μοναστήρια ἢ ἔζων ὡς μοναχοί.

Τὰ μοναστήρια ἢ μοναὶ ἔχουν εἰς τὸ κέντρον ἓνα ναὸν καὶ γύρω ἀπὸ αὐτὸν κελλίαι διὰ τοὺς μοναχοὺς. Διακρίνονται δὲ εἰς κοινόβια, ὅπου οἱ μοναχοὶ ζοῦν κοινὴν ζωὴν καὶ ἔχουν ἅπαντα κοινά, καὶ εἰς ιδιόρρυθμα, ὅπου ἕκαστος μοναχὸς φροντίζει μόνος διὰ τὴν συντήρησίν του.

Ὁ μοναχικὸς βίος ἀπέβη ἐκπολιτιστικὸς παράγων, διότι :

α) Οἱ μοναχοὶ διεφύλαξαν τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ ὑπῆρξαν ἀφωσιωμένοι ἱεραπόστολοι καὶ ζηλωταὶ φύλακες τῶν πατρῶων.

β) Οἱ μοναχοὶ ἐκαλλιέργησαν ἀγόνους ἐκτάσεις, ἐφύτευσαν ὅπως πορφύρα δένδρα καὶ ἀνέπτυξαν τὰς πλουτοπαραγωγικὰς δυνάμεις.

γ) Οἱ μοναχοὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γραμμάτων, τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Ἦνοιξαν σχολεῖα, ἡλευθέρωσαν τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ ἐξημέρωσαν λαοὺς (εἰς τὴν Δύσιν). Διέσωσαν πολλὰ συγγράμματα ἀρχαίων συγγραφέων εἰς τὰς μοναστηριακὰς βιβλιοθήκας. Ἐπέδειξαν δεξιότητιαν, ἣτις καταφαίνεται εἰς τὰ ἐπιμελῶς εἰκονογραφημένα καὶ διακοσμημένα χειρόγραφα τῶν.

δ) Τὰ μοναστήρια ἀπέβησαν φυτώρια ἀρετῆς, ἐπροστάτευσαν καὶ διέθρεψαν τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀποκλήρους τῆς τύχης, ἱδρυσαν διάφορα ἀγαθοεργὰ ἰδρύματα καὶ ἀπέβησαν σχολεῖα μορφώσεως τῶν κληρικῶν (μονὴ Στουδιτῶν, Πάτμου, Ἀθῶνος κλπ.).

Παρὰ τὴν συστηματοποίησιν τοῦ μοναχικοῦ βίου πολλοὶ ἀσκηταὶ ἐξηκολούθουν νὰ ζοῦν ἀπομονωμένοι καὶ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς ὑπερβολικὰς στερήσεις. Ὀνομαστοὶ ἦσαν οἱ στυλῖται, οἱ ὁποῖοι ἔμενον εἰς μικρὸν ἄμβωνα, στερεωμένον ἐπὶ στύλου, ὅπου ἔζων καὶ ἐδίδασκον. Ἐξ αὐτῶν ὁ Συμεὼν ἔζησεν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ἐπὶ τοῦ στύλου καὶ κατέστη ζωντανὸν παράδειγμα ἀρετῆς καὶ σοφίας.

9. ΟΙ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΟΙ — ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΣΙΑΣ

Ἀπὸ τοῦ 8' μ.Χ. αἰῶνος οἱ ναοὶ ἤρχισαν νὰ ἐξωραΐζωνται μὲ εἰκόνας. Αὗται ἦσαν μωσαϊκὰ, τοιχογραφίαι ἢ ἔργα χαρακτηριστικῆς ἐπὶ ἐλεφαντοστοῦ, χαλκοῦ ἢ ξύλου. Ἐφ' ὅσον μὲ τὰς εἰκόνας ἐδυνάμωνεν ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν καὶ διετερεῖτο εἰς αὐτοὺς ζωηρὰ ἡ μνήμη τῶν εἰκονιζομένων ἱερῶν προσώπων, οὐδεὶς ἐσκέφθη νὰ ἀντιταχθῇ κατ' αὐτῶν. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως ὁ ἀμόρφωτος ὄχλος ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ λατρεύῃ αὐτὴν ταύτην τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἦσαν κατασκευασμένοι. Ἡ λατρεία τῶν δὲ ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰ λείψανα καὶ ὅσα τῶν ἁγίων.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀνάπτυξις τοῦ μοναχισμοῦ ἀνησύχει τοὺς κυβερνῶντας, διότι ἔβλεπον νὰ χάνωνται πολλαὶ δυνάμεις, ἀπαραίτητοι εἰς τὸν στρατὸν, τὴν γεωργίαν κλπ.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς οἱ «εἰκονομάχοι» ἀπετέλουν ἤδη μίαν δύναμιν εἰς τὸ κράτος, ἡ ὁποία ἔφερεν ἀναταραχὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὴν περίοδον τῆς εἰκονομαχίας. Αὕτη διήρκεσεν 120 περίπου ἔτη καὶ διακρίνεται εἰς δύο περιόδους:

α) Πρώτη περίοδος εικονομαχίας (726 — 787 μ.Χ.). Πρώτος ο αυτοκράτωρ ο Λέων Γ' ο Ίσαυρος ήθέλησε νά επαναφέρη τούς πιστούς εις τήν ὀρθήν πίστιν. Ἀντί ὅμως νά χρησιμοποιήσῃ χριστιανικά μέσα (κήρυγμα, μόρφωσιν, διαφώτισιν τοῦ λαοῦ κλπ.), μετεχειρίσθη βίαια τοιαῦτα. Τὸ ἔτος 726 μ.Χ. ἐξέδωκε διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀπηγόρευε τὴν προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ λειψάνων. Ἦθελε τὴν κατάργησιν αὐτῶν ἀπὸ παντὸς ὀρθοδόξου ναοῦ καὶ ἀπὸ πάσης εὐσεβοῦς οἰκίας. Ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς ματαίως προσεπάθησε νά ἀποσαβήσῃ τὴν ἔκδοσιν τοιοῦτου διατάγματος καὶ ἐζήτησε τὴν σύγκλησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ γ' ἀποφασίσῃ σχετικῶς. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο νά πανθῇ. Οἱ μοναχοὶ ἦσαν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς ἀντιδράσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν διωγμῶν. Τὸ διάταγμα αὐτὸ διήρесе τὸν λαὸν εἰς εἰκονομάχους καὶ εἰκονολάτραις καὶ ἔφερεν ἐξεγέρσεις καὶ στασιαστικὰ κινήματα.

Μὲ ἄλλο διάταγμα (730 μ.Χ.) διέτασσε τὴν καταστροφὴν τῶν εἰκόνων καὶ ἐτίχρισιν τῶν εἰκονογραφιῶν δι' ἄσβεστου. Καὶ ἡ ὀνομαστὴ εἰκὼν τῆς Χαλκῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων Χριστὸς ὁ Ἀντιφωνητής, κατερρίφθη τότε διὰ πελέκεως καὶ κατεστράφη.

Αἱ ἐνέργειαι αὗται ἀπετέλεσαν τὸ προοίμιον τῆς εἰκονομαχίας.

Ἀργότερον ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ε' (740 — 775) ἤρχισε συστηματικώτερος διωγμὸς τῶν μοναχῶν καὶ τῶν μοναστηρίων. Ὁ αὐτοκράτωρ συνεκάλεσε Σύνοδον (754), ἡ ὁποία κατεδίκασε τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων καὶ ἀνεθεμάτιζε τὸ ἄτομον, ποῦ θὰ ἐδοκίμαζε νά παρουσιάσῃ μὲ ὑλικά χρώματα τὴν μορφήν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἁγίων.

Ἠκολούθησεν ἀθρόα καταστροφὴ τῶν εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι ἐθρυμματίζοντο, ἐκαίοντο καὶ ἐξετίθεντο εἰς διαφόρους προσβολάς. Οἱ εἰκονολάτραι ἐδιώχθησαν τότε, ἐβασανίσθησαν, ἐφυλακίσθησαν ἢ ἐξωρίσθησαν. Πολλὰ δὲ ἀξιόλογα ἔργα τέχνης, μνημεῖα καὶ εἰκονογραφημένα χειρόγραφα, κατεστράφησαν. Οἱ πλουσίως διακοσμημένοι τοῖχοι τῶν ναῶν ἐκαλύφθησαν ἢ διεκοσμήθησαν μὲ νέα σχέδια. Ἡ Ἐκκλησία διήνυσε τὴν ὁδὸν τοῦ μαρτυρίου. Οἱ μοναχοὶ ἐδιώκοντο συστηματικῶς.

Σπουδαῖοι γλύπται καὶ ζωγράφοι μετηνάστευσαν εἰς τὴν Δύσιν καὶ ἔφερον τὴν ἀνθησιν τῆς Βυζαντινῆς χριστιανικῆς καλλιτεχνίας εἰς ξένους τόπους.

Κατόπιν ὁ Λέων ὁ Δ' (785 — 780), ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν αὐτοκράτειραν Εἰρήνην τὴν Ἀθηναίαν, ἠκολούθησε τακτικὴν μεταβάσεως

εις την ἀποκατάστασιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Ἡ Εἰρήνη, ποῦ διεδέχθη αὐτὸν, μετὰ τὸν Πατριάρχην Ταράσιον, συνεκάλεσαν τὴν Ζ' Οἰκ. Σύνοδον εἰς Νίκαιαν (787), εἰς τὴν ὁποίαν παρέστησαν 350 Πατέρες. Ἡ Σύνοδος ἐξέδωκε δογματικὸν Ὅρον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς:

«Ὅριζομεν ν' ἀπονέμωμεν εἰς τὰς εἰκόνας τιμητικὸν ἀσπασμόν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν, ὅχι λατρείαν, ἡ ὁποία ἀρμόζει μόνον εἰς τὸν Θεόν. Ἐπομένως καὶ κηρία καὶ κανδήλας δυνάμεθα νὰ ἀνάπτωμεν ἔμπροσθέν των, καὶ θυμίαμα νὰ καίωμεν. Διότι «τῆς εἰκόνος ἡ τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει» καὶ ὁ τιμὴν τὴν εἰκόνα τιμᾷ δι' αὐτῆς τὸ εἰκονιζόμενον πρόσωπον».

β) Δευτέρα περίοδος εἰκονομαχίας (813 — 843 μ.Χ.). Ἐπέρασεν ἕκτοτε ἓν τέταρτον αἰῶνος, ἀλλ' ἡ κίνησις τῆς εἰκονομαχίας ὑφίστατο εἰσέτι ζωηρά, ἰδίως εἰς τὸν στρατόν.

Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων Ε' ὁ Ἀρμένιος (813 — 820 μ.Χ.) συνεκάλεσε νέαν Σύνοδον (815), ἡ ὁποία κατεδίκασε τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων καὶ ὥρισε τὴν «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» τοιαύτην.

Οἱ εἰκονομάχοι ὅμως αὐτοκράτορες τῆς περιόδου αὐτῆς συνήντησαν μεγαλυτέραν ἀντίδρασιν μετὰ ὀργανωμένους πλέον τοὺς εἰκονολάτραις. Ἐπὶ κεφαλῇς εἶχον τὸν Θεόδωρον τῆς μονῆς Στουδίου.

Ὁ Μιχαὴλ Β' (820 — 829) ἠκολούθησεν ἡπιωτέραν τακτικὴν. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Θεόφιλος (829 — 842) παρεδέχετο τὴν τιμητικὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων, ἔγραψε πολλοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, ἀλλ' ἐτιμῶρει τοὺς μοναχοὺς, ποὺ ἐξωγράφιζον εἰκόνας. Λέγεται ὅμως ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ στιγμᾶς ἡσπάσθη τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ψάλλον: «Ἀλαλα τὰ χεῖλη τῶν ἀσεβῶν, τῶν μὴ προσκυνούντων τὴν εἰκόνα σου τὴν Σεπτὴν....»

Ἡ σύζυγός του Θεοδώρα συνεκάλεσεν Ἐνδημοῦσαν Σύνοδον τὸ 843 μ.Χ., ἡ ὁποία ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὸν Ὅρον τῆς Ζ' Οἰκουμ. Συνόδου καὶ ἐπεράτωσε τὰς ἐργασίας τῆς μετὰ ἐπίσημον λειτουργίαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας. Αὕτη συνέπεσε μετὰ τὴν Α' Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ἡ ὁποία ἑορτάζεται ἕκτοτε ὡς Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον:

«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου προσκυνούμεν, Ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός. Βουλῆσαι γὰρ ἠδὲ δόκῃσας σαρκὶ ἀνελεῖν ἐν τῷ σταυρῷ, ἵνα ρύσῃ οὖς ἐπλάσας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν Σοὶ: Χαράς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον».

Ἡ περίοδος τῆς εἰκονομαχίας ἀφῆκε βαθέα ἵχνη ἐπὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ζωῆς. Ἐξηφανίσθησαν αἱ γλυπταὶ ἀναπαραστάσεις ἁγίων προσώπων ἢ ἱερῶν σκηνῶν. Ἐμεινεν ὁμως ἐλεύθερον τὸ στάδιον εἰς τὴν τελειοτέραν ἔκφρασιν τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας, τῆς ὁποίας τὰ ἀνυπέρβλητα δημιουργήματα θαυμάζονται εἰσέτι.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι :

— Ἐχετε μοναστήρια εἰς τὴν ποριοχὴν σας ; Ἐπισκεφθῆτε αὐτὰ καὶ παρατηρήσατε τὸν ναόν, τὰ κελλία, τὰς εἰκόνας. Εἶδατε εἰκόνας εἰς τοιχογραφίας ἢ μὲ ψηφιδωτά ; Εἶδατε ἅγια λείψανα ;

— Κατὰ τί διέφερον οἱ εἰκονομάχοι ἀπὸ τοὺς εἰκονολάτρας ; Πότε ἡ εἰκονολατρία ὁμοιάζει μὲ εἰδωλολατρίαν ; Διατί τὰ ἔτη ἐκεῖνα τῆς εἰκονομαχίας ἦσαν πλήρη ἐπαναστάσεων, διωγμῶν κλπ. ; Εἰς τί διαφέρει ἡ τιμητικὴ προσκύνῃσι ἀπὸ τὴν λατρείαν ;

— Ἐκθεσις : «Κάτω ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσι τοῦ σπιτιοῦ μου».

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ (867 μ.Χ.—1453 μ.Χ.)

ΑΠΟ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ

ΜΕΧΡΙ

ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝ(Ο)ΠΟΛΕΩΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

1. ΑΙ ΑΖΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ — Ο ΦΩΤΙΟΣ — ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ

α) ΑΙ ΑΖΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ

Μετά τὸν θάνατον τοῦ Μ. Θεοδοσίου τὸ κράτος διηρέθη ὀριστικῶς εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικόν. Τὸ πρῶτον ἐξῆσε περὶ τὰ χίλια ἔτη, ἐνῶ τὸ ἄλλο διελύθη (474) εἰς μικρὰ κρατίδια, ποὺ ἀπετέλεσαν τοὺς πυρῆ-
νας τῶν σημερινῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Ἡ Ἐκκλησία ὁμως ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἡνωμένη δογματικῶς καὶ μόνον διοικητικῶς ἐχωρίζετο εἰς πέντε Πατριαρχεῖα. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ρώμης ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ β' αἰῶνος Πάπας, ἡ δὲ Β' Οἰκ. Σύνοδος ἀνεγνώρισεν εἰς αὐτὸν «πρωτεῖον τιμῆς». Μετὰ ἀπὸ αὐτὸν εἶχε «πρεσβεῖα τιμῆς» ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἀπὸ τοῦ στ' αἰῶνος ὠνομάσθη «Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης».

Ὁ Πάπας ἠθέλησε νὰ μεταβάλῃ τὸ «πρωτεῖον τιμῆς» εἰς «πρωτεῖον ἐξουσίας» καὶ οὕτω νὰ διοικῇ ὁλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν. Σύνθημα τῶν παπικῶν ἦτο τὸ: «ὅπως ὑπάρχει εἰς Θεὸς, τοιουτοτρόπως ὁ Θεὸς ἔδω-
κεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μόνον ἓναν ἄρχοντα, τὸν Πάπαν». Ὡς ἐπιχεί-
ρημα ἔφερον τὸ ὅτι ὁ Πάπας ἦτο διάδοχος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Ρώ-
μης τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, «ἄρχοντος τῶν ἀποστόλων» καὶ «θεμελίου
λίθου τῆς Ἐκκλησίας». Οὐτε ὁμως ὁ Πέτρος ἱδρυσεν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς
Ρώμης, οὐτε ἦτο ἐπίσκοπος μιᾶς ὠρισμένης Ἐκκλησίας.

Διὰ τοῦτο αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς ἀντετίθεντο εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν Παπῶν.

Ὁ Πάπας ἐν τούτοις ἐπέτυχε νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν δεσποτείαν του εἰς ὁλόκληρον τὴν Δύσιν καὶ ν' ἀπαγκιστρωθῇ ἀπὸ τὸ Βυζάντιον. Ἐνῷ δὲ εἰς τὸν Παλατῖνον λόφον τῆς Ρώμης δὲν ὑπῆρχε πλέον αὐτοκράτωρ, εἰς τὸν Βατικανὸν τοιοῦτον εἶχεν ἐγκατασταθῇ εἰς ἡγεμονίαν ἄλλου εἰδούς, τοῦ ὁποίου ἡ κυριαρχία δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ ἐδαφῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως. Οὗτος ἦτο ὁ Πάπας, ὅστις εἶχεν ἀντιπροσώπους εἰς κάθε πόλιν καὶ χωρίον. Ἀργότερον ὁ βασιλεὺς τῶν Φράγκων Πιπῖνος ἐνίκησε τοὺς Λογγοβάρδους καὶ κατέθεσε τὰς κλεῖδας τῶν κυριευθεισῶν πόλεων ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, μαζί μὲ δωρητήριον ἑγγραφον πρὸς τὸν Πάπαν. Κατόπιν ὁ Πάπας ἔστειλε Ρωμαῖον αὐτοκράτορα τὸν Κάρολον τὸν Μέγαν, ὅστις τοῦ ἀνεγνώρισε καὶ πολιτικὴν ἐξουσίαν καὶ οὕτως οἱ Πάπαι ἱδρυσαν τὸ κοσμικὸν κράτος (754 μ.Χ.), τὸ ὁποῖον διατηρεῖται μέχρι σήμερον, ἀλλὰ μόνον ἐντὸς τῆς Ρώμης πλέον.

β) Οἱ ἱεροὶ Φωτίος

Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Γ' εἶχε συνάροντα τὸν θεῖον του Βάρδα, τὸν ὁποῖον ἠρνήθη νὰ μεταλάβῃ ὁ Πατριάρχης Ἰγνάτιος, ἐπεὶ διήγε ἀκόλαστον καὶ ἁμαρτωλὴν ζωὴν. Ὁ Βάρδας τότε ἐξεθρόνισε τὸν Ἰγνάτιον (857) καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνύψωσε τὸν Φώτιον, ὅστις ἦτο λαϊκὸς καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν κατέλαβεν ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης.

Ἡ ἐκλογή τοῦ Φωτίου ὑπῆρξε βεβαίως ἐπιτυχής. Ὁ Φώτιος μὲ τὴν σοφίαν του, τὰ συγγράμμα-

τά του και την δρᾶσιν του ἐλάμπρυνε τὸν θρόνον. Ὁ λαὸς ὁμως διηρέθη εἰς δύο παρατάξεις. Ἄλλοι ὑπεστήριζον τὸν Φώτιον καὶ ἄλλοι τὸν Ἰγνάτιον.

Ὁ εὐσεβὴς καὶ εἰρηνικὸς Φώτιος ἠθέλησε νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν του μὲ Σύνοδον (851), εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα. Κατ' αὐτὴν ὑπεστηρίχθη, ὅτι καὶ ἄλλοτε ἐγένετο παρομοία ἐκλογή Πατριάρχου (Ταρασίου, Ἀμβροσίου κλπ.). Ἡ ἐκλογή τοῦ Φωτίου ἐπεκυρώθη ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Πάπα. Ὁ Πάπας ὁμως συνεκάλεσεν ἄλλην Σύνοδον εἰς Ρώμην (863), ἣ ὁποία ἀφώρρισε τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοὺς καὶ καθήρεσε τὸν Φώτιον. Ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως τότε ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ Πάπα καὶ ὁ Φώτιος τὸν καθυσύχασε μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ διευθετηθῇ τὸ ζήτημα.

Ἐπηκολούθησεν ὁμως νέα αὐθαιρεσία τοῦ Πάπα. Κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Φωτίου ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Βόγορις καὶ ὅλοι οἱ Βούλγαροι ἔγιναν χριστιανοὶ (864). Σύμφωνα δὲ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, οὗτοι ἔπρεπε νὰ ἔχουν Μητέρα Ἐκκλησίαν ἐκείνην ποὺ ἐπέτυχεν τὸν προσηλυτισμὸν των. Ὁ Πάπας ὁμως ἔστειλεν εἰς Βουλγαρίαν Λατίνους κληρικούς, οἱ ὅποιοι ἐξεδίωξαν τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ ἐδίδασκον νοθευμένας τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας.

Υ) ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ

Ὁ Φώτιος συνεκάλεσε νέαν Σύνοδον εἰς Κωνσταντινούπολιν (867), κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ἄλλων πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς. Αὕτη ἀνεθεμάτισε τὸν Πάπαν καὶ ἀπέκρουσε πᾶσαν ἐπέμβασιν τῶν Παπῶν εἰς ὑποθέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Οὕτω διεκόπη πᾶσα ἐπαφὴ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἐπῆλθε δηλ. ὁ χωρισμὸς τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἥτοι τὸ **Σχίσμα**.

Μετὰ τὸ Σχίσμα ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία προσοικειώθη τὸν τίτλον «Καθολικὴ», ποὺ συμβολίζει τὰς κοσμοκρατορικὰς βλέψεις της, ἐνῶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐνέμεινεν εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν της: «Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ», ποὺ ἀπηχεῖ τὴν προσήλωσιν της εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ τοὺς ἀγῶνας της κατὰ τῆς πλάνης. Κορυφὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ κέντρον αὐτῆς ἀπετέλεσε τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη καὶ «Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία».

2. ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΛΑΥΩΝ, ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΡΩΣΩΝ

α) Σλαῦοι. Οἱ Σλαῦοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ βόρεια σύνορα τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ Ἡράκλειος ἐφρόντισε διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τοὺς Σέρβους καὶ Κροάτας. Ὁ Φώτιος ἐπροχώρησεν εἰς τὸν ἐκχριστιανισμόν τῶν Πολωνῶν, Βοημῶν καὶ Μοραβῶν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὰς χώρας αὐτὰς τοὺς ἐκ Θεσσαλονίκης μοναχοὺς Κύριλλον καὶ Μεθόδιον. Οὗτοι ἐξέμαθον τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν, κατήρτισαν σλαβικὸν ἀλφάβητον, τὸ «Κυρίλλειον», καὶ μετέφρασαν εἰς αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰ ἀπαραίτητα λειτουργικὰ βιβλία.

β) Οἱ Βούλγαροι. Οἱ Βούλγαροι ἦσαν φυλὴ ἐχθρική πρὸς τοὺς Σλαῦους, ἀλλ' ὡς περισσότερον βάρβαροι αὐτῶν ἐξεσλαβίσθησαν ταχέως. Κατὰ τὸν 7^{ον} αἰῶνα ἔκαμνον συχνὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐπέτυχον ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Πωγωνᾶτον νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν σημερινήν των χώραν.

Ἕλληνες μοναχοὶ καὶ ἄλλοι αἰχμάλωτοι τῶν Βουλγάρων παρεσκεύασαν τὸ ἔδαφος διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Κατόπιν εἰδομεν ὅτι ἐβαπτίσθη ὁ βασιλεὺς των Βόγορις (864) καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸ κράτος του, βοηθούμενος ἀπὸ μαθητὰς τοῦ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Ἐκτετε οἱ Βούλγαροι θεωροῦν ὡς ἅγιον τὸν Βόγοριν καὶ ὡς ἀποστόλους αὐτῶν τὸν Κύριλλον καὶ Μεθόδιον.

γ) Ρῶσοι. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, τὰς πρώτας βάσεις τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Σκυθῶν ἔθεσεν ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας. Αἱ βαρβαρικαὶ ἐπιδρομαὶ ὅμως καὶ ὁ εἰδωλολατρικὸς φανατισμὸς δὲν ἠνόνησαν τὴν διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὁ Φώτιος ἐφρόντισε διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ν. Ρωσίαν.

Οἱ χριστιανοὶ καὶ οἱ ἐμπορευόμενοι Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι παρήμενον ἐκεῖ, ἔπεισαν τὴν βασίλισσαν Ὀλγαν νὰ βαπτισθῇ χριστιανὴ (955). Ὁ ἐγγονός της Βλαδίμηρος λέγεται, ὅτι ἔστειλε δέκα ἐπισήμους Ρώσους νὰ ἐπισκεφθοῦν διαφόρους χώρας, νὰ ἐξετάσουν τὰς θρησκείας αὐτῶν καὶ νὰ ἐκλέξουν τὴν καλυτέραν. Μόλις ἦλθον οὗτοι εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἤκουσαν τὴν Θείαν Λειτουργίαν, τόσον ἐγοητεύθησαν

ἀπὸ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ὥστε διέκοψαν τὸ ταξίδιον των καὶ συνέστησαν εἰς τὸν βασιλέα τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ βασιλεὺς ἐβαπτίσθη (988), ἔλαβε σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τοῦ Βουλγαροκτόνου Ἀνναν καὶ ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμόν ὡς ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ κράτους. Ἐγκατεστάθη τότε εἰς τὸ Κίεβον καὶ τὸ κατέστησε ἱερὰν πόλιν τῶν Ρώσων. Κατὰ διαταγὴν του ἐβαπτίσθη ὅλος ὁ λαὸς καὶ ὁ ποταμὸς Βορυσθένης ἐκλήθη διὰ τὸ ὁμαδικὸν βάπτισμα «Ἰορδάνης τῶν Ρώσων». Διὰ τοῦτο ὁ Βλαδίμηρος θεωρεῖται ὡς ἅγιος καὶ ἱσαπόστολος τῶν Ρώσων. ✓

Ἑρωτήσεις - Ἑργασίαι :

— Ποιοὶ εἶναι οἱ πρῶτοι ἅγιοι καὶ ἀπόστολοι τῶν Βουλγάρων καὶ Ρώσων; Τί ὀφείλουν οὗτοι, ὅπως καὶ οἱ Σλαῦοι, εἰς τοὺς Ἕλληνας;
Ἐκθεσίς: «Τὸ βάπτισμα τοῦ Βορυσθένη».

Οὐκ

3. ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΟΡΙΣΤΙΚΟΝ

Κατὰ τὸ ἔτος 1054 μ.Χ. οἱ Νορμανδοὶ ἀπέσπασαν ὅλας τὰς κτήσεις τοῦ Βυζαντίου εἰς Κάτω Ἰταλίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Θ' ὁ Μονομάχος ἠθέλησε νὰ προσεταιρισθῇ τὸν Πάπαν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ στείλῃ ἀντιπροσώπους εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς συνδιαλλαγὴν καὶ ἄρσιν τοῦ Σχίσματος.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα ἐκόμισαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, εἰς τὴν ὁποίαν κατηγορεῖτο ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ Κηρουλάριος, ὅτι ἤθελε δῆθεν νὰ ὑποτάξῃ τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ Πατριάρχης τότε διέκοψε πᾶσαν ἐπαφὴν μαζί των καὶ οὗτοι, εἰσελθόντες εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας κατὰ τὴν ὥραν τῆς Θείας Λειτουργίας, κατέθεσαν ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης ἀφορισμὸν τοῦ Πάπα κατὰ τοῦ Πατριάρχου. Ἡ ἀπρεπὴς αὕτῃ συμπεριφορὰ των εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ συγκληθῇ νέα Σύνοδος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, ἡ ὁποία ἀφώρισε τὸν Πάπαν καὶ ἀνθεμάτισε τὸ ἐγγραφον, τοὺς συντάξαντας αὐτὸ καὶ ὅσους τὸ παρεδέχοντο. Τὰς ἀποφάσεις αὐτὰς ἐνέκριναν καὶ τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀπὸ τότε (1054 μ.Χ.) ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀνεκλήρυνθη ὡς ὀριστικῶς ἀποκεκομμένη καὶ σχισματικὴ.

Κατόπιν ἔγιναν πολλοὶ ἀπόπειραι διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἡ κυριωτέρα ἐξ αὐτῶν ἦτο ἡ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Η' Παλαιολόγου (1438), ὅστις ἔστειλεν ἀντι-

προσώπους του εις τὴν πρὸς τοῦτο συγκληθεῖσαν Σύνοδον τῆς Φερράρας (1438). Οἱ ἀντιπρόσωποι δὲν ἐδέχοντο τὰς καινοτομίας τοῦ Πάπα καὶ οὗτος μετέφερε τὴν Σύνοδον εἰς Φλωρεντίαν, ὅπου πολλοὶ ἀντιπρόσωποι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπογράψουν τὴν ἔνωσιν, κατόπιν πιέσεως τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις ἤλπιζεν εἰς βοήθειαν τοῦ Πάπα κατὰ τῶν Τούρκων. Ἠρνήθησαν ὁμως νὰ ὑπογράψουν ὁ Ἐφέσου Μάρκος καὶ μερικοὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι. Ὅταν οἱ ἀντιπρόσωποι ἐπέστρεψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ λαὸς ἀπεδοκίμασε τοὺς «ἐνωτικούς». Ἐπηκολούθησε μεγάλος ἀναβρασμὸς καὶ ἐγίναν πολλαὶ Τοπικαὶ Σύνοδοι ἀποδοκίμασας τῆς Συνόδου τῆς Φλωρεντίας. Ἐπισήμως ἀπεκηρύχθη αὕτη τὸ 1450, ἐπὶ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, με Σύνοδον. Οὕτως ἐσώθη τὸ γόητρον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. ✓

✓ 4. ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ – ΑΙΡΕΤΙΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ – ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑΙ

Μετὰ τὸ Σχίσμα ὁ Πάπας ἀπέβη ὁ ἀνώτατος ρυθμιστὴς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τῆς Δύσεως καὶ ὑποκατέστησε τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους. Ἔθεσεν ὡς ἀρχὴν τό: «ἡ παπῶσὺν προεδρεύει τῶν ψυχῶν, ἡ βασιλεῖα τῶν σωμάτων» καὶ ἐκηρύχθη «ἀλάθητος». (1)

Ἡ μετάφρασις τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἐγίνε μόνον εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγίνοντο καὶ τὰ κηρύγματα. Ἀλλ' αὕτη ἦτο ἀκατανόητος ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ οὗτος ἀπεξενώθη ἀπὸ τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐγέμισεν ἀπὸ δεισδαιμονίας καὶ ἐδέχετο ἀβασανίστως κάθε αἰρετικὴν διδασκαλίαν καὶ καινοτομίαν τοῦ Πάπα.

Οὕτω παρὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Δυτικοὶ τελοῦν τὸ βάπτισμα διὰ ραντισμοῦ ἢ δι' ἐπιχύσεως ὕδατος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ βαπτιζομένου καὶ οὐχὶ διὰ καταδύσεως.

Ἡ Θεία Εὐχαριστία τελεῖται με ἄζυμον καὶ οὐχὶ με ἐνζυμον ἄρτον. Εἰς τοὺς λαϊκοὺς δὲ μεταδίδεται μόνον ἄρτος.

(1) Τὸ ἀλάθητον παραδέχονται οἱ Ὁρθόδοξοι, ὅτι πηγάζει οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀλαθῆ-του τῶν μελῶν της, ἀλλ' ὅλων τῶν ἱεραρχῶν, συνερχομένων εἰς Οἶκ. Σύνοδον. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀλάθητος καὶ ὄχι τὰ μέλη αὐτῆς, διότι ἕκαστος χωριστὰ πιθανὸν νὰ σφάλλῃ. Ὁ Πάπας ἐπέτυχε διὰ τῆς Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ (1870) νὰ τοῦ ἀναγνωρισθῇ τὸ «ἀλάθητον» καὶ νὰ θέσῃ ἑαυτὸν ὑπεράνω τῶν Συνόδων. Τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὸ ἀνεχθοῦν ὅλοι καὶ πολλοί, με ἀρχηγὸν τὸν θεολόγον Ντὴλλιγκερ, ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὀνομάζονται ἔκτοτε «Παλαιοκαθολικοί».

Ἐκκλησία εἰσήγαγε τὰς ἀξιομισθίας. Ἀξιομισθία εἶναι τὸ περίσσευμα τῶν καλῶν ἔργων τῆς Παναγίας, τῶν Ἀγίων καὶ ἀπὸ τὸν σταυρικὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος. Αὗται ἀποτελοῦν θησαυρὸν τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλάμβανεν ὁ Πάπας χάριν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ἐχορήγει τὰς ἀφέσεις (συγχωροχάρτια), ἥτοι γραπτὰς συγχωρήσεις ἔναντι πληρωμῆς.

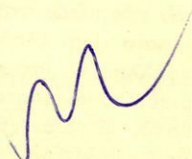
Ἐπίσης ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἔδωσε τοιαύτην μορφήν εἰς τὴν τέλεσιν τῆς λατρείας, ὥστε αὕτη νὰ ἐγγίξῃ τὴν εἰδωλολατρικὴν, με τὰς πομπῶδεις τελετάς, τὰς θεατρικὰς ἐπιδείξεις κλπ.

Τέλος ὁ Πάπας καθιέρωσε ἐξεζητημένας ἑορτάς, ὡς π.χ. τῆς «Λόγχις», τῶν «ἡλων», τοῦ «ἀκαθίνου στεφάνου» κλπ.

Ὁ Πάπας ἐπέτυχε πρὸς στιγμήν νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρόν του καὶ νὰ διακυβερνήσῃ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Με ἀφορμὴν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἀγίων Τόπων ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὑπεκίνησε διαφόρους Σταυροφορίας καὶ εἰς μίαν ἀπὸ αὐτάς οἱ Δυτικοὶ κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν (1204) καὶ κατέλυσαν τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Τότε ἡ ἀκμὴ τῶν Παπῶν ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον.

Οἱ ἡγεμόνες τῆς Δύσεως ὁμῶς ἀπέκτησαν στρατὸν καὶ με αὐτὸν ἐξεμηδένισαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα. Τότε ἐπενόησε τὴν «Ἱερὰν Ἐξέτασιν», ἥτοι δικαστήριον ἐξ ἐμπίστων μοναχῶν, τὸ ὁποῖον ἐδίκασε πάντα κατηγορούμενον ὡς αἰρετικὸν καὶ κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον, ἵνα σωθῇ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

Ἀμέτρητα ἦσαν τὰ θύματα τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως ἀπὸ τοῦ 18^{ου} μέχρι τοῦ 19^{ου} αἰῶνος. Ἀλλ' οἱ Πάπαι ἠναγκάσθησαν τελικῶς νὰ περιορισθοῦν εἰς τὰ θρησκευτικὰ τῶν μόνον καθήκοντα.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΕΤΑΡΤΗ (1453 μέχρι σήμερα)

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝ)ΠΟΛΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΥ

δης

✓
1. Η ΔΥΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

α) Ο ΛΟΥΘΕΡΟΣ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΦΗΜΙΣΜΕΝΩΝ

Ἡ παπικὴ ἀπολυταρχία εἰς τὴν διοίκησιν, ἡ ἱεροκαπηλεία εἰς τὴν λατρείαν, αἱ νοθεῖαι τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ ὁ ἐκτροχιασμός τῶν παπικῶν, ἐξήγειρον κατὰ καιροὺς εὐσεβεῖς ψυχάς. Ὁ παπικὸς κολλοσσὸς ὅμως μὲ τὰ τρομοκρατικά του μέτρα ἐματαίωνε κάθε μεταρρυθμιστικὴν τάσιν.

Ἦδη οἱ διάφοροι πωληταὶ «ἀφέσεων» δὲν ἐδίσταζον νὰ διαφημίζουν τὸ ἐμπόρευσμά των μὲ τό: «Μόλις ἀκουσθῇ ὁ ἦχος τοῦ χρήματος, ἡ ψυχὴ ἀναπηδᾷ ἀπὸ τὸ Καθατήριον πῦρ».

Τὸ 1517 ὁ μοναχὸς Γιόχαν Τέτζελ ἐφθασεν εἰς Σαξωνίαν μὲ ὀλόκληρα δέματα «ἀφέσεων» καὶ διελάλει τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν. Τότε ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βυττεμβέργης Λούθηρος ἐξεμάνη καὶ ἐτοιχοκόλλησεν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν κατηγορίαν κατὰ τοῦ Πάπα, γραμμένην εἰς 95 κεφάλαια («Θέσεις»).

Ὁ Μαρτίνος Λούθηρος ἐγεννήθη τὸ 1483 εἰς τὴν Σαξωνίαν. Ἐμελέτησε τὴν Ἀγίαν Γράφην καὶ εὗρε μεγάλην διαφορὰν μεταξὺ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἔργων τοῦ Πάπα. Δι' αὐτὸ προέβη εἰς τὴν πρᾶξιν του αὐτὴν. Ὁ Πάπας ἀνησύχησε καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην διὰ νὰ ἀπολογηθῇ. Ὁ Λούθηρος βεβαίως δὲν ἐπῆγε καὶ ὥς ἐκ τούτου ἔλαβεν ἀφορισμὸν τοῦ Πάπα, τὸν ὁποῖον ὅμως ἔκανσεν ἐνώπιον μεγάλης συγκεντρώσεως λαοῦ.

Ἦδη ὀλόκληρος ἡ Εὐρώπη ἔμαθε τὰς «95 θέσεις» τοῦ Λουθήρου. Ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας, ἄλλοι ἐδέχοντο τὴν μεταρρυθμίσιν καὶ ἄλλοι ἔμενον πιστοὶ εἰς τὸν Πάπαν. Τότε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Κάρολος δ' Ε' συνεκάλεσε συνέδριον τῶν ἡγεμόνων εἰς Βόρμς (1521), τὸ ὁποῖον

ἀπηγόρευσε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Λουθήρου. Ἀλλ' ἡ μεταρρύθμισις ἐκέρδιζεν ἔδαφος καὶ συνεκλήθη νέον συνέδριον εἰς Σπάιερ (1527). Εἰς αὐτὸ παρέστη καὶ ὁ Λούθηρος καὶ ἠρνήθη νὰ ἀνακαλέσῃ ἔστω καὶ μίαν λέξιν ἀπὸ ὅσα εἶχε γράψῃ καὶ διακηρύξῃ. Τὸ συνέδριον ἐκήρυξε τὸν Λούθηρον ἐκτὸς νόμου καὶ ἀπηγόρευσεν εἰς ὅλους τοὺς Γερμανοὺς νὰ δώσουν στέγην ἢ τροφήν ἢ νὰ διαβάζουν τὰ βιβλία αὐτοῦ τοῦ αἰρετικοῦ. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Λουθήρου ἡγεμόνες διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς. Δι' αὐτὸ ὠνομάσθησαν διαμαρτυρόμενοι ἢ προτεστάνται.

Ὁ Λούθηρος παρέμεινεν ἀσφαλὴς εἰς ἓνα πύργον τῆς Σαξωνίας. Ἐκεῖ μετέφρασεν ὁλόκληρον τὴν Ἀγίαν Γραφήν εἰς τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν, διὰ νὰ τὴν μελετοῦν ὅλοι καὶ νὰ μαθάνουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἀπέθανε τὸ 1546 καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν, ὅπου εἶχε διακηρύξῃ τὴν ἀντίθεσίν του πρὸς τὸν Πάπαν. Τὸ ἔργον του ὁμως ἐπέζησεν.

Ἡ διδασκαλία του περιστρέφεται περὶ τὰ ἑξῆς κύρια σημεῖα :

1. Μόνη πηγὴ καὶ κανὼν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ζωῆς εἶναι ἡ Ἀγία Γραφή καὶ ὄχι ἡ Ἱερὰ Παράδοσις.
2. «Πρωτεῖον τοῦ Πάπα», «Καθαρτήριον πῦρ», «ἀφέσεις» κλπ. εἶναι ἀντιχριστιανικά ἐπινοήματα τῶν Παπῶν. Ἡ ἱερωσύνη ἀπορρίπτεται, διότι ὅλοι εἶναι ἴσοι ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ κανεὶς δὲν ἔχει ἀνωτέραν χάριν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὥστε νὰ κάμνῃ τὸν μεσάζοντα. Οἱ κληρικοὶ (πρεσβύτεροι μόνον καὶ διάκονοι) εἶναι ἀπλοὶ ὑπάλληλοι τῆς Ἐκκλησίας, καθήκοντα δὲ ἱεροκήρυκος δύναται νὰ ἀναλάβῃ οἷοσδ' ἕτερος πιστός.
3. Μυστήρια εἶναι μόνον τὸ Βάπτισμα καὶ ἡ Θεία Εὐχαριστία. Τὰ ἄλλα εἶναι ἀπλὰ τελεταί. Ἑορταὶ εἶναι αἱ Κυριακαί, ὡς καὶ αἱ Δεσποτικαὶ τοιαῦται. Τιμὴ τῶν ἁγίων, τῶν ἱερῶν λειψάνων, τῶν ἱερῶν εἰκόνων κλπ. ἀποκρούεται.
4. Κάθε λαὸς πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν λατρείαν του εἰς τὴν ἐθνικὴν του γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ εἶναι μεταφρασμένη ἡ Ἀγία Γραφή. Νηστεῖαι, ἀγρυπνίαι, ἱερὰ ἀποδημίαι, μετάνοια, μνημόσυνα, προσφοραὶ κλπ. ἀπορρίπτονται. Θεία λατρεία εἶναι ἡ ἀνάγνσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς, τὸ κήρυγμα καὶ τὸ ἄσμα (ὕμνοι).
5. Ἐκαστος σώζεται μόνον διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Τὰ ἄλλα ἔργα δὲν εἶναι περιττά, ἀλλὰ δὲν σώζουσιν.

Ὁ Προτεσταντισμὸς ἀνεγνωρίσθη ἐπίσημως εἰς Γερμανίαν (1555) καὶ διεδόθη εἰς Δανίαν καὶ Σκανδιναυικὰ κράτη.

Β) ΖΩΓΓΛΙΟΣ - ΚΑΛΒΙΝΟΣ - ΘΥΡΗΣΧΕΝΤΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Συγχρόνως μὲ τὸν Λούθηρον ἤρχισεν ἀντιπατικὸν ἀγῶνα εἰς Ζυρρίχην (Ἑλβετίας) ὁ Ζβίγγλιος. Ἐναντίον τοῦ ὁμως ἐστράφησαν οἱ εὐγενεῖς καὶ ἐξερράγη ἐπανάστασις, κατὰ τὴν ὁποίαν συνελήφθη καὶ ἑκά (1531).

Ἦδη εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Λαφέβρ ντ' Ἐτάπλ ἐξετύπωσε γαλλικὴν μετάφρασιν τῶν Εὐαγγελίων (1523). Ἡ Βίβλος εἰσέδυσσε παντοῦ πλέον καὶ ἦτο ὡς νὰ παρείχετο εἰς τοὺς χριστιανούς αὐτὴ αὐτὴ ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἔθεσε τὰς ἐρμηνείας τῶν Παπῶν καὶ τῶν Συνόδων τῶν εἰς κατωτέραν μοῖραν.

Οἱ βιοτέχναι, οἱ ἐργάται, οἱ ἐπαγγελματίαι καὶ ὅλοι οἱ ταπεινοὶ ἐδέχοντο πρῶτοι τὰς λουθηρανικὰς ἀρχὰς καὶ ἤρχισαν νὰ θραύουν τὰ ἀγάλματα τῆς Παναγίας καὶ τῶν ἁγίων. Διὰ τοῦτο ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς αἰρετικοὶ καὶ ἐδιώκοντο. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ **Καλβῖνος**.

Διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν διωγμὸν ὁ Καλβῖνος διέφυγεν εἰς Ἑλβετίαν. Οὗτος ἀπὸ σπουδαστῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἐγνώρισε τὰς θεωρίας τοῦ Λουθήρου καὶ προσεχώρησεν εἰς αὐτάς. Ἦδη ἐδημοσίευσεν τὸ δόγμα του, τὸ ὁποῖον ἦτο παραπλήσιον μὲ ἐκεῖνο τοῦ Λουθήρου. Ἰδρυσεν ἐκκλησιαστικὰς κοινότητάς, εἰς τὰς ὁποίας τὰ μὲν θρησκευτικὰ καθήκοντα ἔχουν οἱ κληρικοὶ (πάστορες), τὰ δὲ διοικητικὰ οἱ πρεσβύτεροι κατὰ τὴν ἡλικίαν.

Ὁ Καλβῖνος κατέστησε τὴν Γενεύην «Ρώμην τοῦ προτεσταντισμοῦ». Ἰδρυσεν Ἀκαδημίαν, ἡ ὁποία κατέστη τὸ μέγα σεμινάριον, ὁπόθεν ἐξέκίνησαν ἱεραπόστολοι, ἐμψυχωμένοι ἀπὸ τὸν θερμότερον ζῆλον, καὶ μετέφερον τὴν καλβινιστικὴν λατρείαν εἰς Γαλλίαν, Ὁλλανδίαν καὶ Σκωτίαν.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ διωγμοὶ ἠϋξανον εἰς Γαλλίαν καὶ ἀπέληξαν εἰς μίαν φρικιαστικὴν τραγωδίαν, τὴν σφαγὴν τῶν Βαλδίνων, τῶν ὁποίων ἡ πίστις προσήγγιζε πρὸς τὰς νέας θεωρίας.

Αἱ διώξεις ὅμως ἐστερέωσαν τοὺς διωκομένους εἰς τὰς πεποιθήσεις τῶν καὶ προεκάλεσαν νέους προσηλυτισμοὺς πρὸς τὴν πίστιν τῶν. Μὲ τὴν προσχώρησιν δὲ καὶ τῶν εὐγενῶν ὁ καλβινισμὸς κατέστη πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν κόμμα, ἀποφασισμένον νὰ προασπίσῃ τὴν πίστιν του διὰ τῶν ὁπλῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἤρχισαν οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι, οἱ ὁποῖοι προσέλαβον φρικώδη χαρακτῆρα. Καθολικοὶ καὶ Καλβινισταί, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀντιποίνων, ἐστραγγάλιζον, ἀπηγχόνιζον καὶ ἔκαιον τοὺς ἀντιπάλους τῶν χωρὶς οἶκτον. Ἀποκορύφωμα αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ πραγματοποιηθεῖσα κατὰ τὴν αὐγὴν τῆς 24ης Αὐγούστου 1572, ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, σφαγὴ χιλιάδων καλβινιστῶν εἰς Παρίσιους.

Τέλος τὸ Διάταγμα τῆς Νάντης (1498) ἐνεκαινίασε τὴν ἀνεξιθρησκείαν καὶ ἀπετέλεσε σταθμὸν διὰ τὴν ἱστορίαν.

Υ) Η ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ βασιλεὺς Ἑρρίκος ὁ Η' (15^{ος} αἰών) ἐκήρυξεν ἀνεξάρτητον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διέλυσε τὰ μοναστήρια, ποὺ ἦσαν κέντρα παπικῆς ἐπιρροῆς. Ἡ βασίλισσα Ἐλισάβετ (1538) ἠκολούθησε μέσῃ ὁδῷ καὶ διεμόρφωσε τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία διετήρησε τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπισκόπου καὶ λέγεται καὶ ἐπισκοπιανή. Δέχεται ἐπίσης τὴν νηστείαν, τὰς ἑορτὰς τῶν ἁγίων κλπ. Ἀγγλικανικαὶ Ἐκκλησίαι ἰδρύθησαν εἰς Αὐστραλίαν καὶ Ἀμερικὴν, μὲ ἀπείρους προτεσταντικὰς παραφυάδας, ὥστε ν' ἀποτελοῦν θρησκευτικὰς Ἑταιρείας ἢ Συλλόγους μᾶλλον καὶ οὐχὶ Ἐκκλησίας.

2. Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

α) Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐπὶ αἰῶνας ἐπάλαισεν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἐνίκησε καὶ ἐρριζώθη εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντέσχε τὴν καταιγίδα ἀλλεπαλλήλων κυμάτων εἰδωλολατρῶν βαρβάρων.

Ἦλθον οἱ Σταυροφόροι, ὡς σιδηρόφρακτοι καὶ αἱμοσταγεῖς ἐπιδρομεῖς, καὶ κατέλυσαν τὸ κοσμικὸν κατασκευασμὰ, τὸ κράτος. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἀνεκτήθη καὶ πάλιν (1261), ἀλλ' ἡ παρακμὴ τοῦ Βυζαντίου ἐπροχώρει πλέον μὲ ταχύτατον ρυθμὸν. Καὶ ὕστερα ἀπὸ χιλιόχρονον ἀγῶνα, κάμπτεται καὶ λυγίζει. Τὴν Τρίτην, 29 Μαΐου 1453, πίπτει εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ ἡ Θεοφρούρητος Πόλις.

Χιλιάδες λαοῦ κατέφυγον εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ἐνῶ οἱ λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου ἀνέπεμπον τὰς δεήσεις τῆς τελευταίας λειτουργίας. Μία ὀρδὴ αἱματοβαμμένων Τούρκων ἔθραυσε τὰς θύρας καὶ ἐρρίφη ἐπὶ τοῦ ἀλλόφρονος πλήθους. Αἱ κραυγαί, οἱ δαρμοί, αἱ φωναὶ τῆς ἀγωνίας ἀνέβησαν ἕως τὸν οὐρανόν. Τότε «ἐδάκρυσαν αἱ εἰκόνες» καὶ τὰ πάντα ἐκάλυπεν ὁ θρῦλος. Οἱ τελευταῖοι ἐκεῖνοι ὕμνοι ἰκεσίας καὶ πίστεως, ἐν τούτοις, θὰ ἀντηχοῦν εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν ψυχὴν μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων.

β) Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ - Ο ΟΙΚΟΝΟΜΕΝ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Ἐνῶ τὸ Βυζάντιον καὶ ὁ πολιτισμὸς του ἀπέθνησκον καὶ ἤρχιζε περίοδος μακρᾶς καὶ ἐφιαλτικῆς δουλείας διὰ τὸ ὑπόδουλον ἔθνος, ἡ

Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ κατώρθωσε νὰ ἐπιζήσῃ μέσα εἰς τὰ ἐρείπια, διὰ νὰ θερμαίνῃ διὰ τῆς πίστεως τὰς πληγωμένας ψυχὰς τῶν πιστῶν καὶ υποθάλαπτη τὴν ἐλπίδα μιᾶς νέας χαρραυγῆς.

Ὁ κατακτητὴς Μωάμεθ ἠδύνατο ν' ἀποφασίσῃ τὸν ἐξισλαμισμὸν τῶν χωρῶν ποῦ κατέκτησε. Τότε τὸ λαμπρὸν ἔργον τῶν Ἀποστόλων καὶ ὅλων τῶν Ἀγίων θὰ κατεστρέφετο. Ἄλλ' ἡ Θεία Πρόνοια δὲν ἐπέτρεψε τὸ ταιοῦτον. Ὁ Μωάμεθ ἐσκέφθη ὅτι οἱ χριστιανοί, ποῦ ἐπάλλαισαν μὲ φανατισμὸν καὶ αὐτοθυσίαν διὰ τὴν ἐδραίωσιν τῆς θρησκείας, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὴν ἀπαρνηθοῦν μὲ ἀπειλὰς ἢ βασανιστήρια. Ἀντιθέτως, θὰ τοῦ ἐδημιούργουν μυρία δυσκολίας εἰς τὴν διοίκησιν. Ἐξ ἄλλου ὑπῆρχεν ὁ φόβος νὰ δεχθοῦν οἱ Ὀρθόδοξοι τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας, ποῦ μόλις εἶχον ἀποκηρύξει, καὶ τότε θὰ εἶχε ν' ἀντιμετωπίσῃ ἴσως νέας Σταυροφορίας.

Ἀπεφάσισε λοιπὸν ν' ἀφήσῃ ἐλευθέρους τοὺς χριστιανούς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν τῶν καθηκόντων καὶ νὰ τοὺς κρατήσῃ μακρὰν τῆς ἐνώσεως μὲ τὴν Δύσιν. Ἐδῶσε τότε ἐντολὴν νὰ ἐκλεγῇ Πατριάρχης. Οἱ κληρικοί, ποῦ ἀπέμειναν ἀπὸ τὴν σφαγὴν, συνῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ ἐξέλεξαν ὡς τοιοῦτον τὸν Γεώργιον Σχολάριον, ὅστις μετὰ τὴν χειροτονίαν ὠνομάσθη Γεννάδιος.

Ὁ Σουλτᾶνος ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν. Ἐκάλεσε τὸν Γεννάδιον εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τοῦ ἐδώρησεν ὁλόλευκον ἄλογον καὶ χρυστὴν ποιμαντορικήν ράβδον. Κατόπιν τοῦ ἔδωκε τὰ «προνόμια», γραμμένα εἰς σουλτανικὸν διάταγμα. Κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Οἱ χριστιανοὶ δύνανται ἐλευθέρως νὰ λατρεύουν τὸν Θεὸν των, χωρὶς κωδωνοκρουσίας. Οἱ ναοί, τὰ μοναστήρια καὶ αἱ περιουσίαι αὐτῶν ἀνήκουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ μένουں ἀφορολόγητα. Ἀπαγορεύεται ὅμως νὰ κτίζωνται νέοι ναοί.

2. Ὁ Πατριάρχης εἶναι ὁ ἀνάτορος ἀρχηγὸς τοῦ κλήρου, ὁ ἀντιπρόσωπος (ἐθνάρχης) ὅλων τῶν ὀρθοδόξων ἐνώπιον τῆς Ὑψηλῆς Πύλης (Τουρκικῆς κυβερνήσεως) καὶ ὁ δικαστὴς κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Διευθύνει τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια καὶ εἰσπράττει φόρους ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς καὶ τὸν λαόν χάριν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Πορθητὴς ἀνεγνώρισε τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ κανεῖς ἄλλος Σουλτᾶνος δὲν ἐξέδωκεν ἐπισήμως διάταγμα διωγμοῦ αὐτῶν. Ἐν τούτοις ὁ Μουράτ (1623) κατεδίωξε τόσον ὅλους τοὺς Χριστιανούς, ὥστε ἀπεκατέστη «Νέρων τῆς Ἐκκλησίας».

Ἐξ ἄλλου ἡ βαρβαρότης καὶ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς τοῦ τουρκοῦ ὄχλου συχνότατα ὠδήγει εἰς τὴν κατακρήμνισιν τῶν ἱερῶν ναῶν

ἡ τὴν μετατροπὴν αὐτῶν εἰς τζαμία. Πολλάκις δὲ ὠδήγησεν εἰς τὰ τουρκικὰ δικαστήρια κληρικούς καὶ λαϊκοὺς μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς ἐξυβρίσεως τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας. Οἱ κατηγορούμενοι τότε ὤφειλον νὰ ἐξιλασθῶν ἢ νὰ θανατωθῶν. Κατὰ κανόνα δὲ ἐδέχοντο τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Θεὸς ἠὐδόκησε ν' ἀναδείξῃ νέφη ὁλόκληρα νεομαρτύρων τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, πρὸς παρηγορίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνίσχυσιν τῶν πιστῶν. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ἡ Ἁγία Φιλοθέη (Ἀθηνῶν), ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς (Β. Ἡπεῖρου), κλπ.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως προσεκολλήθησαν περισσότερον εἰς τὴν θρησκείαν, διετήρησαν τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά των καὶ διεφύλαξαν εἰς τὴν ψυχὴν των τὴν ἐθνικὴν ιδέαν καὶ τὸν πόθον τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ δὲ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας, στενάζουσα μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ τουρκικοῦ κήτους, ἀνέπτυξε πᾶσαν δυνατὴν δρᾶσιν. Ἄλλοτε μὲ τὴν παθητικὴν στάσιν καὶ ἄλλοτε διαμαρτυρομένη κατὰ τῶν τουρκικῶν αὐθαιρεσιῶν, πάντοτε δὲ φρουρὸς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡξιώθη νὰ διατηρήσῃ ἀλώβητον τὴν πίστιν μας.

Υ) ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΦΥΛΑΚΕΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Κατὰ τὴν δουλείαν τὰ μοναστήρια κατήντησαν πτωχὰ καὶ ἀσήμαντα. Καὶ ὅμως τὰ ἀφανῆ αὐτὰ ἄσυλα, μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς βιβλιοθήκας των, διετήρησαν ἄσβεστον τὴν φλόγα τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν. Ἐκεῖ εὐρίσκον παρηγορίαν οἱ πτωχοί, καταφύγιον οἱ διωκόμενοι, προστασίαν τὰ γράμματα.

Μέχρι τοῦ 15' αἰῶνος ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἔχουν σχολεῖα καὶ ἡ μόρφωσις τοῦ λαοῦ ἐσταμάτησεν. Ἐκινδύνευε νὰ λησμονηθῇ ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἱστορία τῶν πατέρων μας. Τότε ἡ μεταστροφή εἰς τὸν Μωαμεθανισμόν θὰ ἦτο εὐχερής. Ἀλλὰ τώρα ἐθαυματούργησαν τὰ μοναστήρια. Μετεβλήθησαν ταῦτα εἰς «Κρυφὰ Σχολεῖα» καὶ ἐδέχθησαν μὲ ἀγάπην καὶ στοργὴν τὰ Ἑλληνόπουλα, τὰ ὁποῖα ἐπῆγαιναν ἐκεῖ κατὰ τὰς ψυχρὰς νύκτας ἐνῶ τὰ ἐθέρμαιεν ἡ πίστις. Ἀπὸ τὰ «Κρυφὰ Σχολεῖα» ἀνεδείχθησαν οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ὅπως ὁ Ἡλίας Μηνιάτης, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις κ.ἄ. Οὗτοι ἱδρυσαν κατόπιν σχολεῖα καὶ θεολογικὰς σχολὰς.

Τὰ μοναστήρια λοιπὸν ἐφώτισαν τὸ Ἔθνος καὶ προετοίμασαν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Κατέστησαν τὴν Ἑλλάδα τὸν καλλιμάρμα-

ρον ναὸν τῆς Ἑλευθερίας, ἡ ὁποία ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸν φλογόκοκκινον δαυλὸν τοῦ Σαμουήλ, ἐθεμελιώθη εἰς τὸ σχοινί τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', ἐρτήθη εἰς τὴν Ἀγίαν Λαύραν ἀπὸ τὸν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανόν, ἐσμιλεύθη ἀπὸ τὸ ξίφος τοῦ Διάκου καὶ τοῦ Παπαφλέσσα καὶ ἐτράφη ἀπὸ τὸ αἷμα των.

8) ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Μετὰ τὴν γιγαντομαχίαν τοῦ 1821 καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὁ βασιλεὺς Ὁθων συνεκάλεσεν εἰς τὴν τότε πρωτεύουσάν του, τὸ Ναύπλιον, τοὺς ἐπισκόπους τοῦ ἐλευθέρου κράτους (1833). Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐκηρύχθη τότε Αὐτοκέφαλος, ἥτοι δογματικῶς μὲν ἠνωμένη μετὰ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὰς ἄλλας Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, διοικητικῶς δὲ ἀνεξάρτητος.

Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως μετὰ «Συνοδικὸν Τόμον» ἀνέγνωρίσε (1850) τὴν αὐτοδιοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ Κυβέρνησις (1852) ἐψήφισε τὸν Καταστατικὸν Χάρτην αὐτῆς, ὅστις ἐτροποποιήθη ἀργότερον. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1952 ὁρίζει τὰ ἑξῆς :

«Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχει ἀναποσπάτως ἠνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς καὶ πάσης ἄλλης ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τηροῦσα ἀπαρασλεύτως, ὡς ἐκεῖναι, τοὺς τε ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις. Εἶναι δὲ Αὐτοκέφαλος, ἐνεργοῦσα ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης Ἐκκλησίας τὰ κυριάρχικα αὐτῆς δικαιώματα καὶ διοικεῖται ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέων».

Ἀνωτάτη ἐποπτεύουσα ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ «Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀποτελουμένη ἐξ ὅλων τῶν Μητροπολιτῶν τῆς Ἑλλάδος (πλὴν τῶν τῆς Κρήτης καὶ Δωδεκανήσου). Πρόεδρος αὐτῆς εἶναι ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν. Αὕτη συνέρχεται τακτικῶς μὲν κατὰ τριετίαν, ἐκτάκτως δὲ ὡσάκις παρίσταται ἀνάγκη.

Ταύτην ἐκπροσωπεῖ, ὡς ἀνωτάτη διοικητικὴ ἀρχή, ἡ (Διαρκὲς) «Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀποτελουμένη ἐκ 12 Μητροπολιτῶν (οἱ ὅποιοι ἐναλλάσσονται κατ' ἔτος), ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.

Ἡ δρᾶσις τῆς Ἐκκλησίας μας συνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ, σύμφωνα πρὸς τὸ ἐθνικὸν τῆς πνεῦμα καὶ τὴν ~~ἐκπολιτισμικὴν~~ τῶν αἰώνων. Κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ἐνί-

σχυσε τούς προμάχους τῆς ἐλευθερίας καὶ κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ἐστάθη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ σφαγιαζομένου ποιμνίου τῆς (Χρυσόστομος Σμύρνης 1922). Κατὰ τὸ Ἀλβανικὸν ἔπος (1940 – 1941) παρέμεινε πλησίον τῶν μαχομένων εἰς τὰ χιονοσκεπῆ βουνά. Κατὰ δὲ τὴν ἐπάρατον Γερμανοϊταλικὴν κατοχὴν (1941 – 1944) ὥρθωσε τὸ ἀνάστημα τῆς καὶ ἐκαυτηρίασε τὰς θηριωδίας καὶ τὰ ἐγκλήματα. Μετὰς ἱεροτελεστίας τῆς ἐτόνωσε τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἔθνικόν φρόνημα τοῦ ὑπερηφάνου λαοῦ μας καὶ μετὰ τὰ συσσίτια κατεπράυνε τὴν πείναν. Κατὰ τὸν συμμοριτοπόλεμον (1946 – 1949) ὁ ἱερός κλῆρος μας προσέφερε τὴν μεγαλυτέραν θυσίαν αἵματος καὶ ἀκολούθως διέθεσε τὰ πολυτιμα ἀφιερώματα τῶν ναῶν διὰ τὸν ἐπαναπατρισμὸν τῶν συμμοριοπλήκτων πληθυσμῶν. Τέλος ἐνίσχυσε παντοιοτρόπως τοὺς σεισμοπλήκτους πληθυσμούς καὶ περισυνέλεξε δι' αὐτοὺς τὰ «δέματα τῆς ἀγάπης».

Παραλλήλως ἡ Ἐκκλησία μας ἀναπτύσσει ἀξιόλογον θεολογικὴν δρασίαν καὶ κινεῖται πρὸς ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς τομεῖς, (κήρυγμα, Κατηχητικὰ σχολεῖα κλπ.). Διαθέτει δὲ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν πρὸς διάδοσιν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν.

Ε) ΤΑ ΑΛΛΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ

1. **Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως.** Μετὰ τὴν Ἀλωσιν ἔπαυσε νὰ διοικῇ τὰς Ἐκκλησίας τῶν ἐλευθέρων χωρῶν, ἀργότερον δὲ καὶ τῶν ἐλευθερωθεῖσων χωρῶν τοιαύτας. Οὕτως ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ αὐτό:

α) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Μόσχας (1589), τὸ ὁποῖον διοικεῖ ἔκτοτε τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας.

β) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας (1922).

γ) Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρουμανίας ((1925).

δ) Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (1852).

ε) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου. Αὕτη ἰδρύθη ἐκ τῶν πρώτων ὑπὸ τοῦ Παύλου. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Ζήνωνος (474 - 491) εὑρέθησαν τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Βαρνάβα καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς ἔλαβεν ἐξαιρετικὰ προνόμια (νὰ φέρῃ πορφυροῦν μανδύαν, νὰ ὑπογράφῃ μετὰ ἐρυθρὰν μελάνην κλπ.). Ἐγένετο Αὐτοκέφαλος ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

στ) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας. Οἱ Βούλγαροι ἐπέτυχον νὰ διορίσουν ἐπισκόπους εἰς τὰ ὑπόδουλα μέρη καὶ Ἐξαρχον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ Συνόδου (1872) κατεδίκασεν αὐτὴν ὡς σχισματικὴν. Τὸ σχίσμα ἤρθη τὸ 1945 καὶ ἐπῆλθε συμφιλίωσις.

ζ) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἰβηρίας (Γεωργίας), Αὐτοκέφαλος ἀπὸ τὸ 1917 μὲ ἔδραν τὴν Τυφλίδα.

η) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας (1925).

θ) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας (1937).

ι) Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ὁρους Σινᾶ, ἣτις περιλαμβάνει μοναχοὺς καὶ διοικεῖται ἀπὸ Ἀρχιεπίσκοπον, ὅστις ἔχει ἔδραν τὸ Κάϊρον.

Εἰς τὸ Οἶκουμ. Πατριάρχειον Κωνσταντινουπόλεως ὑπάγονται ἤδη: α) Ἡ ἡμιαυτόνομος Ἐκκλησία τῆς Κρήτης καὶ αἱ Μητροπόλεις τῆς Δωδεκανήσου. Πνευματικῶς συνδέεται μὲ τὸ Ἅγιον Ὅρος, αἱ δὲ Μητροπόλεις τῶν Νέων Χωρῶν μας μνημονεύουν τὸν Οἶκουμ. Πατριάρχην, καίτοι ὑπάγονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. β) Αἱ Μητροπόλεις τῆς Εὐρώπης, Αὐστραλίας καὶ Ν. Ζηλανδίας, ὡς καὶ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Ἀμερικῆς.

2. **Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας.** Ἰδρύθη περὶ τὸ 50 μ.Χ. καὶ ἐκινδύνευσε νὰ ἐξαφανισθῇ μὲ τὴν ἰδρυσιν ἐκεῖ Πατριαρχείου τῶν Οὐνιτῶν ὑπὸ τῶν Παπῶν. Σήμερον περιλαμβάνει περὶ τὰς 200 χιλιάδας ἀραβοφώνων χριστιανῶν καὶ ἔχει ἔδραν τὴν Δαμασκόν.

3. **Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.** Ἰδρύθη περὶ τὸ 62 μ.Χ. καὶ ἀπέκτησε μεγάλην ἰσχὺν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας καὶ Ρωσίας. Σήμερον περιλαμβάνει περὶ τὰς 60 χιλ. χριστιανῶν καὶ συντηρεῖται ἀπὸ τὰς ἀνθούσας εἰσέτι ἑλληνικὰς Κοινότητας τῆς Αἰγύπτου.

4. **Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.** Ἡ «Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν», οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ἐκπέμπῃ τὰς ἀκτῖνας τοῦ χριστιανικοῦ της φωτός. Ὑπέφερε πολλὰ ἐκ τῶν ποικιλωνύμων ἐχθρῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ διετηρήθη πάντοτε ἀκμαῖον. Σήμερον περιλαμβάνει ὀλίγους χριστιανούς.

Ἐξ ὅλων τῶν Πατριαρχείων, τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατηρεῖ εἰσέτι σπουδαιοτάτην θέσιν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ τὰ ἄλλα ὅμως ἔχασαν μὲν τὴν πρώτην αἵγλην, ὄχι ὅμως καὶ τὴν ἀποστολὴν καὶ τὸν προορισμὸν των.

ΕΘ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΙ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΝΘΥΜΗΣΘΕ :

- 33 μ. Χ : Πεντηκοστή — Γενέθλιος ημέρα τῆς Ἐκκλησίας.
37 » : Ὁ Παῦλος γίνεται κήρυξ τῆς νέας θρησκείας.
44 » : Μαρτυρικός θάνατος τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου.
44 — 49 » : Πρώτη περιοδεία τοῦ Παύλου.
49 — 54 » : Δευτέρα περιοδεία τοῦ Παύλου.
54 — 65 » : Τρίτη περιοδεία τοῦ Παύλου.
67 » : Θάνατος τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.
64 — 68 » : Διωγμοὶ τοῦ Νέρωνος.
82 — 96 » : » τοῦ Δομιτιανοῦ.
98 — 117 » : » τοῦ Τραϊανοῦ.
110 » : Μαρτύριον Ἰγνατίου.
138 — 161 » : Διωγμοὶ Ἀντωνίνου Πίου.
155 » : Μαρτύριον Πολυκάρπου.
161 — 180 » : Διωγμοὶ Μάρκου Αὔρηλίου.
249 — 251 » : Διωγμοὶ Δεκίου.
284 — 305 » : Διωγμοὶ Διοκλητιανοῦ.
303 » : Μαρτυρικός θάνατος Ἀγίου Γεωργίου.
306 » : » » Δημητρίου.
313 » : Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος προστάτης τῶν Χριστιανῶν — Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων.
325 » : Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος — Αἵρεσις Ἀρείου.
327 » : Εὐρεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ὑπὸ Ἀγ. Ἑλένης.
330 » : Ἐγκαίνια τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
298 — 373 » : Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.
330 — 379 » : Ὁ Μέγας Βασίλειος.
328 — 390 » : Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.
347 — 407 » : Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.
381 » : Ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.
537 » : Ἐγκαίνια τῆς Ἀγίας Σοφίας.
626 » : Ἀκάθιστος Ὕμνος.
629 » : Ὑψωσις Τιμίου Σταυροῦ ὑπὸ Ἡρακλείου.
726 » : Διάταγμα κατὰ τῆς εἰκονολατρίας.

754	» :	Ἰδρυσις κοσμικοῦ κράτους τῶν Παπῶν.
787	» :	Ζ' Οἶκ. Σύνοδος — Ἀπόφασις ἀναστηλώσεως εἰκόνων.
843	» :	Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.
867	» :	Τὸ σχίσμα τῆς Ἐκκλησίας.
1054	» :	Τὸ σχίσμα καθίσταται ὀριστικόν.
1204	» :	Ἀλωσις Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων.
1453	» :	Ἀλωσις Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων.
1517	» :	Τὸ κήρυγμα τοῦ Λουθήρου.
1833	» :	Ἰδρυσις τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.
1870	» :	Ὁ Πάπας κηρύσσεται «ἀλάθητος».
1872	» :	Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία κηρύσσεται σχισματικὴ.
1922	» :	Μαρτύριον Χρυσοστόμου Σμύρνης.
1945	» :	Ἄρσις τοῦ Βουλγαρικοῦ σχίσματος.

ΠΟΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ :

1. Καινὴ Διαθήκη.
2. Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων :
α) Ἡ Ἐκκλησία μας. β) Ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. γ) Οἱ
Τρεῖς Ἱεράρχαι. δ) Ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μας. ε) Τὸ
Ἅγιον Ὅρος. στ) Ἡ Ἁγία Σοφία. ζ) Ὁ Ἰουστινιανός. η) Ὁ
Ἡράκλειος.
3. Βιβλικαὶ ἱστορίαι καὶ τραγῳδία (Κ. Παπαπαναγιώτου).
4. Οἱ ἥρωες τῆς πίστεως («Ζωῆς»).
5. Περιοδικά : «Ζωὴ τῶν παιδιῶν», «Χαρὰ τοῦ παιδιοῦ»,
6. Χριστιανικὴ Ἀνθολογία (Α, Κεραμίδα).

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σελ. 3

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α' (33 μ.Χ. — 313 μ.Χ.)

Α' ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

1. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ	7
2. ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ, Η ΕΠΙΦΟΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ	9
3. ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ	12
4. Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ	15
5. Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΔΙΑΚΟΝΩΝ — Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ	17
6. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΜΑΡΕΙΑΝ — ΦΙΛΙΠΠΟΣ	20
7. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ	22

8.	Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΞ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ✓	27
9.	Η ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ	31
10.	Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ✓	36
11.	Η ΤΡΙΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ✓	42
12.	Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ✓	47
13.	Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ✓	50
14.	Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ✓	51
15.	ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ✓	
	α) Οί άλλοι Απόστολοι ✓	52
	β) Οί αδελφότεροι και οί έβδομήκοντα μαθηταί	54
	γ) Οί απόστολικοί μαθηταί ✓	54
	δ) Τό έργο των Αποστόλων	56
16.	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤ. ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ	57

Β' Η ΔΙΩΚΟΜΕΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

1.	Η ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ✓	59
2.	ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ✓	60

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ (313 μ.Χ. — 867 μ.Χ.)

ΑΠΟ ΤΟΝ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΣΧΙΣΜΑΤΩΣ

1.	Ο ΚΩΝ/ΤΙΝΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ✓	70
2.	ΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙ ✓	76
3.	ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ✓	80
	α) 'Ο Μέγας 'Αθανάσιος ✓	81
	β) Οί Τρεῖς 'Ιεράρχαι	82
	— 'Ο Μέγας Βασίλειος ✓	82
	— Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός ✓	84
	— 'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος	86

4. Ο ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ΠΟΛΕΜΙΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ	90
5. Ο ΜΕΓΑΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΚΑΤΑΔΙΩΚΕΙ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ	91
6. Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ Η ΚΤΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ	94
7. Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ, Η ΥΨΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ	96
8. Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ, ΟΙ ΑΣΚΗΤΑΙ, Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	Σελ. 99
9. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΑΧΟΙ — Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ	103

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ' (867 μ.Χ. — 1453 μ.Χ.)

ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ

1. ΑΙ ΑΖΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ — Ο ΦΩΤΙΟΣ — ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ	103
2. ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΣΛΑΒΩΝ, ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ, ΡΩΣΩΝ	110
3. ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΟΡΙΣΤΙΚΟΝ	111
4. ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ — ΑΙΡΕΤΙΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ	112

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' (1453 μ.Χ. — 1961 μ.Χ.)

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

1. Η ΔΥΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	114
2. Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	
α) Ἡ ᾿Αλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως	117
β) Ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ Τουρκοκρατίας — Ὁ Οἶκ. Πατριάρχης	117
γ) Τὰ μοναστήρια φύλακες τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Παιδείας	119
δ) Ἡ διοικήσεις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἐλευθέρου Κράτους	120
ε) Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα	121
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΝΘΥΜΕΙΣΘΕ	123
ΠΟΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΝΑ ΜΕΛΕΤΑΤΕ	124
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	125

13

Αγνή Μπακοπούλου
~.~

Ἅγιο Πνεῦμα

1 7 7 7 7

7

7

7 4 7 7

11 57 56 7 7

57